АТАМЫРАТ АТАБАЕВ

БАРЫ-ЁГЫ БИР ӨМҮР

АТАМЫРАТ АТАБАЕВ

БАРЫ-ЁГЫ БИР ӨМҮР

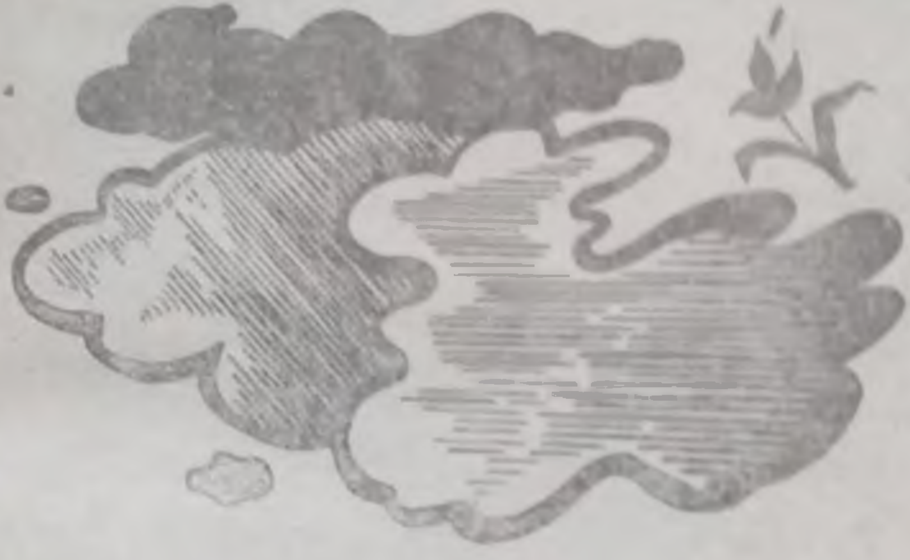

/Гошгулар, поэмалар, сатирики е

16098/13

Мургабская ЦБС
Марыйской области

570

«Түркменистан» НЧБ
Ашгабат 1992

ББК 84 Түр 7
А 86

Агабаев А.

А 86 Барлы еглы бир өмүр: Гошгулар поэмалар, сатирики сетирлер — А: Түркменистан, 1992 — 296 с.

ISBN 5—8320—0695—X

Түркменистаның Магтымгулы адындакы яшлар гецешиниң байрагының лауреаты, Түркменистаның халк языжысы шахыр Агамырат Агабаевиң тәзе китабына онуң өңки китапларына гирмедик — дине тәзе язан гошгуларыдыр поэмалары гирйәр.

Китап үч бөлүмден ыбарат болуп, биринжи бөлүмде дүрли темалардан язылан дүнйә хакда, ышк-сөйги барада, тебигат догрусындакы философик ойланмалара орун берилйәр. Икинжи бөлүмде түркмен халкының гечмишинден гүррүң берйән тарыхы көклери болан поэмалар бар. Үчүнжи — «Шеребели шербет» атландырылан бөлүмде сатирики хем юмористик әхенли гошгулар, пародиялар, дегишмелер хем үклеме формасында язылан тесенелер ерлешдирилди.

А—4702590202—074—51—92

ББК 84. Түр 7

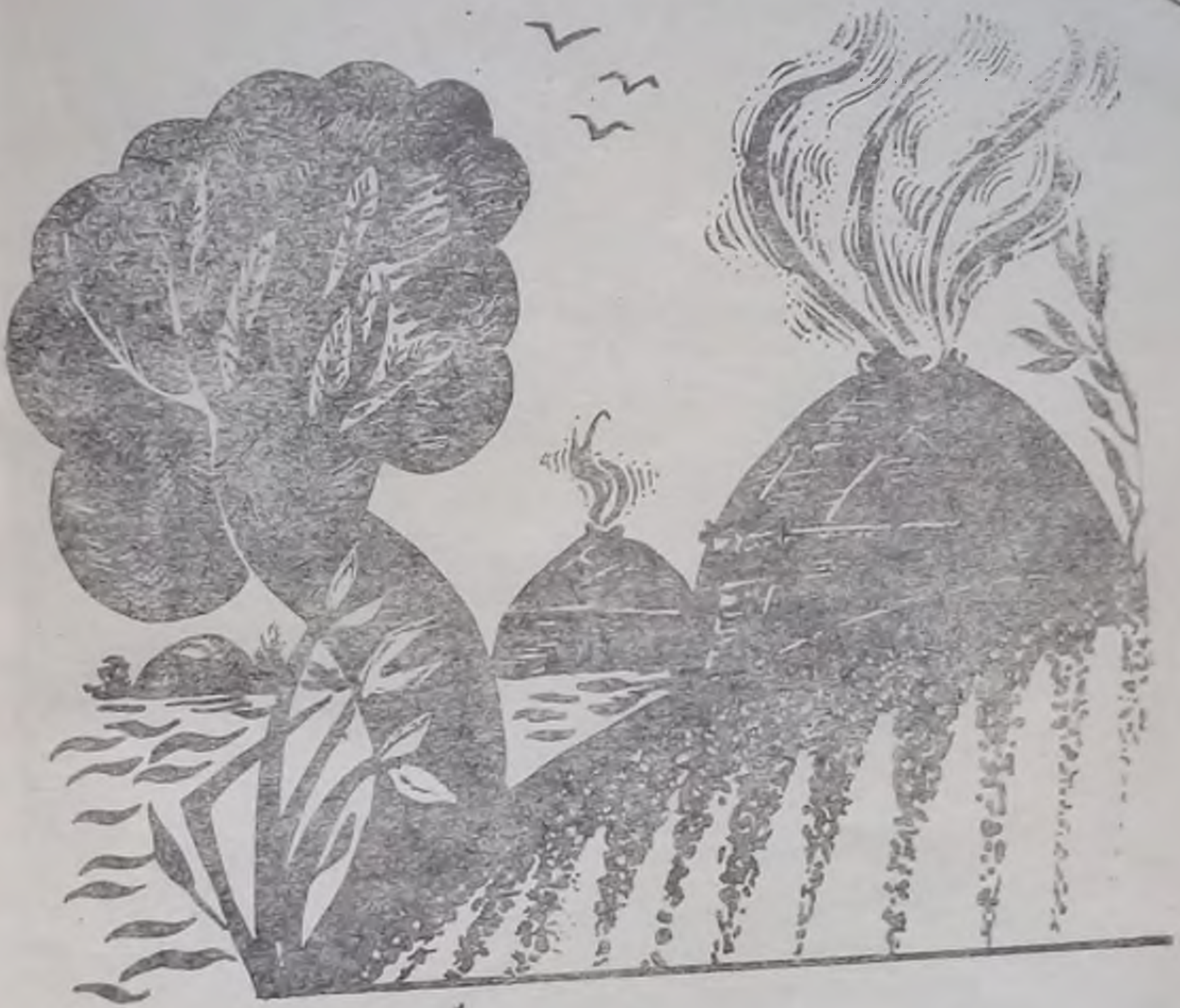

КАНАГАТ

ДҮНЙӘ ЧЫК, ДҮНЙӘ

Гам-гусса богулып, отурма өйде,
Дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә!

Өзүңден,
ил-гүнден этме-де өйке,
Дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә!

Дүнйәниң реңки яшылдыр, алдыр,
Дүнйәниң мазмуны алдавдыр, алдыр,
Онда шатлык, гусса адаты халдыр,
Дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә!

Сең дердиң нә, бардыр бегериң берки,
Раст сакла каддыңы, эт оңа эрки.
Кимден кем каматың, бедениң гөрки,
Дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә!

Отурсаң, йүрекде кән гусса жем бор,
Чыксаң, ил серетсе, дердиңе эм бор,
Сенсиз гамлы дүнйәң шатлыгы кем бор,
Дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә!

Ол гам берди, а сен оңа шатлык бер,
Гарры дүнйәң гурсагына яшлык бер,
Қалбың тәмизленсин хем саплансын сер,
Дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә!

Дәл сен хасса-бимар я-да кеселли,
Гайта дүнйәң өз ахвалы песелди.
Шоң үчинем сен бер оңа теселли,
Дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә чык,
дүнйә!

ИШБУ ГҮНҮҢ ГОШГУСЫ

Бизи дөрт дивара габап гойдулар,
Дөрт диварың арасында азашдым.
Читенскли симе сарап сойдулар,
Бу затлары яңы-яңы аңлашдым.

Дөрт тарапа барян ёлуң дөрдүсем
Петиге диреди,
бент болуп галды.

Ягты гележек дийп,
бакы түмлүге
гиденлең тәлейи пент болуп галды.

Халкың огулларын халка душман дийп,
Өлдүрдилер я-да яраладылар.
Гызыл йүзли,
ак йүрекли мертлери
«Адыл хөкүм» билен гараладылар.

«Адыл хөкүм» асыл көкүм чүйретди,
Мерт йигитлер,
асыл әрлер галмады.
Гөр, кимсәниң чүйрүк идеялары
Депәмизде байдак болуп галгады.

Сатдык,
атдык,
яраладык,
өлдүрдик,
Сесин кесип,
этин кесип ийдирдик.
Салгымы сув дийип гөркезип иле,
Бетбагтлара «Багтлы бизлер!» дийдирдик.

Ахырсоңы шу затлара дүшүнип,
Тәзелэп башладык аңымызы биз.
Йөне болан-болмуш гүнәлер үчин
Кимден алмалыкак арымызы биз?

Ар аляра адам-да ёк,
миллет-де,
Диңе гүңләп дуран улы бошлук бар.
Йөне велин, нәмучиндир миллетде
Хенизем гүнүнден гөвнүхошлук бар?!

Гөвнүхошлук дәлми,
биперхлык дәлми:
Дамармызда гызгын ганы совадан?
Хасап сорамага пурсат етипдир
Көңли башга,
ёлы бизден совадан.

Бейле диййсем,
бу гүн башга бир халка
Өйдәймәң сиз эдйәр диййип ыкарат.
Бу гүн сыняр бизи дөрт дивар ичре
Габап саклап дуран улы ымарат.

Эгнимизден басып дуран гара даш
айрылды-да,
дикленипдир каддымыз.
Бу гүн сораг берйәс:
«Гоч йигитлери
Сиз нәмүчин нәхак ере атдыңыз?»

Бу совала жогап берйән адам ёк,
Ол жогап ховада асыл-асыл дур.
Инди юрды догры ёлдан әкитжек
Дүз ёла дүшүржек тәзе несил дур.

Шу гүн бу затлары аркайын айдып,
Чекинмән сөзлейән болсак,
элбетде,
Аркамыза ел чаландыр,
шоң үчин
Айыл-сайыл боляр говам.
эрбет-де.

Диңе бир ёл—
халк ыкбалын гөтермек
Гала бизиң тәлеймизде галан зат.

Гечмишиң ялңышын сапак эдинмек
Иң лайык максадың дәлми, адамзат?!

Дашыңдан тикенли симлер айрыляр.
Тикенли сөзлерем калбыңдан айрып
биләйсең сен,
ондан соң өз ковмуңа
ягшы сөзлер айдып,
хош сөзлер айдып,
Аркайын яшасак,
өсүп-өрңесек,

Гөрмесек инди бир өңки шумлугы.
Хем салгыма чалман,
ил-гүне,
халка,
Юрда,
Ватанмыза этсек гуллугы.

Ил тәлейин ягты ёла чыкарып,
Халка перзент болсак,
Топрага — огул.
Гара башы гоюп онуң угрунда,
Соң хош болуп ятсак гойнунда онуң.

Топрагым,
Ватаным,
юрдум,
ил-гүнүм,—
разы болар бизден миллетим,
халкым.
Йөне эдил хәзир өлүмде дәл-де,
Яшап йөрмекдедир манысы багтың.

Бир дүшнүксиз дуйгы яшаяр менде,
Хер гезек мен алыс ёла гидемде,
Нәмедир бир задым гөйә ызымда
галян ялы
бир шүбхе бар өзүмде.

Барҗак ерме барян,
Середип гөрйән,
Түкеллесем,
гош-көтелим ербе-ер.
Онда нәме рахатлык бермейән—
Яшап гелйән өмрүм билен сербе-сер?

Ахыр еңдим бу дүшнүксиз дуйгыны,
Гүл кешбинден карар тапып,
ганяным—
Мең ёлума гөзүн дикип гарашян—
Ватан экен мең ызымда галяным.

* * *

Өзүң үчин яшамалы дүнйәде,
Өзүңи сөймели бар затдан бетер.
Өзүни сөййәниң әпет сөйгүси
Ене өзгелерем сөймәге етер.

Халкың үчин яшамалы дүнйәде,
Халкыңы сөймели бар затдан бетер.
Халкыны сөййәниң әгирт сөйгүси,
Ене өзге халкам сөймәге етер.

Юрдуң үчин яшамалы дүнйәде,
Юрдуңы сөймели бар затдан бетер.
Юрдуны сөййәниң сынмаз сөйгүси
Ене өзге юрдам сөймәге етер.

Өзүни,
халкыны,
юрдуны сөймән
Яшап билйән
адам дәлдир,
махлукдыр.
Махлуклара болса,
Ериң йүзүнде
Мүмкин болан әхли неслик махсусдыр.

БОРЧ

Атам-энем үчин перзент мен, перзент,
Олара перзентлик боржум бар мениң.

Огул-гызым үчин ата мен, ата,
Олара аталык боржум бар мениң.

Бир овадан гелниң янёлдашы мен,
Она янёлдашлык боржум бар мениң.

Доган үчин, уям үчин доган мен,
Олара доганлык боржум бар мениң.

Дост-ярларым үчин дост менем, дост мен,
Олара дост-ярлык боржум бар мениң.

Душманларым үчин улы душман мен,
Олара душманлык боржум бар мениң.

Илим үчин менем илиң бириси,
Илиме огуллык боржум бар мениң.

Юрдум үчин юрдуң гражданы мен,
Она гражданлык боржум бар мениң.

Өз Ватаным үчин эсгер мен, эсгер,
Хем оңа эсгерлик борҗум бар мениң.

Халкым үчин, халк унаса, шахыр мен,
Хем оңа шахырлык борҗум бар мениң.

Бу гара ер гизлейәнчә гойнунда,
Гөр, нәче борч бир адамың бойнунда?!

ГАЛЫПДЫР

Бу депелең, бу гаялаң йүзүнде
Харасатлы еллең бады галыпдыр.
Түркмен агаң бу гадымы дүзүнде
Гуссалы гөвүнлең шады галыпдыр.

Гарагумуң гызгын гойнундан гөчмән,
Шу мекандан гайры топрагы сечмән,
Гөзден учгун алан оҗагы өчмән,
Оҗарының көзи, оды галыпдыр.

Овазы галыпдыр сеналарында,
Довамы галыпдыр биналарында,
Йыкык-юмрук ятан галаларында
Душманың перяды, дады галыпдыр.

Яшапдырлар дүзүв тутуп пәллерин,
Сарпасыны саклап ягы дәллериң.
Гөроглы дек, Кеймир кимин әрлериң,
Өзлери гидипдир, ады галыпдыр.

Гожалары хем дана, хем арыпдыр,
Сөзи дессаң, хем айдым, хем тарыпдыр,
Язып алсаң, ёюлмадык тарыхдыр,
Халкың хакыдасы, яды галыпдыр.

ХАЛКЫҢЫЗ ХАКЫНДА ОЙЛАНДЫҢЫЗМЫ?

Элиңиз довамлы чарпышаңызда,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?
Өз бәхбидим дийип гарпышаңызда,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

«Сердар» партияның ёлун бозанда,
«Халкым» диен, «халк душманы» боланда,
Халкың оглы Атабаев өленде,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

«Түркмен» сөзүн агзан миллетчи болуп,
Хер өңъетен гелип, меллекчи болуп,
Өз юрдунда өзүн гүнлүкчи болуп,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

«Тире-тайпа» дийип сайланыңызда,
Оны арка-арка айланыңызда,
Үйшүп, тотыгуш дек сайраныңызда,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Догручылы ишден ковян вагтыңыз,
Зехиниң ичине чөвйән вагтыңыз,
Деллалы «шахыр» дийп, өвйән вагтыңыз,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Бир-биреге иге сүртен чагыңыз,
Бир-биреге иңңе дүртен чагыңыз,
Өз гараңыз иле сүртен чагыңыз,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Ховалы-ховалы гүрлән вагтыңыз,
Ил рысгалын ийип, гүллән вагтыңыз,
Өз өйүңүзде даш яранда багтыңыз,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Хаяны гыз, шерми гелин үнданда,
Дайхан экип-ташлап, пелин үнданда,
Чагаларныз эне дилин үнданда,
Халкыныз хакында ойландынызмы?

Зәхере өврүлип ичимлик сувлар,
Шор сувда гырланда балыклар — лувлар,
Сәхраны терк эдип гиденде гувлар,
Халкыңыз хакында ойландыныңызмы?

Сув терс акып, яплар ялңыш газланда,
Небит-газын зор көпүкден алнанда,
Гөзүн гөрен тарыхың галп язланда,
Халкыныз хакында ойландыныңызмы?

Дагдан кейик йитип, чөллерден жерен,
Довзаха дөненде бу багы-эрем,
Үстүнден дуз сепсе өсйән еллерем,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Чар янында барка достуң-доганың,
Долдурмага галп алымлаң богазын,
Беклененде гадым Гарабогазың,
Халкыныз хакында ойландыңызмы?

Дерян гурап, чөлүң зейләп угранда,
Гүлүң солуп, көкүң чүйрәп угранда,
Йитмек ховпы халкы пейләп угранда,
Халкыныз хакында ойландыңызмы?

Сизе ынсабыныз ювут диен ёк,
Сизе гечмишиңиз унут диен ёк,
Элиңиз, дилиңиз даңып гоян ёк,
Халкыныз хакында ойландыңызмы?

Ожак сөнүп, сачакларың бошанда,
Аял өлүп, гуҗакларың бошанда,
Бәбек өлүп, салланчаклаң бошанда,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Нах пагтаңы сатып, химия гейип,
Хор дүшсеңем гездиң «Багтлы биз!» диййип,
Юрдуң хайсы ёлдан баряныны дуюп,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Гөмлүп галан батыл ёллары ачып,
Архивде гум басан томлары ачып,
Дүнъе дүзелйәркә Горбачёв гечип,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

Шахыр гечер «Илим!» диййип энрейип,
Намарт отыр онуң сөзүн геңлейип,
Мерт йигитлер бу сөзлери диңлейип,
Халкыңыз хакында ойландыңызмы?

ЭНЕ ДИЛИМ

Сениң ялы бейик дилде пес сөзлери язяплара
Нәлет болсун!
Сениң ялы дана дилде бет сөзлери язяплара
Нәлет болсун!

Хей, сен ялы бейик дилде кимиңдир кемсидип бормы?
Я бириң үгүпдеп арза яздырып, энтдип бормы?
Сениң ялы бейик дилде бейик перманлар язмалы,
Бейик перманлар билен бейик доврана етмели.
Сениң ялы бейик дилде ялан сөзлемек болмаяр,
Сениң ялы бейик дилде ялан язмагам болмаяр.

Өт гүнәми, бейик дилим, эгер ялан язан болсам,
Өт гүнәми, бейик дилим, эгер яман язан болсам!

* * *

Кичи халкың өңе чыкан уллакан
огуллары бири-бирин габанып,
Илиң аладасын этмән,
өзара
сөвеш эйләп,
болса эгер дагынык,
Бир-биреги басжак болуп гарпышып,
Бир-биреги сүсжек болуп ченешип,
Или йыкжак,
юрды бүкжек ногсаны
төрмән,
бир-биреге палта гезешип,
Овнук зады намыс билип,
уллакан
Намысларда дерде ярамаз адам —
Мениң пикиримче,
арсыз-ыграрсыз,
Бинамыс,
бинурбат,
ярамаз адам.

Гадым дүнйәң көне бир кануны бар,
Ол канун пайхасдан,
акылдан экен.
Ил-гүнүң ыкбалы чөзүлйән вагты,
Овнук давалара бакылмаз экен.

Олар өз-өзүнден ёк болар экен,
Чөзлер экен чигишип гиден дүвүнем.
Гадымы дүнйәниң көне кануны
Канунлыгна галмалыды [illegible]

16098/13
Мургабская ЦБС
Марыйской области

2. Зак. 2084

* * *

Хер халк өз дилиниң тарапын тутуп,
Даваны салып башлады.
Дил хакдакы дава-жеделлер
юртда
Асмана галып башлады.

Элбетде, хер кимиң өз дили ягшы,
Менем өз дилимиң тарапын тутян.
Йөне велин, дил хакдакы жеделде
Белли дэлдир асла утулян,
утян.

Бир дилде аглаяр агланда адам,
Адам гүлен вагты бир дилде гүлйэр.
Гүлкини,
агыны,
айдымы,
ышкы
Терҗиме этмезден дүшүнип боляр.

Бир-бирегиң дилини тапып адамлар,
Хер ким өз дилинден үшүкли болсун.
Хем диллешип,
эне бир дил тапалын,
Гүлки,
агы ялы дүшүнүкли болсун!

ОЯН ИНДИ, ТҮРКМЕНИМ!

Гелди үйтгелиң гурмак,
Оян инди, түркменим!
Утандыр ызда йөрмек,
Оян инди, түркменим!

Гызгындың, совук дәлдиң,
Данадың, көвек дәлдиң,
Өңем-ә сувук дәлдиң,
Гоял инди, түркменим!

Өзүң сөй, өзгә дегме,
Намарда билиң эгме.
Гал ахыры тирсегңе,
Даян инди, түркменим!

Гейип гоюн дерисин,
Таланлар жогап берсин,
Болмасын сени ерсиз
«Соян» инди, түркменим!

Пайың ал, хак гидерме,
Хакың нәхак гидерме,
Дилиңи бир йитирме,
Уял инди, түркменим!

Ханы сең гадым адың?
Гумбайрак дәл бинядың.
Бу дөвүрде бу бадың
Хаял инди, түркменим!

Өң кән душдуң алдава,
Аграмлы бол, галгама.
Ак Гүн догсун алныңа,
Оян инди, түркменим!

1987

БАШЫҢ ДИК ТУТ, ТҮРКМЕНИСТАН—ДИЯРЫМ!

Бейик затлар бейикликден башланяр,
Бейик деряларам сакадан гайдяр.
Бейик атлар бейикликден башланяр,
Түркмен аслы Адам атадан гайдяр.

Йигрим дөртми доган йылы түркмениң
Я мүң докуз йүз тогсан?
Элбетде, шей дийип языбам болар
Бейик гечмишинден йүзүни совсаң.

Түркмениң тәлейниң беленде галан
Я багтының песе гайдан вагтының
Кән боланың тарыхындан билйәрис
Мүң ёвуз говгадан гечен халкымың.

Хеңңамың ёллары жуда чаркандак,
Ёл ёвуз:
жеңңеллик,
даглык,
батгалык.
Нәче элхенчлиге чыданам болса,
Халкың чыдап билмез зады—бакналык.

Түркмениң сөйдүги эрк хем эркинлик,
Шоң үчинем яныпп-бишип,
гайнапдыр.
Кырк дөрт дервезели көшк гурман,
түркмен
Алаң-ачык Гарагумы сайлапдыр.

Шу чөлүң ичинде өзи хан болуп,
Өзи солтан болуп яшапдыр түркмен.
Шу чөлден әкидип, женнете элтсең,
«Сәхрам!» дийип, гөзүн яшлапдыр түркмен.

«Түркмениң дөвлети болмандыр» диен
Адамлара шейле жогап бермели:
«Шу сәхраның дөвлет кеми бармы, хей!
Агып-дөнүп, эркин яшап йөрмели».

Дөвлет болмак үчин гала герекми?
Гала кимин гоч йигитлер бар болса!
Мүң галалы дөвлет киме герекмиш.
Галаның ичинде дүнйәң дар болса?!

Түркмениң гурсагы бир гала сыгмаз,
Хүвләп чыкар гиңишлиге — сәхрая.
Чын түркмен бендәниң бендеси болмаз,
Ол бендедир бир худая —
худая!

Түркмен «аман!» дийсен, гечер гүнәңи,
Өзи ялңышса-да алар бойнуна.
Шу шертлере боюн болмадык адам
Сыгып билмез Гарагумың гойнуна.

Гадымы ковумлаң дана сөзүне
Бу гүн сувсан рухумыз якмалы.
Йөне диңе аңрымызы мазамлап
йөрмән,
элбет, гелжеге-де бакмалы.

Элбетде,
ялңышан вагтымыз болды,
Догрусы,
биз көплүк билен азашдык.
Нирә барянымыз билмән,
денизде
Ел угруна елкен кимин галгашдык.

Бизем ил деңинде элем чарпышдык,
Гол галдырып,
есир дүшдүк башлыга.
Карам этмежегем болсак өзүмиз,
Кәтелер дахыллы болдук кашлыга.

Инди-инди бу затлара дүшүнйәс,
Халас болды дилимиз хем динимиз.
Бираз язылышды гысылан герден,
Азажык дикленди эглен билимиз.

Бу гүн дүнйә картасында Гарагум
Дүнйә түркменлерниң меркези болды.
Чар тарапдан мыхман гелйәр түркмене,
Түркмениңем ёлы дүнйә узалды.

Улалды түркмениң абрайы,
ады,
Йөне энтек-энтек улалмак зерур.
Сәхелче шөхрата гөтерлибермек
Я сәхел абрайдан болмаклык мелул,
Я-да бир бигүнә дегип,
дегсинмек

Түркмениң зандында,
ганында ёкдур.
Элмыдам хайр иши жәхт тутан түркмен
Хич хачан шер ишиң янында ёкдур.

Диярым!
Бар бу гүн өз ыгтыярың,
Улы байлык —
Эркиң,
Эркинлигиң бар.

Ыссы болсун,
салкын болсун ховамыз.
Баш байлык—серинде сергинлигиң бар.

Халкым,
сең шу багтлы дөвраның үчин,
Ниче әрлер башын говга салдылар.
Сен дашыңа гала гурман,
гала дек
Огуллаң башыңы гөге галдырар.

Башың дик тут, Түркменистан—диярым!
Арш деңине чыксын бойларың сениң.
Бизе-де асырлап миессер этсин
Гутлап йөрмек тутян тойларың сениң!

ГАРАШСЫЗ

Гой, гүллер ачылсын сәхраң йүзүнде,
Асманам, гой, рахмет нуруны сачсын!
Мүң докуз йүз тогсан бириң гүйзүнде
Түркменистан —ата мекан гарашсыз!

Эгер кимиң кимде кинеси болса,
Кинесин унутсын, уршан —ярашсын.
Бейик гүнде ундулядыр өйкелер,
Бу бейик гүн —Түркменистан гарашсыз!

Дүнйәң чар күнжүне яйрапдыр түркмен,
Онмаз олар дост-доганс ыз, гардашсыз.
Агзы бир боланда, байнапдыр түркмен,
Байна, түркмен, бу гүн юрдуң гарашсыз!

Дүнйәң картасына түркмениң юрды
Тәзе күртәң кешдеси дей ярашсын.

Дагларың арсланы, чөллериң гурды
Түркмен, бу гүн гадым юрдуң гарашсыз.

Сең шанлы сенеден долы тарыхың
Болан дәлдир сөвешсиз я гөрешсиз.
Язсаң, мүң дессана сыгмаз тарыпың,
Гарашып, гөрешип болдуң гарашсыз.

Түркмен ага, телпегиңи гөге зың,
Гыңачларам байдак кимин парлашсын.
Айдым айдың, ат чапдырың, саз чалың,
Түркменистан—ата юрдум гарашсыз!

Халк арзувы хасыл боляр ахыры,
Мен бу гүне кән асырлап гарашдым.
Мен бу гүн гарашсыз юрдуң шахыры,
Түркменистан — сөвер юрдум гарашсыз!

* * *

Достум Ата Акбабаеве

Өз дилиңи оңат билсең,
хезиллик!
Эхли сөзлер сең элиңде ойнап дур.
Сөзден сетир ясап,
сетирден пәхим,
Аклың ислән чуңлугыны бойлап дур.

Уруп боляр өз ислейән нокадың,
Чүйлән боляр чат маңлайдан хатасыз.
Гөр,
Пырагың непис сөзлерден докан—
Асыр ашып йыртылмаян матасын.

Өзге дилем оңат билсең,
хезиллик!
Ислән маның чукур бейнә гүйлуп дур.
Хер бир сөзүң эдәхеди,
мазмуны
Аңа гирип,
хер әхеңи дуйлуп дур.
Дил өвренип,
хор боланлар,
хорланмаз.
Дил биленлер
маны сачар,
дилленер.
Мен дилден галамда,
мениң дерегме
Сечип-сайлап диен сөзлем диңленер.

* * *

Догдук мекан,
сенден нәче даш гитсем,
Шонча артяр сениң чекиш гүйҗүңем.
Дартяр мени сениң гара гышыңам,
Бахарыңам,
томусыңам,
гүйзүңем.

Гечмишиңем,
гелжегиңем,
дүйшүңем
Мени өз эркиме гоянок дашда.
Оглуны демине дартып билжек гүйч
Ёкдур сениң дартыш гүйҗүңден башга.

ТҮРКМЕН ГОШГУСЫ

Түркменлериң ортача яшы соңкы 16 йылың ичинде 14,5 яш кемелипдир
Тәчгелди Гутлыев: «Гүнә пагтада дәл», «Яш коммунист» газети. 13.XI.1990 й.

Гадымы гечмишде бир халк болупсың.
Агзың хачан аларылдыр, түркменим?
Мүң душманың пәлин-пыглын бозупсың,
Ган дөкенден ган алыпдыр түркменим.

Бу гүн сениң болушыңдан утанян,
Йүзүң ере салшыңдан утанян.
Инди агзың бирикмесе, гутарян,
Өмрүң жуда азалыпдыр, түркменим!

Халардың сен мыдам эркин гезмәни,
Башарардың ёвуз гүне дөзмәни.
Таламаздың, эзмездиң сен өзгәни,
Талаң хачан халаныпдыр, түркменим?!

Түркмен өтмез гүне шүкр эдип оңан,
Хош гүнүнде эркин, кын гүнде доган,
Мүңләп йыллар өзүн оңарып, соңам,
Етмиш йыллап таланыпдыр түркменим.

Губа сәхраң гызыл-элван геймеди,
Зәхерли дөкүнлер вейран эйледи
Ган дөкүп горалан ериң зейледи,
Үстүне ховп абаныпдыр, түркменим!

Дерт кән, онуң хайсы бирин айдайын,
Нечүйн бейле күле чөкди ягдайың?

Азалды гөк-агың, арпа-бугдайың,
Сәхраң шорлап, агарыпдыр, түркмени́м!

Хей, бейле-де бадыховалык бормы?
Йитип гитмежегңе гүвәлик бармы?
Бу шыгрым дердиңе довалык бормы?
Дердиң гаты агралыпдыр, түркмени́м!

Гал тирсегңе, бу гүн даянд-а гүйже,
Каддыны растла, өзүңи тиже,
Гүн яшансоң гелер гараңкы гиже,
Хәзир даң-а агарыпдыр, түркмени́м!

Гадымъетден гелйән ковумларың бар,
Гужурың, гайратың, догумларың бар,
Энтег-ә намыслы огулларың бар,
Гара башлар чаларыпдыр, түркмени́м!

Узак гидер, достлаң хасаплы болсун,
Төверегиң-дашың ынсаплы болсун,
Гой, тәзеден гурмак азаплы болсун,
Ол юрдумда шан алыпдыр, түркмени́м!

Буйсанчлы бол, өз-өзүңе байрынма,
Зәхметиң чек, агыр ишден майрылма.
Еке чыкма, дост-догандан айрылма,
Достлы болмак даналыкдыр, түркмени́м!

Ынсабың өлчеги пул билен дәлдир,
Ыкбалың өлчеги жүл билен дәлдир
Сең өмрүң өлчеги йыл билен дәлдир,
Асыр билен саналыпдыр, түркмени́м!

Азап алла дийип дөрәен халксың,
Ыкбалың оянсын, тәлейиң галксын!
Адың билен көңле гиңлик салыпсың,
Ёгса, гурсак даралыпдыр, түркменим!

ОКТЯБРЬ ХАКЫНДА ШУ ГҮНҮҢ ОЙЛАНМАСЫ

Адам иши пашман,
доланса ёлдан
Ёлдашдан гөрмеклик ялңышлык болар.
Дурнагөз дуры сув буланса ёлда,
Гөзбашдан гөрмеклик ялңышлык болар.

Октябрь —гөзбаш тәзе эйяма,
Ол бизи дындарды йитип гитмеден.
Гарагум чөлүнде аз галан халкы
Тарыхың түмүне гидип

йитмеден.
Ленин худай дәлди,
ол хем адамды,
Адам ялңышыбам
бүдрәбем билер.
Йөне
Ленин йыкып көне кадаңы,
Көнәни чалышды тәзе ёл билен.

Тәзе ёл саляның өңи гараңкы,
Өңи гойры думан,
өңи гойры түм.
Инди гойры түмден ёл салмак үчин
Герекди ягты калп,
эрлик гайратың.

Онда гайрат барды,
эмма ки ол эр
Хеләк болуп гитди хайын гүлледен.

Сонра онуң башлан иши ёюлды,
Гечмише середип ишбу гүнлерден,

Инди билйэс,
инди аклымыз етйәр
Тәзеден гурмагың тәсири билен.
Душяс инди газетлерде,
журналда
Фактлаң тәсинден тәсини билен.

Ленин дәл-ә бизе бир-бириңизи
Сатың—диен,
атың,
ёк эдиң—диен.
Миллионлап адамы горпа гапгарып,
Соңам онуң үстүнден ёл эдиң—диен.

Айып болар ынкылаба йөңкемек
Сталиниң әхли женаятларны,
Колхоз гурлушыгың,
отуз единиң,
52-нжи гопдуран кыяматларны.
Ишләп-ишләп,
ене ач галан болсак,
Өзгә пайландырыс өзүмиз иймән.
Бу гүнем гүнәкәр партия диййәс,
Шонуң бир агзасы өзүмиз диймән.

Гел, гүнәни өзүмизден гөзләлиң
Хем тапалың системаның ялңышын.
Ялңышларна өзи дүшүнен адам
Сонра аңсат-аңсат ялңышмазмышын.
Тәзеден гурмак —бу багтың ёлунда
Мегерем,
иң соңкы гөзлегимиздир.

Шу гүнки берк дарап диййән сөзлермиз
Дүйн горкуп,
айтмадык сөзлеримиздир.

Хак сөз үчин, хич кес гүнәкәр болмаз,
Догры сөз,
долы сөз дермандыр дерде.
Намарт хак сөз үчин гайрата галмаз,
Догры сөзден гара ёкушмаз мерде.
Бизе гуры сөз дәл,
догры сөз герек,
Җемгыетиң иң эсасы байлыгы
Адам болмалыдыр партия дерек.
Йөне велин партиянық барлыгы
Адама баглыдыр,
партия болса,
Пикирдешлең союзыдыр,
а бизде
Бир-бирине дүйпден гаршы адамлар
Бу мессепде дуряр,
йүреклермизде
Башга-башга хыял бейиде,
анда,
Болмаса ишлермиз чатак гелмезди.
Мегер, бу затлары шахырам болсаң,
Горбачёв болмаса, айдып болмазды.

Горбачёв геленсоң юрдуң башына,
Не зорлук,
не хорлук,
не-де миннет бар.
Шу гүн өзбашдаклык газанан түркмен
Болмалыдыр Ынкылаба миннетдар.

Адам иши пашман, доланса ёлдан,
Өз пикирим:
Ёлдаш гүнәкәр дәлдир.
Дурнагөз дуры сув буланса ёлда,
Өз пикирим:
Гөзбаш гүнәкәр дәлдир.

БЕЙИК ЕҢШИҢ ӨЧМЕЗ ЯҢЫ

Ата юрдум,
эне топрак,
танаяң өз огулларны
Огла дине догран белет,
сөйүп,
хуввалан белет.

Сөвешде еңен адамын
белент боляр ховаласы,
Гечен жеңде еңен юрдум.
сениң ховалаң белент.

Сени бейге гөтеренлер
намыслы әр огулларың,
Душман топрагна басса-да,
намысың басгылан дәлдир.
Ватана ховп абананда,
ёкдур беткәр огулларың,
Яраланандыр,
өлендир,
йөне хич ағынлан дәлдир.

Эгер-де сөймейән болсаң,
топрак йөне гуры гумдур,

Сөййән болсаң,
эне топрак намысыңдыр,
арыңдыр.
«Ягы гелди,
галк сөвеше!»
диен сөзлер буйругыңдыр,
Ата Ватан,
эне топрак,
огуллаң җеңе тайындыр.

«Тур сен, эй, үммүлмез юрт!»
диен айдым әхлимизиң
Намыс-арымыз оярды,
галкып турдук еримизден.
Адамың гара башындан эзиз зады болмаса-да,
Ата Ватаның тәлейи
эзиз болды серимизден.

Ватаны ок-яраг,
дәри,
топдур түпең горамаяр,
Оны
онуң огуллары дөшүн герип гораярлар.
Шоң үчинем серден гечдик,
йөне Ватандан гечмедик,
Ватан,
сени огулларың серин берип гораярлар.

Рейхстагың депесинде байдак дәлдир парлан мата,
Ол байдак дәл парлап дуран—
горан намыс-арымыздыр.
Бояг дәлдир ол байдагың гызыл-әлван реңки-де,
Ол бизиң гөк дамармыздан
чоган гызыл ганымыздыр.

Өленем кән,
геленем кән,
уруш дийлен уруш болар,
Горкмадык биз ёвуз хабар эшдиленде:
«Уруш турды!»
«Еңиш» диен еке сөзе миллионлаң ганы сиңсе-де,
«Еңиш!» сөзи аз пурсатлык
гам-гуссаны унутдырды.

Соңра гөрсек,
гайгы-гамлар унудардан чөкдер экен,
Шол хасратың гара реңки
шинди-шиндем йүзде ятыр.
Хасрат калбың чуңлугына тутушлыгна чөкмез экен,
Миллионлап мертлең мазары
даг деңизде,
дүзде ятыр...

Барыбир
«Еңиш!» сөзүниң гудраты башга-башгадыр,
Ганлар дөкүп газандык биз
бу барлыгы,
доваматы.
Бейик Еңшиң өчмез яңы—
йүрекде,
калпда,
башдадыр.
Җең-сөвешде сиең халкың белет болар ховаласы!

УМЫТ ХАКЫНДА БАЛЛАДА

Гүйз геленде, тылла сары япраклар
Намут болуп агачлардан үзүлйәр.
Аҗал гелсе,

бу ган сиңен топракда
Япраклар нәмемиш,
Адам хем өлйәр.

Баш хемрасы умыт экен адамың,
Умытсыз гөзлере хасрат чайыляр.
Кә умыт диридир түкенсе демиң,
Кә умыдың өзүңденем өң өлйәр.

Эййәм өз өмрүмде мен шуны дуйдум,
Дурмушда көп зады дуймалы боляр:

Барды обамызда бир гарры эне —
Екеҗе оглуны уруша ёллан.
«Гелер» дийп, умытлы өз перзендине
Лайык отуз йыллап гарашды ёлда.

Отуз йыллап ёла гарап отурды,
Огул болса доланмады ызына.
Бирейййәмлер умыдыны йитирди
Гарры оглы үчин сайлан гызына.

Умытлары —
агтык-човлук хакында
Бир ерлерде салгым атып гөрүнди.
Йөне велин огла умыт бар онда,
Ялңыз умыт ара ачанок шинди.

Гүйз геленде тылла сары япраклар
Намут болуп,
агачлардан үзүлйәр.
Аҗал гелсе,
бу ган сиңен топракда
Япраклар нәмемиш,
Адам хем өлйәр.

Өлүм яссыгында ол шуны дуйды:
Хоссарлары гөрненок оң гөзүне.
«Оглум гелер» диен соңкы умыды
Өз яны биленем әкитди эне.

1970

«ГӨРОГЛЫ» КИТАБЫНЫҢ ҖИЛДИНЕ ЯЗГЫ

Гөйә мүң реңкли овадан халы.
Мүң маны сөзлерден докалан китап.
Сенсиң гадым халкың арзув-хыялы,
Бир йыл дәл, асырлар окалан китап.

Кичи халкым халас болды өлмеден,
Сен дей герчек оң ыкбалын гүлледен.
Энчеме гоч йигди горап гүлледен,
Өзи гурсагына ок алан китап.

Мертлер чекер ил-улусы йүк урса,
Йүки тайлап урса, йүки җүп урса,
Гайгы-гусса гурсагында көк урса,
Көки-сөки билен гопаран китап.

Акыл берип, аклымызы гоялдан,
Мерт йигитлең батыр адын улалдан,
Намартлары хер әдимде уялдан,
Ёкдур сени окап, гомалан, китап.

Пәлван бар, эҗиз бар, гысганч, генде бар,
Дөнүк бар, вепадар хем шерменде бар,
Намыс-ар, ат гылыч, сөйги сенде бар,
Уруш, дава, женҗел, топалаң китап.

Намарт хергиз мерт гылыгна дүшүнмез,
Дек гезениң депесинден дүшүлмез,

Өмүрбакы сени элден дүшүрмез
Алымам, шахырам, чопанам китап.

МИЛЛИ ГАХРЫМАН

Боляр хер бир халкың өз милли гахрыманлары.
Элбетде,
хер бир халкда кән дәл оларың санлары.
Ынха,
меселем,
бизде—түркменлерде
Бар Гөроглы дийип бир милли гахрыман.
Ол хакда уллакан бир китабам бар.
Диймек, милли гахрыман
болмак үчирин хөкман
өзүң хакда уллакан
бир китап яздырмак герек экени.
Хөкманам дәл ол китабың авторының болмагы,
Оны тутуш ил болубам язсалар боляр экен.
Ёгса, Гөроглы ялы нәче адам гечендир,
Олар кервенем таландыр,
Оглы болман,
башга бириниң оглунам огурландыр.
Белки, оланңам аялы
Агаюнус пери ялы
бир чага-да догурмандыр.
Белки,
оларыңам Гөроглыңкы дей
Кырк саны хов чекен я тирьек чекен,
Я-да чилим чекен,
я-да бең чекен,
Йөне агасының дердин дең чекмән,
Генжимиң мүрдүн дең чекен,
Өзгәң хасабына жомарт—
Кәбириси жуда намарт—
Гоч йигитлери боландыр.

Белки, оларам өз огуллыклары үчин
Башга бир патышаның гөзел гызын огурландыр
я алдадып аландыр.
Белки, оларың хем Гыраты болуп,
Онам бир жадыгөй кемпир гелип огурлап гидендир.
Белки,
оларынам Рейханарап дей
Я-да Хүңкар ялы өмүр өлмейән
Душманлары боландыр.
Белки-де,
оларам илиң гепине гидип,
Өз хелейин габанып,
Безирген дек достларыны нәхак ерден өлдүрендир.
Белки-де,
оларам Хармандәли ялы
бир пәлван гызы йыкып,
я-да ондан йыкылып,
Айшы-эшрет кыландырлар.
Гараз,
оларың хер хайсы
мертликде я намартлыкда
Гөроглы дек боландырлар,
Йөне нәмүчиндир оларың хич хайсы
Милли гахрыман болмандыр.
Себәп,
олар өзи хакда шейле китап яздырмандыр.
Шоң үчинем оларың хич бириниң
Ады тарыхда галмандыр.
Оларың ызы сәхел елде бозуляр.
Ине,
гөрдүңизми нәдип милли гахрыман болуняр?!

ИЛКИНЖИ ТРАКТОР

Бу затлар биз үчин эртеки ялы.
Ата-бабаларымыз чарва я дайхан.
Илкинжи трактор оба геленде,
Олар бу гудрата болупдыр хайран.

Бир орс адам сүрүп гелипдир оны,
Янында-да районың векили.
Айдыпдыр ол дайхан аталармыза:
«Кән ишде трактор кәтмени, пили
чалышжак хем еңиллешжек ишиңиз.
Ябы билен,
өкүз билен ериңизи
сүрмек герек болмаз индиден бейләк,
Агыр ишден бошадар ол элиңизи.
Гарнына яг,
бокурдагна сув гуюп,
Аркайын вазладып гүрүбермели».
Дийип,
векил йигит әхли дайхана
Ялтанман ол хакда гүррүн бермеги,
Әхли болшун оңат дүшүндирипдир,
Ахырсоңы өз сөзүни сонлапдыр.
Хем дүшүнип,
хайран галып,
бегенип,
Аксакгаллар бу гудраты оңлапдыр.

«Кимиң дүшүнмейән зады бар болса,
Сорасын» диенмиш колхоз башлыгы.
«Менде бир совал бар, хан огул» дийип,
Өңе сүйшен бир түркана яшулы.
«Ягшы дүшүндирдиң,
оңат зат экен.
Диймек,
эл ишимиз аңсатлашмалы.

Йөне сен айдып бер,
ябыны я-да
Өкүзи муң ниресинден гошмалы?»
Векил йылгырыпдыр,
кимлер гүлүпдир,
Кимлең «Валла!» дийип,
яныпдыр жаны.
Бу гүн гүлки ялы бу затлар бизе,
Бу затлар биз үчин эртеки ялы.

* * *

Чөле хыял этдим бир томус гүни,
Барҗак ериң ховур, эпгек—дийдилер.
Ыссыда ажалңа гидйәрсиң гөни,
Сувсуз галсаң өмрүң тепбет—дийдилер.

Бири дийди:—Таплар совукдыр ыссы,
Мен дийдим: —Шәхерде йүрегим гысды.
Бири: —Дерде дерман чәгәниң үсти
Хем чөл өзболушлы мекдеп —дийдилер.

Кимсе ёвдан горкар герчек боланда?!
Багт өз-өзи гелер гелҗек боланда.
Бир халкың рухуны билҗек боланда,
Шол халкың шахырын геплет—дийдилер.

* * *

Ятырын мен ак чәгәниң үстүнде,
Ак гижәниң сергининден селеңләп.
Узак чөлүң узын үмсүмлигинде
Асмана середип,
земини диңләп.

Йылдызларың йылгырышына середип,
Айың әдимини санап ятырын.
Бу гиңиш чөл,
бу умсумлик,
бу асман,

Ай,
ак чәге,
йылдыз—мениң якыным.

Эдил хәзир маңа шулардан голай
Гарындаш,
дост-доган, сырдаш,
улпет ёк.
Бейним дурланыпдыр,
ёвуз башымда
Әҗир ёк,
хиҗир ёк,
җебир-күлпет ёк.

Дынч алярын
хемем чөлүң йүрегне
башым гоюп,
гулак салып ятырын.
Маңа атам-бабам,
гечмишим болуп
гөрнүп дуран ак чәгели япының,
үстүнде ятырын,
ашакдан болса,
Овааз гелйәр:
«Хениз астында дәлкәң,
Хем о яша,
хемем сөй,
хем унутма,
Гез өз мессебиңден,
кесбиңден дәнмән!»

Ене рахатлык ёк,
йүрегме доляр
гечмишиң гуссасы,
гелҗегиң дерди.
Мениң ховсаламдан
бу рахат чөлем
өңки рахатлыгын элден гидерди.
Бу ховсала,
бу алада,
бу үнҗи
Чөлүңкем,
бир мениң өзүминки дәл.
Ятырын мен ак чәгәниң үстүнде,
Аям,
йылдызларам,
чөлем өңки дәл...

ГҮЙЗҮҢ СОҢЫ

Баглар депесинден ялаңачланяр,
Кем-кем ашак гачяр олаң көйнеги.
Сәхелче салымдан гышам башланяр,
Сары думан—гөйә гүйзүн өймеси.
Чар яның ачыклык,

төверек бошлук;
Гөвнүне бу дүнйә бошан ялыдыр.
Өңкүсине гөвни етмән,
бу баглар
Өмрүни тәзеден башлан ялыдыр.

* * *

Хич киме билими эпен дәлдириң,
Индем эпмериң.

Дуз ийип,
                    шол дузы депен дәлдириң,
Индем депмерин.
Хениз өзгәң гепин чекен дәлдирин,
Индем чекмерин.
Ёкдур йүзүмде перде.
Сөз гутарды шу ерде.

* * *

Билмейән задыңы сорамак гең дәл,
Акылдыр өлчейән яшан яшыңы.
Билҗек болян,
                    менем бир бигелең дәл,
Айт, билениң, дүнйә гөрен яшулы!

Ёл сорадым,
                    салгы берди өтегчи,
Менем ол өтегчә ёл салгы бердим.
Барҗак ерне догры барды өтегчи,
Менем өз идейән ериме бардым.

«Аркалашык өрән оңат зат, гузы,
Билениңи өврет,
                    биленден өврен.»
Дийди маңа перишде дей яшулы,
Яшап гелйән экен бу пәхим өңден.

Ырясы ёк өңден гелйән пәхимлен,
Шол мыдам ожаклаң көзүн көреден.
Гүнден гайдышы дей йитги шөхләниң,
Гөзбаш алып гайдяр тәзе көнеден

* * *

Той боланда безенйәрис,
Тойлар бизиң шатлыгмыз.
Тәзе йыла бегенйәрис,
Гечип баряр яшлыгмыз.

Йыллар гечйәр, йыллар гечйәр,
Гүнлер гелйәр дерегне.
Йыллар гечйәр, айлар гечйәр,
Йыллар гелйәр дерегне.

Йыллар бизиң өмрүмиз,
Йыллар бизиң багтымыз.
Кә шатлык, кә гам билен
Ууградярыс вагты биз.

Йыллар гечйәр, сөйги гечйәр,
Шатлык гечйәр, гам-да гечйәр.
Хасрат гечйәр, гайгы гечйәр,
Гиҗе гечйәр, даң-да гечйәр.

Гечсе-гечсин айлар-йыллар,
Гечмесе бор ышкымыз.
Өчсе-өчсүн ак йылдызлар,
Өчмесе бор ышкымыз.

* * *

Гүн яшса,
дүнйәни гаплаяр ицрик,
Ицрик совулансоң,
башланяр гиҗе.
Гиҗе болса
өрән-өрән гараңкы
Хемише.

Кимселериң горкусы бар гижеден,
Ол ховпургаяр.
Гижелер горкакдан горкуп дурмаяр.

Дүнйәң бир еринде оң үмсүлигин
Огурлажак болуп йөрен огры бар.
Гиже Ай догуряр оң гаршысына,
Гиҗәниң Ай оглы бар.

Бетпәллериң бу гижеден ары бар,
Гиҗәң болса,
Айы бар!

* * *

Херан-хачан Хакыкатың ярaны
болан адам габат гелсе кынлыга,
Сен бейле кишиден ачман араны,
Гайта оңа гүнбе-гүнден якынла.

Херан-хачан Ягшылыгың ярaны
болан адам душ геләйсе эҗире,
Сен бейле кишиден ачма араны
Хемем гайтма бейле кишиң кеҗине.

Херан-хачан Гөзеллигиң ярaны
болан адам габат гелсе гөдеге,
Сен бейле кишиден ачма араны,
Гайта оңа гөзел гөвнүң хөдүрле.

Хакыката яшамак кын — галат кән.
Ягшылыга яшамак кын — яман кән.
Гөзеллиге яшамак кын —гөдек кән.
Санамайын барын екәнме-екән...

ДАГА ЧЫКДЫМ

Ж. Новруз.

Дага чыкдым —
Өрән голайда асман.
Кичижик йүрекде берч алып ятан
Уллакан гуссам
Кичелди-де,
бир кичижик даш ялы,
Дамжа гөзяш ялы
Сырыгып гитди.

Дага чыкдым —
Ерде өсен бар баглар,
Кичелди машынлар,
Кичелди жайлар,
Белентлигиң рухы долды гурсагма.
Дага чыкдым —
Ерде йөрен адамлар
Кичелди-де,
дөнди дукан гуржагна.

Дага чыкдым —
Дагың сергин ховасы
Айырды бейнимден овнук аладам.
Йүрегмиң бурчунда ятан гөрипл‌ик,
Бейнимиң чуңунда ятан эжизлик
Хем бүтин дуркумда ятан горкаклык
Айрылды,
даг экен дердин довасы
Инди мең гөзлерме дүнъе абадан.

* * *

Гара дагдан гаясында
Пеленлериң ызы галар.
Гөк багларың саясында
Ак гүллериң ысы галар.

Хасыл совлар, чөпи галар,
Агач гурар, көки галар,
Геп эденлең гепи галар,
Иш эденлең иши галар.

Бугларна дүнйә ювунан
Гойры думанлар совулар.
Нечүйн ир гидип говулар,
Дүнйә, саңа писи галар?

Языц гечер, гышың өтер,
Агың галын, гараң өчер.
Йылдырым дей ышкың гечер,
Саңа диңе дүйши галар.

Ак ыкбалы гарган чагы,
Көпелин гөзүниң агы,
Эрбет адам гарран чагы,
Терси бозлуп, түйси галар.

Шахыр, гезгин элеслемән,
Шан-шөхрат хем пул ислемән.
Алтыныц галар посламан,
Гөр, кимлериц миси галар!

* * *

Шөхрата майыл адама,
Нәче болса аз гәрнермиш

Хакына кайыл адама
Бу дүнйә овадан гөрнермиш!

* * *

Гүнлер гечип, ай айланып, йыл өтер,
Сен олаң ичинден гечип барянсың.
Гыш үшедер, томус гелип йыладар,
Йылдыз ялы сүйнүп, өчүп барянсың.

Йүрекдәки шөхләң гөзүңден чыкар,
Көңүлде бар дердиң сөзүңден чыкар,
Хер гүнде мүң дава өңүңден чыкар,
Сен ондан совулып, гачып барянсың.

Бу дүнйәниң чархы билен пырланып,
Буланчак халыңдан кем-кем дурланып,
Мүң душмандан гизлин саклан сырларың
Бир достуң янында ачып барянсың.

Ныгматындан доюп, дүнйәден дойман,
Өз өмрүң өтйәнин өзүңем дуйман,
Мүң алтын сөзүңден бир теңңе гойман,
Әхлисини ил-гүне сечип барянсың.

Өзүңем мүң арзув гөвнүңде гаплап,
Гүн-гүнден гоялып, бедениң таплап,
Хеннамың тизлигин хаял хасаплап
Хем оңа парх этмән, учуп барянсың.

* * *

Җебир гөрен адам җебр эдип билмез,
Леззет алып билмез өзгәң зарындан.

Җебир гөрен,
хесрет гөрен,
дерт гөрен
Хабар алар эҗизлериң халындан.

Кынчылык гөренлер пайхаса байдыр,
Гаты баша дашам дегсе дөвүлйәр.
Халк айдыпдыр:
иң юмшак зат чәге-де
Гатан вагты,
сынмаз даша өврүлйәр.

* * *

Дүнйәниң ишине дахылсыз адам —
Акылсыз адам.
Дүнйәң иши —
Хеммәң иши.
Дүнйә бизиң элимизде,
Оң ыкбалы эгнимизде.
Өз аладамызы этдигмиз дәлми
этсек дүнйәң аладасын,
дердини?!
Дүнйәң аладасы бипарх
гоюп билмез хер кими.
Бипарх адам пархына дәл дүнйәниң.
Ичи яныл дурка,
йүзи гүлйәниң.
Диңе өз-өзүниң ишини билйәниң,
Диңе өз өйүниң ишин билйәниң
иши пыррык дүнйәң ишин билмесе,
Кимсе ил агланда, аглап билмесе,
Кимсе ил гүленде, гүлүп билмесе,
Говсы бейле адам
дүнйә гелмесе.

Хеләк болҗак болуп дурка
дүнйә
Өйүң-өвзарың билен.
Хеләк болҗак болуп дурка
дүнйә
Гүлүң-гүлзарың билен,
Дүнйәниң ишине дахылсыз адам —
Акылсыз адам.

* * *

ҮЧ ЕР МУКАДДЕСДИР ХЕР АДАМ ҮЧИН:

1

Илки доглуп,
Гөзүн ачып,
Көне дүнйә илки гезек
Хайран галып бакан ери.
Өнүп-есүп бу топракда
Аягыны басан ери.

2

Багтыны асмандан гөзләп
Я гөзләп оны топракдан,
Оны гелин-гыздан гөзләп,
Яшап, экин экен ери,
Өз сөйгүсин өпен ери.
Мукаддесдир адам үчин
Өз багтыны тапан ери.

Зак. 2084

3

Доглуп хем өсен ериңден,
Аягыҥ басан ериңден,
Экинлер экен ериңден,
Ашыгын өпен ериңден.
Багтыны тапан ериңден
Җыда дүшүп.
өмүрбакы
Дүнйәниң бар леззетинден,
Дүнйәниң бар эзъетинден,
Дүнйәниң дава-шеринден
Дынып,
рахат ятан ери —
Мукаддесдир адам үчин.

* * *

Сөз билен адамы агладып боляр,
Сөз билен адамы гүлдүрип боляр.
Сөз билен дикелдип,
сөз билен йыкып,
Сөз билен сагалдып,
өлдүрип боляр.

Нәче ынансам-да сөзүң гүйҗүне
Я гөвнүм етсе-де дилеварлыгма,
Ынанамок саңа болан дуйгымы
Беян эдип билҗек сөзүң барлыгна

* * *

Догры дана диңе догрусын диер,

Өз уллакан оглун улалдып билмән,
Мертебесин кичелденден халк болмаз.

Хызматында дуруп улы дүнйәниң,
Дүнйәң дердин өз дердимдир диййәниң,
Зәхмет чекип, өз чөрегин иййәниң
Иен наны, ичен сувы талх болмаз.

Эгип болмаз бейик чынарың билин,
Давасыны этмән пелиң я чилиң,
Бир агза гараян агзыбир илиң
Галасыны гошун чекип алып болмаз.

Ожагын өчүрмез көзүни сылан,
Хасылын хар этмез көлүни сылан,
Хак сөзе ар этмез өзүни сылан,
Мерт кишилең мейлисинде парх болмаз.

Хасыл алар экҗек ери тарп болан,
Ышкы сөзе безег берер харп болан,
Бир гөзелиң гөзлеринде гарк болан—
Дүнйәң дәли дерясында гарк болмаз.

ТЫМСАЛ

Яру-яранын җем кылып,
Бир гүн худа отыр экен.
Перишделең хер хайсысы
Оңа хасап окыр экен.

Хер кимсәң айтҗак задыны
Билсе-де йүзүнден окап,
Гөйәки бир зат ядына
Дүшмәйән дек таңры тукат

Отырмыш, белли дәл нечүйн
Ойланяр Алла-тагалла
Хасабатың өрән ичгин
Болаймаса, эгер валла...

Дат гүнүне перишделең!
Ёвузлык ёк ондан аңры.
Яранларын галдырып гең
Йылгырайпдыр бирден таңры.

Бу нәмәниң йылгырышы?
Гүлки нәмәң аламаты?
Киме инер сырлы гүлкиң
Дагдан агыр меламаты?

Яранлаң бири хет эдип,
Дийипдир: — Ярадан эйәм!
Нечүйн бирден йылгырдыңыз?
Манысыны беян эйләң!

Перишде бары овсунып,
Делмурышып дуранмышын.
Худай еринден гобсунып,
Шейлерәк геп уранмышын:

«Боля-да, сизе бу сыры
Эдейин аян — диенмиш.
Хер бендәм өзүнден разы,
Шоңа йылгырян» — диенмиш.

ГАРГЫНЧ

Эне гаргыш этмез,
гаргыш эдәйсе,
Аглап,

Ата гаргыш этмез,
                                гаргыш эдәйсе,
Атаның гаргышы язлармыш даша.

Кичи дилден бәрде гаргап энелер,
Соң гаргышын акар сува атармыш.
Аталар гаргамаз,
                                олар гаргаса,
Бикемал перзенди алып ятармыш.

* * *

Элмыдама йүрегңе-де ынанма,
Йүрегиңем кәте-кәте алдаяр.
Соңра өз-өзүни алданын дуюп,
Йүрек гиң гурсага сыгман,
                                                аглаяр.

Дурмушдыр,
Кын гүнем болар депәңде,
Билмерсиң сен ким дадыңа етишер.
Ямандыр өйдениң—эдер ягшылык,
Иң якын диениң—депәңи дешер.

* * *

Бири:
            «Ватан хакда кән язяң—диййди,
Кән агзаяң—дийди —ачыкдан ачык».
Йүрегңе сыгмаса Ватана сөйгиң,
Ери,
            оны тарып этмерсиң ничик?!

Гой,
            оң өзи дымсын Ватан хакында,
Сөйгүсини өз ичинде сакласын.

Мен ышкымы әшгәр эдйән иллере,
Ёк мениң Ватандан дөнмек максадым!

* * *

Гелҗегиң өңүнде ак болмак үчин,
Шу гүн хызмат эйле шу гүнки дүнйә.
Йөне шу гүн үчин ак болан болуп,
Гелҗегиң өңүнде этмегин гүнә.

Шу гүн гүнәлини эртириң аклап,
Агың эртир гара болмагы мүмкин.
Шу гүн «улы гүнә» этмәге тайын,
Гелҗегиң өңүнде акланмак үчин.

* * *

Кимдир бири атып ялан төхмети,
Сениң бейик башың эгилмегинден,
Иң бир гүйчли дуйгы—ояняр намыс,
Иң бир нәзик дуйга дегилмегинден.

Ана, шондан соңра башланяр гөреш,
Гөреш башланансоң,
башланяр дурмуш.
Дурмуш бар еринде гөреш бар болса,
Гөреш бар еринде дурмуш болармыш.

* * *

Тәзе назар билен бакяс тарыха,
Аянлыкда бар зат айдың гәрүнйәр.
Йөне велин гечмишиң бар ялңышы

Ачяс бу гүн голай тарыхың ганлы сахыпасын.
Қакяс архивлең чаңын.
Қынам болса,
гечмиш гечмишде галды,
Эшитсегем онуң говгалы яңын.

Гараланан ак адамы аклаяс,
Гечйәс гүнә этмедиклең гүнәсин.
Тапяс бу гүн мерт адамы сатанлаң
«Гүнәкәр шу!» дийип гечен гүвәсин.

Догрулаяс бу гүн ёйлан тарыхы,
Хасаплардан хас кән кылнан җенаят.
Аз салымда мунча кән хакыката
Өвреншибем биләенок җемагат.

Йөне мунча җенаяты бир адам
Эдип билермикә?
Ойланып гөрүң!
Ынха,
мениң пикиримче,
бу ишде
Аз дәл болса герек гүнәси дөврүң.
Хемем дөвре гуллук эден адамлаң
Көпүсини турузмалы дүшекден.
Себәп,
бу эдилен җенаят диңе,—
Диңе бир адама йүкләрден чөкдер.

БИЗ ӨЗҮМИЗ БАГТЛЫ ЭДЕРИС ЙЫЛЛАРЫ

Биз бу йыллаң хич хайсындан наламзок,
Йыллар бизи алып баряр илери.

Биз гечмиши нәлетләни халамзок,
Көнелсин,
Хер задың боляр өз ери.

Көне йыл,
гыйылма көнелдим дийип,
Сенем өз борҗуңы ерне етирдиң.
Бары-ёгы бир йыл яшан өмрүңде,
Ватаныма көп шөхратлар гетирдиң.

Иллериме багт пайладың,
эчилдиң,
Шонуң үчин етирйәрис «саг болуң!»
Хошлашык пурсаты шерап ичилсин,
Хошлашалы,
гетир бәри саг голуң.

Сени сакламагы макул билемзок,
Тәзе гелйәр көне өмрүң гутарса.
Ай-гүн өтсе ягшы
өтмән дурандан,
Херки зат вагтында чалышып дурса,

Шол бизиң иң говы арзув-хыялмыз,
Биз йыллардан дилән алмарыс багты.
Биз — өзүмиз багтлы эдерис йыллары,
Олар гелсе боляр гелмели вагты.

ТОТЫГУШ

Шу гошгының темасыны
салгы берен Көмек Кулыеве
багышланяр

Түркмен үлкесинде тотыгуш сейрек,
Шоң үчин алысдан гетирдим оны.

Онуң гөзеллигине хайран галмага,
Диңлемәге гайталан хер сөзүни.

Дуршы билен чүмдүрлен дек яшыла,
Яшыл перлерини дарап отыр ол.
Аграм салян ялы сынмаз ядына,
Йүзүме мүң сырлы гарап отыр ол.

Сөзлешжек болярын,
                    дүшүншемзок биз,
Ол бир дилде,
                    мен бир дилде геплейән.
Ол
        дүнйәде ёк бир дилде сөзлейәр,
Айдан зады мең аңыма етмейәр.

Болмансоң,
                    тапдым бир алым кишини,
Ол бир йитип гиден халкың сөзүнден
Гудрат билен галан бәш сөзи айтды,
Тотыгушуң яш сырыгды гөзүнден...

Йитен халкың дилин саклан тотыгуш,
Сен бизиңем ыхласымыз хаклавер.
Өвретсем мен саңа ене бир дили,
Хайыш эдйән,
                    гелжек несле саклавер!

* * *

Гарагума,
                    Гызылгума сув гелди,
Экин эксең,
                    ер кән дерде ярара.
Амыдеряң дерман сувы азалды,
Соңкы демде согуп етйәр Арала.

Элбетде,
чөллермиз хасыл эчилйәр,
Арал болса,
гурап баряр гүн-гүнден.
Деңиз кенарындан ыза чекилйәр.
Деңиз гачып баряр деряң өңүнден.

Бу чөллер өңем бир деңзиң дүйбүмиш,
Дүйнүмиш ол толкун атян умманың.
Бу гүн ол Жейхуның сувундан шорлап,
Месгени дәл
боз жерениң,
умганың.

Жейхун сувун небсимиз дей шагладып,
Бу чөллериң депесинден гуйсак-да,
Хем-ә чөле,
хемем деңзе каст эдип,
Икисинем ёк эдйәнмиз, дуйсак-да

Жейхуның сувундан хасыл өңдүрип,
Гөрен ерде дөше какып,
өвүнйәс.
Йөне
чәли ажы деңзе дөндерип,
Арал бичәрәнем чөле өвүрйәс.

Тебигатың берен байлыгын бизе
Шан-шөхрата гурбан берип,
гутаряс.
Биз-ә ата болуп,

ХӘЗИРЛИКЧЕ

Токайлар,
агачлар,
баглар чапыляр,
Йөне,
шүкүр,
бар агаҗам экйәнлер.
Ерде хер гүн тәзе яраг тапыляр,
Ховп астында бизи өмүр эклән Ер.

Шүкүр,
энтек ягышу-гар ягып дур,
Йүзүмизи сыпап,
шемал өвсүп дур.
Яз геленде,
яшыл япың үстүнде
Гүл-гүнчалар гызыл-элван өвсүп дур.

Шүкүр,
энтек гушлар сайраяр багда,
Азу-кәп
мивелер бишип дур хениз.
Аз хем болса инди чөлде я дагда,
Җеренлер чешмеде үйшүп дур хениз.

Шүкүр,
эндам-җаны персала Земин
Сынасындан арпа-бугдай,
нан берйәр.
Хәзирликче
Гүнүң тылла тыглары
Онуң гуран дамарларна җан берйәр.

Ёгса,
депесине чыкан дей шоры,
Ёкарсына чыкяр ажы дузлары.

Хениз гүл өвүсйән эҗиз бу шары
Гарк эденок Арктиканың бузлары.

Нухуң тупаны ёк,
шоңа-да шүкүр,
Инди тутуш Земин —гәмиси Нухуң.
Өң гарк болан земин янҗак болуп дур,
Йылдырым уранда яншы дек тудуң.

Шүкүр
алымларың агзы биригип,
Ясан ярагларна чыкярлар гаршы.
Геминде азалды вагшы хайванлар,
Инди Адам ерде иң улы вагшы.

Шүкүр
дүнйәң йүзи буландыгыча,
Ягтыляр,
дурланяр адамың аңы.
Гөчер ялы башга Ер ёк әлемде,
Гораймасак ялңыз планетаны.

Ол бизиң хоссармыз,
өзи хоссарсыз,
Гүне гагшап ятыр Айың астында.
Хәзирликче
ягыш ягяр,
гар ягяр,
Миве бишйәр йылың әхли паслында...

* * *

Әхли гүллер
аляр реңкини Гүнден.
Гызыл гүллер — гызыл реңки,
Ак гүлер — ак реңки,

Сары гуллер — сарысын
Санап чыкмак мумкинем дәл
Барысын.

Гунде хайсы реңклең бардыгын билҗек болсаң,
онда
Ериң суратыны чек!

ҖАХАНКЕШДӘНИҢ ДИЛИНДЕН

Мен җаханкешде мен,
ынха, ене-де
Ёла дүшдүм,
башланды өз сапарым.
Ер шарының күнҗеклерне айланып,
Белки,
хасам гөзел ери тапарын.

Сапар эдип бардым Переҗ юрдуңа,
Ынха Эйфель —
башын асмана дикен.
Сынладым,
үлкәме деңедим оны,
Йөне үлкәм ондан хас белент экен.

Дүнйәде хер хили ядыгәрлик кән,
Овадан хем бири-бириндеи гөркли.
Эмма санамайын екәнме-екән,
Чүнки,
мең йүрегим үлкәме өркли.

Олан гөзеллигин эдемок инкәр
Хем оларың белентлигне сөзүм ёк.

Солтан Санҗар,
я-да Көнеүргенч диңи,
Шондан улы диң бардырам өйдемок.

Догрусы,
дүнйәде бейик дагам кән,
Алтын-күмүшини этмедим хасап.
Йөне Көпетдагың гыйчак дашлары
Хер бир түркмен үчин алтынданам сап.

Сынлап дүнйәң дәли деряларыны,
Деңиз,
умманларың васпын язарын.
Йөне Җейхун,
Мургап,
Теҗен дерясы...
Хем маңа эзиздир Бахры-Хазарым.

Сынладым дүнйәниң яйлаларыны,
Гөрдүм энче васп эдилйән шәхери.
Сахарада болуп гөрдүм мен,
йөне
Ыссы гелди Гарагумуң мәхири.

Алаң-ачык сәхралара душ гелип,
Гүллең гуҗагында галасым гелди.
Йөне түркмен гүлүн ёлмак хөвеси
Рүстем гелди,
ол хем Сизе-де белли.

Хайран галдым дүнйәң гөзелликлерне,
Кәте гең затлара башым яйкадым.
Йөне иң соңунда

* * *

Земини дуймак үчин —
Аякялаң кән ылгадым чәгеде.
Сөйгини дуймак үчин —
Күкрек гойдум гурсагымың үстүнде.
Өзүми дуймак үчин —
Болдум өзгәң үнсүнде.
Хем сынладым өзгәни.
Дүнйә намут галдыранок
Гөзләни.

Дүнйә сүйшйән чәге ялы
Акып баряр,
Дурмаяр.
Дүнйә гелип,
Ким дуймаса дүнйәни,
Дүнйә-де оны дуймаяр.

КӨЧЕДЕН ЙӨРЕМЕГИҢ ДҮЗГҮНИ

Өңүңден бир таныш чыкса,
Салам бер-де,
гечибер.
Өңүңден нәтаныш чыкса,
Йүзүне бир серет-де,
Гечип гидибер деңинден.
Эгер-де ёлуң үстүнде
Картон гуты ятан болса дүңдерлип,
Сен оны бат билен депәйме бирден,
Белки,
онуң ашагында даш бардыр.
Сен оны депип гечмеги
Ыздан гелйәнлере галдыр.
Картон гуты агзын ёкарык эдип,
Йүзүн гөге тутуп ятан болайса,
Сен оны бир ятан даша гейдир-де,

Өз ёлуңа гидибер,
Соң оны депмэге адам тапылар.
Ызыңдан машын етэйсе,
Оңа элиңи галдырма,
Таныш болса, өзи дурар
Йүзүни чала чытар-да.
Палчыга батан болса, гир
Машына көвшүң чыкар-да.
Машына мүнүп, пашмагың
Ятдан чыкарып ташлагын.
Даш депмэге саңа ене
Алып берерлер башгасын.

ШӨХРАТ ГАЗАНМАК ИСЛЕЙЭНЛЕР ҮЧИН ГОЛЛАНМА

Шөхрат газанмак аңсат дэл:
Пул газанмакдан хас кын,
Дост газанмакдан хас кын.
Пост газанмакдан хас кын.
Шөхрат!
　　　бай-бов!
　　　　　　　　　　Ол йөне-мөне зат дэл
Шөхрат газанмагың илкинжи шерти:
Илки шөхратпараз болуп
Овал-башда догулмалы.
Кимсе бержай этсе илкинжи шерти,
Оң соңкы шертлерин өвренмек үчин
Мең яныма совулмалы.
Өңки шөхрат газананлар шу пикири оңла
Илки элипби өвретмэн,
Бийи өвредип болмаяр.

ХӘКИМ БОЛМАК ХАКДА

Юрда хәким боласыңыз гелйәрми?
Элбетде,
хер кимем юрда хәким боласы гелйәндир.
Юрда хәким болмак хакда менден маслахат алсаңыз,
Онда диңләң:
Хәким болҗак адамың
Везирлери болмалы,
Хазынасы болмалы,
Аклы-хушы,
хакыдасы болмалы,
Гошуны хөкман болмалы,
Элбетде,
гошун болансоң,
Гошунбашысам болмалы.
Хәким болҗак адам хөкман өйли-ишикли болмалы,
Аялы хем-ә овадан,
хемем гелшикли болмалы.
Ене-де бир эсасы зат —
Хәкимиң тагты болмалы.
Ене-де иң эсасы зат —
Хәкимиң халкы болмалы
Халк болмаса,
киме хәким болҗак сен?
Өз-өзүңе хәким болуп болмаяр.
Диймек,
хәким болҗак адам:
«Хәким болҗак мен!» диййип,
Йүрегне берк дүвмели.
«Хәким болҗак мен!» диййип, йүрегне берк дүвенсоң,
Галян екеҗе зат бар:
Онуң багты чүвмели.

* * *

Ичалы кын гүне дүшен пурсаты,
Дөш жүбсүнден алып бир дувүржиги,
Агзына гысдыряр,
юрт сырын ачман,
Өзи арман билен хеләк боляр ол.
Мең фронтчы гоңшым
йүрек гыссанда,
Дөш жүбсүнден алып бир дувүржиги,
Агзына гысдыряр,
өз сырын ачман
Хем өзгә билдирмән,
халас боляр ол.

* * *

«Ил бейик» дийип гыгырып,
Шол или өсдүрип болмаз.
Оны өвүп, голтугына
Гарпызам гысдырып болмаз.

Ил бейикдир, йөне илиң
Өз өлчеги, кадасы бар.
Хер илиң өз данасы бар,
Дәлиси бар, садасы бар.

Иле арка дирәп йөрме,
Сен иле арка болмасаң.
Ил сең сарпаңы сакламаз,
Өзүңде сарпа болмаса.

Сөзләңде уруп арапдан,
Язаңда чыкып шарапдан,
«Ил бейик!» дийип гыгырма,
Бейиклик ики тарапдан.

Чишип йөрме, кимдигңи ил
Йүзүңе гелип диймесе,
«Ил бейик!» дийип өсмерсиң,
Ил саңа «Бейик!» диймесе.

ЖАЙ ТОЮНДА

Гутлы болсун тәзе юрт.
Багтлы болуң тәзе тамың ичинде.
Хошвагт болуң ягты жайың ичинде.
Элмыдама узын бойчы гөрүнсин
Ак чәйнекден гуйлан чайың ичинде.

Гиң отаглар даралтмасын гөвнүңиз,
Салмаң өзүңизи гулпуң тейне сиз.
Аз гөрүнсин сизе узын өмрүңиз,
Яшаң мунда өйкесиз хем кинесиз.

Гоңшың депесине гонса багт гушы,
Оны өз өйүңзде гондуржак болмаң.
Отагңызы тагтадан я чүйшеден,
Демир-дүмүрлерден долдуржак болмаң.

Долдурсын жайыңыз чага гүлкүси,
Шахырың,
багшының сеси долдурсын.
Долы дурсун ал шерапли чүйшелер,
Булгурларың жыңнырдысы долдурсын.

Өзи билен гелер мыхманың рысгы,
Долы дуран яхданыңы эгсевер!
Жомартлыгың өзи улы байлыкдыр,
Хич хачан баямаз дога небсевүр.

Мыхмансыз өйлериң рысгалы, багты.
Байлыгы өйкелэп,
чыкар гидермиш.
Гитсе,
өйүң агзыбирлик бинасын
Ыргылдадып
я-да йыкар гидермиш.

Чагаларын саны артып йыл-йылдан,
Кемелсин аладан,
гайгы-эндишэн.
Түпең атылмасын ачык асманда,
Атылсын дыкысы шераплы чүйшэн.

Эсасы байлыгңыз саглыгңыз болсун,
Саг адамың дилинден дүр сачыляр.
Дост-ярларңыз сизе вепалы болсун,
Дост-ярлының гапысы дүрс ачыляр.

Агзыбирлик билен яшаң сиз узак,
Терслешип,
ил-гүне масгара болмаң.
Ил ичре сайлантгы машгала болун,
Ил ичре беллентги машгала болмаң.

Хатар тутсун хэзирликче бир өйңүз,
Хатарңыз соң оба айланып гитсин.
Шу тоя геленлер чайдан жулк болман,
Биразажык башам айланып гитсин.

ЭПИГРАММА

Сиз онуң өмрүниң соңкы дөврүнде
Эрбет язып башланыны гең гөрмэң,
Мүң алада үнжи болуп бөврүнде,
Тас галамны ташланыны гең гөрмэң,

Себэп, онуң эдип йөрен иши кэп,
Санамак мүмкин дэл екэнме-екэн.

Ол адама ол адамы яманлап,
Ол адамы ол адама чатмалы.
Чөп атмалы арасына достларың,
Ене бирин арза язып,
сатмалы.

Бирин везипеден айырҗак болуп,
Бирини везипә беллеҗек болуп.
Бирине бир гара елмеҗек болуп,
Бирин төхмет билен майырҗак болуп,
Ене энче ишлер гайырҗак болуп,
Чар тарапа чапмалы.
Агшама чен кән гапыны какмалы,
Якмалы бир бендәң янмадык әдин,
Саллатмалы бир бендәниң әңини.
Аялыны ковдурмалы бир әриң,
Ковдурмалы бир аяла әрини.
Агшам болса, оңа-муңа җаң эдип,
Гүррүң яйратмалы,
довул тапмалы.
Я бириниң гызын азан этмели,
Я бириндеи азгын огул тапмалы.
Я бир бенде улы ише гечйәр дийп,
Башга бирне кичи орун тапмалы.

Илки мыш яйрадып бири хакында,
Соң үстүнден эңтермели голсузы.
Энтетмели бир бигүнә бендәни,
Йылан гирен ялы болсун голтугы.

Өз өйүниң ишем етерлик велин,
Эдараң ишинем йөретмели ол.
Шу затлар бар вагтын алансоң кишиң,
Нәдип оңат эсер дөретмели ол?!

1986

ШӘХЕРЛИ МЫХМАН

Гурбан Чөлә

Ашгабатдан
чет обалаң бирине
Баранмышын шахыр йигитлең бири.
Обаң гиң җайында яссык тирсекләп,
Отурып,
чайлашмак дүнйәң хөзири.

Мыхман йигде сачак гиңден язылып,
Геленмишин гоңшы-голаң җемленип.
Овадан чәйнекде тогсан бәшлик чай
Орта гойланмышын аҗы демленип.

Аҗы гөк чайдан соң яглы чекдирме,
Яңы сойлан гойнуң тәзе этинден.
Соңра ене дүрли тагам гелипдир
Хем гөк затлар меллекдәки экинден.

Иң эсасам гойнуң келле-аягы
Гойланмыш мыхмана гадыр эдилип.
Юрдуң пайтагтындан гелен шахыра
Ене ал шерабам хөдүр эдилип.

Кем ялы чүмхөрек йигдиң ишдәси,
Зор тагамлар билен ёкмушын угры.
«Ий, мыхман,
айт ене кем зат бар болса,
Гетирс» — диен өйүң эеси Нуры.

«Кем зат ёк-ла, дойдум — диенмиш яңкы,
доймазмы мунча кән тагамлар иен?!»
Нуры: «Кем зат болса айт» дийсе, мыхман
«Азаҗык колбаса болайса» — диен.

ӨЗГӘ ШАТЛЫК БЕРМЕК БОРҖЫ

Бу гошгының темасыны шахыр Нуры Байрамов гүррүң берди.

Билйән онуң гиҗе-гүндиз
Мең өлүмим дилейәнин.
Мениң шовсузлыгым хакда хер бир сөхбетин
Хер сөзүң ганын гачырман,
Хезил эдип диңлейәнин.

Хер гүн маңа душяр көчеде-ёлда,
Сорашяр халым-ахвалым.
Хем сораяр саглыгымы.
Менем оңа: — Саглыгым-а
Гүнбе-гүнден эрбет — диййән.
Гиҗелер уклап билемок,
Гүндиз өзүм эрбет дуйян.
Йүрек болса голтугымдан
Асылып дур гара даш дек.
Багрым чүйрәп гидип баряр,
Бөврегимден тапылды хек.
Үстесине сүйҗи кесел —
Иемок күйсән задымы.
Ене-де бир кеселим бар,
Агзар ялы дәл адыны.

Ол гыйылан боляр мениң халыма,
Салгы берйәр дәри-дерман от-чөплер,
Ичинден шатланып гидйәр ёлуна
Хем дерт диләп маңа чөкдерден чөкдер.

Менем шат,
          җаным саг,
                    уграян ише
Хем сөз билен шат этдим мен өзгәни.

Кимем болса,
хер адама,
хемише
Шатлык бермек бизиң борҗумыз дәлми?!

* * *

Өзүңден өзгәни өлме уградып,
Чагаларын ган агладып,
Увладып,
Бу дүнйәде бакыдырын өйдүпди.
Бу гүнем
уградан адамларының
Ызындан уграды агач атлы ол,
Барып шолаң янларындан «өй дикди».

Шол дөврүрде адам арзан болупды,
Йөне бизи хасам арзан сатды ол.
Сатмады,
мугт берди аҗалың элне.
Адам сатып бай хем болуп билмеди,
Гайта ене гарып өлди о бенде.

* * *

«Этҗек иң оңат ишлерине етишмеди. Залым аҗал оны бизиң арамыздан бивагт алып гитди.»

Некрологдан

Өңүне бөвет басдылар,
Этҗек ишлерини этдирмедилер,
Етҗек мензилине етирмедилер,
Өйүнде аркайын ятырмадылар,
Яшаҗак яшыны яшатмадылар.
Зехинли кишиниң нервисини ойнап,

Зехине ат дакдылар,
Гүйчли кишиң гүйжүн кемип,
Гүйжүне ат дакдылар.
Ишли кишиң ишине ат дакдылар.
Илки ишдәсин кесип,
Ийишине ат дакдылар.
Ёлларында күрүм газып,
Йөришине ат дакдылар.

Өз еринде отуртман,
Өз орнунда ишлетмән,
Өз өйүнде яшатман,
Яшар йөрер өйтдүңизми?
Бинамысдыр өйтдүңизми?
Эй, адамлар,
Ол өленсоң,
Некрологда шейле дийип,
Язмак үчин шейтдиңизми?..

«МЕН НӘТМЕЛИ?»

Гыз хат язяр: «Сөййәниме бармадым».
Йигит язяр: «Сөеними алмадым.»
Башга бири: «Галың гетир дийдилер,
Шоң үчинем мен алҗагам болмадым».

Бири язяр: «Мен сөййән, ол сөенок».
Бири язяр: «Ол сөййәр, мен сөемок.»
Бир гыз язяр: «Ики йигит дең сөйүп,—
Мен нәтмели? — Өз гүнүме гоянок».

Мен нәтмели?
Ине, эсасы сораг,
Олаң өңүндәки дүйпли кынчылык.

Шу екежде совал чөзүләйдиги,
Оларың өңүнде ачылҗак ялы
Бар мүмкинчилик:

Өңлеринде бу дурмушың хас ёвуз
Муңләп совалының бардыгын олар
Хениз биленоклар,
яшаҗак болсаң,
Оны ирде-гичде билмелем болар.

Мен нәтмели?
Бу совалы хич хачан
Не шахыр,
Не алым,
Не чөзер дана.
Себәби, бу совал,
Бу бакы совал
Өмүр билен биле берлен ынсана.

* * *

Бир гызҗагаз дүнйә инди.
Ата-энәни гутладылар,
Дийдилер:
«Баяпсыңыз,
Сиз өңем-ә бай ялы...»
Төрде болса, герилги дур салланчак —
Яңы доган Ай ялы
Хем асылгы яй ялы...

* * *

Гүйчлиң эҗиз болян вагты бар экен.
Хачанда —
Бир эҗиз эҗизләп,
гүйчден гачанда,
Ягдайы болмаса көмек этмәге,
Шол пурсат гүйчли хем эҗизләр экен,
Эҗиз боляр экен гүйчлүлер
Шонда.

* * *

Дүнйәде ялан сөз,
бош вадалар ёк,
Ялан сөзи яратмандыр тебигат.
Дүшүнмеги башарсаң оң сөзлерне,
Ёк онуң гепинде алдав я гыбат.

Тилкилери яратса-да тебигат,
Йүрегинде мекирлик ёк,
пәклик бар.
Абананда булут болуп абаняр,
Йүрегинде икилик ёк,
тәклик бар.

Дүнйәде ялан сөз,
бош вадалар ёк,
Ёк зад-а ёк онда,
Бар зат болса бар.
Йөне тебигатың асыл ярадан
Адамлары бир-бирини алдаяр.

* * *

Өзүңи кичелдип алнан белентлик
Белентлик дәлдир.
Өзгәни кичелдип галнан белентлик
Белентлик дәлдир.

* * *

Гепе гидип,
өз-өзүмден дөнемде,
Өз җаныны хеләк эдйән,
Хорланян.
Чекен җепаларымың йүзи көнелсе,
Геп гетирен шемал хакда ойланян.

Галат геп шемал дей гирип гулакдан,
Бир пурсат мылайым өвсүп гечер ол.
Йөне хас йитидир найзадан,
окдан,
Галкан дей пәклигңи бөвсүп гечер ол.

* * *

Уллакан адамды,
Даяв адамды,
Бу дүнйәниң депесинден гарарды.
Ики саны дерде душмадык болса,
Ол энтегем ил дердине ярарды.

Илк-ә тебигатың берен кесели
Шол әпет гөврәни кичелдип гитди.
Соңам ол
овнуклар билен гарпышып,
Рухы бейиклигнем кичелдип гитди.

РУБАГЫЛАР

* * *

Ялан сөз кән, йөне сөзүң дүрси бир,
Кепбе там дәл, саклап дуран пүрси бир,
Хер кимсәниң төре гечмек хыялы,
Йөне велин төрде дуран күрси бир.

* * *

Өңден белли пикир: шахырлык-ыкбал!
Өз айтжак сөзүни айдар ол хөкман,
Я гурсагна ханжар, я маңлайңа нил
Гезелип, ченелип дуранна бакман.

* * *

Жан бир гушдур, жан гушумыз авланды,
Сөен йүрек нәче гезек алданды?!
Инди сенден гечип, гачып гитжекдим,
Зүлпүңе чолашдым, аяк багланды.

* * *

Кәте догры, кәте дүнйә терс менем,
Кә эжиз, кә горкак, кәте мерт менем.
Достларыма оюн-гүлки, саглык мен,
Душманларма зәхер-закгун, дерт менем.

* * *

Йүрегими ажы сөз билен чейнәп,
Ене бакяң ала гөзлериң ченәп.
Аз гөрүп хушумда хеләк эдениң,
Дүйшүме-де гирип, эдйәрсиң хеләк,

* * *

Ёлуңа бакдырып, эгленен вагтың,
Гөзяшым акдырып, эмгенен вагтым
Унудян гиҗәниң түмүнден чыкып,
Бикарар гурсагма елменен вагтың.

* * *

Гүнлер бизи элегинде эләпдир,
Айлар бизе ала гөзүн ченәпдир.
Ышка дүшен айы-гүни унудар,
Ышка дүшен йыллар бойы хеләкдир.

* * *

Қәте кән окадым чыкман өйден мен,
Мең билйәним ил билйәндир өйден мен
Голайдакы зады гөрдүм алысдан,
Алыс зады гөрдүм хас голайдан мен.

* * *

Итлер үйрер, кервен гечип баряндыр,
Җаң сесини дүнйә сечип баряндыр,
Җаңың сеси кем-кем дүнйәни тутуп,
Итлең сеси кем-кем өчүп баряндыр.

* * *

Ак-гараны инди сайгарып йөрүн,
Яманлык этселер бейгелип йөрүн,
Ягшылык эденлем ягы болдулар,
Ягшылык этмәне эйменип йөрүн.

* * *

Бу дүнйә дүшүнип, дүшдүм дерде мен,
Кишн кимин кичелердим мерде мен.
Гедем үчин менем асмандан бейик,
Песпәл үчин мыдам элъетерде мен.

* * *

Деряның бендини сил алып гитди,
Бир достуң кендини сил алып гитди.
«Ил бейик!» дийселер, ынандым иле,
Иң оңат бендими ил алып гитди.

* * *

Порсан сувдан хүвмек болуп галайды,
Чыбын-чиркей халыс дашым алайды.
«Сени чыбынлардан горажак» дийип,
Дост диеним бир шарпыгам чалайды,

* * *

Дийдилер: кын ишде таныш тапмалы,
Я ыгтыбар алыш-чалыш тапмалы.
Он саны мес өйден тапмадык йүзүм
Ахыр сенден тапдым, гамыш чатмалы!

* * *

Оянсын ким узак дүйшүргән болса,
Вагт гелди ол дагы сүйшүрйән болса,
Эҗиз дәлсин әпет-әпет адамлар
Сең гаршыңа адам үйшүрйән болса.

* * *

Шемала саз этди тары сачларың,
Мени бейхуш этди сазы сачларың,
Мен бир гарып йигит, сен бир хазына,
Алтынмы не бейле сары сачларың?!

* * *

Ашагында уллакан бир дарагтың,
Бейхуш вагтым, сенем янымда вагтың,
Багт хакында арзув эдип икимиз,
Өйкеләп гиденин гөрмедик багтың.

* * *

Мест болдук, ышкымыз гелди хейҗана,
Йөр, икимиз чыкалы гиң мейдана.
Ышк мейинден серхош болан серлере
Бу дүнйә дар, дар дәл диңе мейхана.

* * *

Ак гүллер якаңа гайма болупдыр,
Булутлар депәңе өйме болупдыр
Билемзок биз нәдип геченин гиҗәң,
Гүнем-ә ене-де өйле болупдыр.

* * *

Дүйшүмде «Дивана!» дийдиң сен маңа,
Дүйшүмде «Бигана!» дийдиң сен маңа.
Адың тутуп оярамда ир биле:
«Вах, эзизим, җаңа!» дийдиң сен маңа.

* * *

Барың айдың шол гөзеле: «Сени сөййән бар — дийип,
Сең угруңда дири өлйән, янык-көййән бар»—дийип.
Ол мендирин, айдың оңа, биганадыр өйдәймесин,
Гөз гүлдүрип айдаймасын: «Сөййән эййәм бар!»
дийип.

* * *

Боюм гысга болса-да, дилим гысга дәлдир, гыз,
Аклым гысга болса-да, элим гысга дәлдир, гыз.
Шу гошгулаң галам хакын саңа пешгеш берейин,
Булар ялы гысга гошгы ене менде кәндир, гыз!

* * *

Оңат билен эрбет гоңшы болармыш,
Икисиниң гизлин уршы болармыш.
Гүленде-де ичигараның йүзи
Аҗан хамыр ялы туршы болармыш.

* * *

Вах, кәшгә бу халкы алдадып болса,
Қындыр онда ынам галмадык болса,
Худай пакыр бейле гөзден дүшмезди,
Эгер-де моллалар азмадык болса.

* * *

Догулманкаң герек дәлдиң хич киме,
Дүнйә индиң шөхле сачдың сен түме.
Яшадың, шатландың, агладың, гүлдүң,
Өлдүң — ене герек дәл сен хич киме.

6. Зак. 2084

* * *

Дүнйә базар. Оңа шыгрымы салдым,
Бир гошгымы берип, он манат алдым.
Он манат бир чүйше арага етди,
Нә-хә серхош болдум, не-де гарбандым.

* * *

Бир гүн гошгы язып, отурдым өйде,
Бир гүн иш, бир гүн яс, бир гүнем тойда.
Бу дүнйәниң бәш гүнлүги чын болса,
Онда бәшинҗи гүн өрән голайда.

* * *

Аял сени өйден өчүрип билер,
Гоңшы сени өйден гөчүрип билер.
Хич кес бу дүнйәде гүнәңи гечмез,
Диңе дост гүнәңи гечирип билер.

* * *

Бу ягты асманың Гүн-Айына бак!
Говгалы башымың хумарына бак.
Гөз үчин пейдадыр гөзеле бакмак,
Гөзеллең гөзлери хумайына бак!

* * *

Яшан ёк ыкбалың беллигне гөрә,
Сөз айдылар диле гелдигне гөрә,
Кәте-кәте өз өйүниң задынам
Огурлармыш огры эндиге гөрә.

* * *

Шат гүнүнде дост ялыдыр хеммелер,
Гамлы гүнүң якынларың жемленер.
Затлы гүнүң дост мен дийип геленлең
Датлы гүнүң тас әхлиси кем гелер.

* * *

Дири гүнүң достуң йүз я элли бор,
Кәси кемсиз, кәси бираз кемли бор.
Перде бардыр хер кимсәниң йүзүнде,
Чын дост диңе өлеңден соң белли бор.

* * *

Көңли көр, үстүне гөзли көр экен,
Гепи бижай, ялан сөзли көр экен.
Шо болшуна ахмал ерим агтарып,
Мени аңтап, ызарлабам йөр экен.

* * *

Гой, бу гүн кагызда галам ойнасын,
Мени алларына салан ойнасын.
Мен онуң алына ашык болмушам,
Ойнаса бор, чыну-ялан, ойнасын.

* * *

Ширдир өйдйәр өзүн «шир» дийилмәнкә,
Пирдир өйдйәр өзүн «пир» дийилмәнкә,
Хей, бейле-де йүзи галыңлык бормы,
Төре гечип отыр «гир» дийилмәнкә.

* * *

Сыр айтсам, сырымы гизләни сөйдүм,
Ялңышым дүзедип, дүзләни сөйдүм.
Сениң гөзлериңде дүнйәни гөрүп,
Не гөзел экени, дүнйәни сөйдүм.

* * *

Тас гайдыпдым бир гаяның кертинден,
Йыкылмадым, саңа элим бердим мен.
Саташып мең сениң берен дердиңе,
Ачылдым дүнйәниң әхли дердинден.

* * *

Мыдам эрбет билен гарпышып йөрүс,
Кәте догры сөзден горкушып йөрүс.
Отдан ыссы йүзден гечибилмән биз,
Кә яман биленем барлышып йөрүс.

* * *

Узак ятды агыр кеселли бенде,
Эшитмеди хош сөз, теселли бенде.
Дердине, мүң дерман этмеди пейда,
Бир ягшы сөз билен эселди бенде.

* * *

Дашыма гечселер, дост бар, доган бар,
Ягшылыгым гайдып берен, кован бар.
Догры сөзүм үчин душман окуныл,
Мен нәдейин, йүзүн кесе сован бар.

* * *

Гөз дегйәр дийселер, гөзден горандым,
Сөз дегйәр дийселер, сөзден горандым.
Горана-горана горкага дөнүп,
Өңкүлигми тапабилмән, хорландым.

* * *

Ногсаны кән дүнйә дүзедерден кын,
Бир өзүңи нусга, гөз эдерден кын.
Гышык арабаның бозан ёлуны
Пил я кәтмен билен дүзледерден кын.

* * *

Хер башлык мүң вада, сүйҗи сөз берди,
Аз салымдан пара алды, йүз гөрди.
Не-хә план долды, не өсди оба.
Не колхозчың хал-ягдайы өзгерди.

* * *

Бош вадалар аздырҗак-ла гәби-де,
Колхоз чөкди, галды озмак дәби-де.
Гүнбе-гүнден сува чүмүп барярдык
Гуры сөзден йүкүн тутан гәмиде.

* * *

Юрдумыз бай, мунда асла гарып ёк,
Дүкан долы, гөзленилйән харыт ёк.
Биҗай өнүм өндүрмәге өкделер
Дүзелйәнчә танкыт герек, тарып ёк.

Шахыр, асман билен ериң саг болсун,
Йүрегиң саг болсун, сериң саг болсун.
Яшасын душманың, дөнмесин достлаң
Хем галам тутмага элиң саг болсун.

* * *

Өз язмадык задына гол чекен бар,
Өз якмадык одуна сув сепен бар.
Керпиҗим болмаса җай гурунмага,
Кепбе салар ялы гамыш, екен бар.

* * *

Агзамаз, Пырагы тиредеши дәл,
Сейди я Зелили бабадашы дәл.
Ятламаз, Кемине өз илдеши дәл,
Я-да Молланепес обадашы дәл.

* * *

Ики чопан урушды,
Бири гана булашды.
Бири ысгындан дүшди,
Гойна гурт аралашды.

ХОРЕЗМЛИ ГЫЗЫҢ АЙДЫМЫ

(Халк дөредиҗилигиниң эхеңинде)

Экем-экем, экем дийдим,
Йүзме ныкап чекем дийдим.

Маңа гүлүп гарадылар,
Таныш экенмикән дийдим.

Сачларымы сыпадылар,
Гүллер дакармыкан дийдим.

Гашларымы сыпадылар,
Весме чекермикән дийдим.

Гөзлерими сыпадылар,
Сүрме чекермикән дийдим.

Гулагымы сыпадылар,
Сырга дакармыкан дийдим.

Голларымы ушладылар,
Йүзүк дакармыкан дийдим.

Биллерми ушладылар,
Кемер дакармыкан дийдим.

Мени бага итердилер,
Алма йыгармыкан дийдим.

Аягымдан гөтердилер,
Тикен тирермикән дийдим.

Бир араба атардылар,
Өйме элтермикән дийдим.

Башга өе гетирдилер,
Мыхман алармыкан дийдим.

Үст-башымы дүзедилер,
Совгат эдермикән дийдим.

Кернай-сурнай чалдырдылар,
Танс этдирермикән дийдим.

Газан барын атардылар,
От якдырармыкан дийдим.

Бир ак өе гетирдилер,
Сүбсе берермикән дийдим.

Ҡазы-келан чагырдылар.
Хат яздырармыкан дийдим.

Шол йигиди гетирдилер,
Экем-экем, экем дийдим.

Голлармызы душурдылар,
Салам берермикән дийдим.

Ак дүшеге өтүрдилер,
Гелин болан экен дийдим.

Экем-экем, экем дийдим,
Йүзме ныкап чекем дийдим.

ЁВУЗ ЭРТЕКИ

Хасса ятырды яш гелин,
Башуҗында отыр әри.
Инди йигде болды мәлим
О дүнйә гелниң гидйәни.

Гелин диййәр: — Бу дүнйәде,
Ынанян, достум, сөйленме.
Йөне сенден соңкы хайыш,
Өлемден соңра өйленме.

Мени ундуп өйленәйсең,
Ҡаст этдигиң болар сөйгә. —

Хассаның халы агралды,
Тылла Гүнеш агды өйлә.

Зыба гелниң халы теңди,
Йигдиң халы онданам тең,
Ол ант ичйәр, касам билен
Ынҗаланок текепбир зен.

— Ынанамок мен барыбир
Сең өйленмән гезҗегиңе.
Чының болса, кишиликден
Дын-да, каст эт гелҗегиңе.

Оң дерегне мениң сөйгим
Кувват берер галан өмре. —
Йигит гидйәр йүзүн чытман,
Баряр ёвуз уссаң өйне.

Өз сөйгүли аялына
Сөйгүсини субут эдип,
Дыняр дүнйәң хөвесинден
Өзүни катымут эдип.

Гелсе өлмән экен гелни,
Йигит диййәр:
— Бар айданың
Бержай этдим, о дүнйәде
Ятавер инди аркайын. —

Гүн гечди —
Өлмеди хасса,
Ай гечди —
Гелин өлмеди.
Мегер, Эзрайыл перишде
Эҗиз халына дөзмеди.

Асмандан инен гудратмы
Я тебибиң эден эми?
Бейик беладан гутарды
Гөре гирип барян гелни.

Гүнбе-гүнден даянды зен,
Ислеглер оянды онда.
Инди ики хатын болуп,
Ятыр олар бир ёрганда.

Йигдиң йүрекде сөйгүси
Долмады кишиң өвезин.
Көшешдирмеди зенаның
Оянып башлан хөвесин.

Бу хасрата хем бу җебре
Кимиң йүреги дөз гелер.
Йигит ериндеп туранда,
Орнуны алды өзгелер.

Гөзяшлары гөзүнден дәл,
Агзындан чыкды от болуп.
Чиркизилди сакгал-сачы,
Гелниң сачлары отланып.

Депесине гар ягды оң,
Булут асылды йүзүнден.
Бердашлы, даяв гөвреси
Гечди иңңәниң гөзүнден.

Сөйги нәме, гоч йигидиң
Билинде гайрат болмаса,
Җошаңда җошуп болмаса,
Гайнаңда гайнап болмаса.

Йигит ахмырдан өлүпдир,
Йигит аҗалдан өлмәндир.
Дүнйәде бар зат көнелйәр,
Бу эртеки көнелмәндир.

* * *

Бир гүн бир гыз деңимизден элҗирәп,
Биз тая гөз айлап,
середип гечди.
Гыш гыравна гылав тутан пенҗирәң
Доңун назар билен эредип гечди.

Дуйман дуркам,
ялав ялы гамчыдан
Йүзүкессир ургы дадан ялы мен.
Пенҗирәң өңүнде дурка,
гаршыдан
Дуйдансыз атылан адам ялы мен.

ЭЛИПБИЙ ӨВРЕНМЕК

А дийдиңми?
Б диймели!
Икисин гошсаң «АБ» болар.
«Аб» диймегем сув диймекдир,
Сувы барлар дири болар.

Б дийдиңми?
И диймели!
Икисини гошуп, ене
Өз-өзүңе дий диймели.
Ана шонда БИБИ болар.
Биби диен бу дүнйәде
Гөзел гызлаң бири болар.

НӘМЕДИР?

Айдан сөзүм кесә чекип,
Үстүмден гүлмәң нәмедир?
Гашларың яйыны чекип,
Гөзүңде гүлләң нәмедир?

Ашык болдум, дүшдүм ышка,
Гүлсең яз, гойдуң-ла гышда.
Бир хайышым бар, багышла,
Айт, мениң гүнәм нәмедир?

Я сөз айтмак айып затмы?
Айып, дәл, ажайып затмы?
Гахармы, нәзми, хайбатмы,
Назарың, хемләң нәмедир?

Ахыр бадың говшадымы?
Яңак нара огшады-ла.
Әлтен сада совгадымы
Гышарлып, алмаң нәмедир?

Эллериңден тутдум вели,
Эллер ыза зынды эли,
Болса ол эллер эели,
Бу тая гелмәң нәмедир?..

«СӨЙЙӘН» ДИЙСЕМ, «СӨЙЙӘН» ДИЙМӘН

Нәхак хеләк эдйәрсиң, гыз,
«Сөййән» дийсем, «сөййән» диймән.
Я гойжакмы мени ялңыз,
«Сөййән» дийсем, «сөййән» диймән.

Йылдырым дей чакып дурсуң,
Гар дей эрәп-акып дурсуң.

Хемем овсун атып дурсуң,
«Сөййән» дийсем, «сөййән» диймән.

Я чын, я-да ясама сен,
Ынанаҹок касама сен,
Бейле өртәп, көсеме сен,
«Сөййән» дийсем, «сөййән» диймән.

Мен ашык—высала етҗек,
Сен кесир дәл, тәлей хөтҗет.
Хачана чен хеләк этҗек
«Сөййән» дийсем, «сөййән» диймән.

ГЕПЛЕЙӘН ГӨЗЛЕР

Тәзеликде ачыш этдим:
Бу сыр мең аңыма етмейән экен.
Гөзлер диңе гөрмек үчиндир өйтдүм,
Гөрсем,
гара гөзлер геплейән экен.

Бу ачыша бир гөзелиң гөзлери
Себәп болды,
сизе догрусын дийсем.
Ине, шу гошгуда айдылян сөзлер
Шол ачыша шаят дәлмидир, эйсем?!

Йүрекден сөййәрдим:
«Сөййәрин!» дийдим,
Ол: «Сөемок!» дийип, гашларын какды.
Гөзлер болса: «Ялан!
Ялан сөзлейәр,
Сөййәр, сөййәр!» дийип, отлуклы бакды.

Дийдим: — Мен өртенйән сениң угрунда
Гыз дийди: — Гит, оглан, өртенме хайып,
Дүйш гөрйән болайма,
укудан ояп...
Мен лапыкеч халда доланҗак болдум,
Гыз гөзлери дийди:.
«Дур, оглан, даяп!»

Даяндым:
— Укудан ояндым — дийдим,
Дүйшде-де, хушда-да янярын — дийдим,
Ынанмасаң,
ене ялбарын—дийдим.
—Сен болсаң,
хич горкусы ёк җөвзаның,
Я аязың,
совук январың — дийдим.

Ол айтды:
— Ынандым ашыклыгыңа,
Сөййәниң чын,
а мен өзгәниң яры...
Мен лапыкеч халда гөзлере бакдым,
Ол гөзлер якын дост,
ховандар ялы
Айтды маңа:
«Сени сынаҗак боляр,
Ынанма,
гынаҗак боляр сени гыз».
Дийдим:
— Сен сөймесең,
сөймен өзгәни,
Сен сөймесең,
мундан өтерин ялңыз!..

Гыз болса: — Ягдайңа серет-дә, оглан,
Ялңыз өтмек хыялмыз ёк бизиң-ә.
Көчә чык-да серет,
овадан гызлар
Салланышып йөрлер,
дүзүм-дүзүм-ә.
Сайла сен бирисин шоларың — дийди.
Гара гөзлер болса:
«Өзгә серетсең,
Габаныып,
саралып-соларын— дийди,
Онсузам сен дийип саралян» — дийди.
Көчә бакдым,
гызың гөзлери болса:
«Серетме,
хеммеден габанян» дийди.

Гыз сөзлерме җогап берип сөз билен,
Мени гепде тутуп,
даш эдип дурды.
Мен болса, сөзлешдим диңе гөз билен,
Өз гөзлери гызы паш эдип дурды.

* * *

Қынам болса,
кән яйданып,
чекинип,
Саңа
сени сөййәними айтдым мен.
Сениң сөзүңден соң,
ыза чекилип,
Өз райымдан,
хыялымдан гайтдым мен.

Деңизлең мөвҗи дей
маңлаймы даша
Ярдырып мен,
күл-пагш болуп,
дөвүлдим.
Сөйдүм йүрекден хем гөвүнден аша,
Ёгсам өзүм дуршум билен гөвүндим,
Гөвүн галкмаз,
йүрек учмаз,
аң йөрмез.
Мөвҗе кын кенара аталап дурман.
Мукаддес сөз еке гезек айдыляр.
Хөкман дәлдир оны гайталап дурмак.
Аңсат дәлдир
өз ичинден от алып,
Көшешип,
вагтында совап болмаса.
Адам өлер гидер саралып-солуп,
Ышкына ышк билен җогап болмаса.

Одуң гаршысына от якылмаса,
Яңкы янгын сөнйэн дәлдир,
онсоңам,
Ене-де бир сөйгиң тәлейи шейле,
Өләйсеңем,
саралсаңам,
солсаңам...

* * *

Сениң гиң гуҗагңа гирмезден озал,
Дүнйә дар экени гам гыссанында.
Саңа душуп,
сениң гойнуңа гирсем,
Йүзи аңрык боляр гам-гуссаның-да.

Дүнйә мени дөрт дивара габады,
Гитсем,
ер астындан гарыш ер етер.
Диңе сең гуҗагың маңа аматлы,
Гиңиш ер ёк сениң гойнуңдан бетер.

* * *

Сен нәме аглаяң,
яр гуҗагында
аглап,
эрәп гутарайма шем ялы.
Хей, агламак бормы багт боллугында,
Дүнйәң багты шинди сенде җем ялы...

Гөзяшың гуратды хеңңам шемалы
Хер яңакда еке сетир ыз галды.
Яңагың халланды яр посасындан,
Гелин гелдиң,
хыялында гыз галды.

Шовурдап туранда, яшыл лыбасын
Бозгунч ысы гиң отагы долдурды.
Бошды бу отагың гылла ярысы,
Галан яры айралыгың орнуды.

Айралык орнуны өзүң эеләп,
Бүтеви бир дүнйә өвүрдиң, дүнйәң
бойнундан аслышдым,
чекип,
эзеләп.
Инди болса не аглаяң,
не гүлйәң.
Отырсың эзизләп долы багтыңы,
Хайран галян ялы оны тапанңа.

Бир гүнде унутдың гызлык вагтыңы,
Дүнйә саңа гызыл махмал япанда.
Я яшыл лыбасың,
гызыл махмалың
Хей, гереги бармы багт барка инди?!
Хем тапан багтыңы гысымңа гысып
Саклар ялы кән йыл вагт барка инди?!

Додагың балланып,
яңак халланып,
Салланып йөрәбер үстүнден дүнйәң.
Ёгса, адам ёк затлара алданып,
Гечип гидйәр өз багтына дүшүнмән...

* * *

Безенип-бесленип,
гелдиң салама,
Гел,
саңа-да салам,
гызларың шасы.
Мениң бу гуш гонмаз гадым галама
Гетирендир көне сөйгиң ыхласы.
Ялңышдым:
хей, сөйгем көне болармы?!
Ол хенизем тәзе,
ол хенизем тер.
Унудансың өйдүп,
унутман йөрдүм,
Ыхласы,
сөйгүси сөнмедик дилбер!
Сени сынлап,
ене янып башладым,
Мениңем ыхласым,
сөйгим сөнмәндир.

Гөрүп,
ганатларыңы яйып башладың,
Йүрек уйтгемәндир,
көңүл өлмәндир.
Салам саңа,
эй, гөзеллең солтаны!
Хош гелипсиң!
Гаш үстүнде ериңдир.
Мениңдир доланан бу көне дөвран
Хем бу тәзе дөвран инди сениңдир!

* * *

Бир мейлисде сениң адың
Мей ичре гарылып гитди.
Адыңы унутды ядым,
Ядым адыңы унутды.

Инди булгура мей гуюп,
Гөзлейән әзиз адыңы.
Сениң адың гарылын мей
Җадылы, өрән җадылы.

Җадыланян гөтеремде
Гырмызы булгуры мейли.
Хер гезек сени гөремде,
Адыңы унудян, Лейли!

«Лейли» — бу мең өз яшымдан
Меҗнун болуп дакан адым.
Нәмүчин учуп ядымдан,
Мее гарылды сең адың.

Шол мейлисде, перизадым,
Мен бир сери гөчен оглан.

7*

Хей, ундармы ярың адын
Мее гарып ичен оглан?!

* * *

Дердиң бармы? Дердиңи дерди-гуссаң алжага айт,
Сени халас эдип, өзүн отлара салҗага айт.

Ахвалыңа говрулып, яныпкөйүп, бишип ода,
Аташ ичре, нар ичинде ловлайып янҗага айт.

Хайыр ишиң хоссары аз, йөне бары аямаз җан,
Шер ишлериң гаршысына галкыныр, галҗага айт.

Яйданана, ялталара, майдалара дерт айтмагыл,
Арзың айтсаң, бедев ялы сегрәп дуран галҗаңа айт.

Халың сорап, дердиң эгсип, көңлүңи шат эйлейип,
Ине, бизиң өзүмиз дек нагма хем язҗага айт.

* * *

Уч, эй гөвүн, ганат яйып, алыслардан алыса бар,
Шол узакда галан гөзел ене-де мыхман алса бар.

Геч сен дагдан, деңизлерден, дәли дүнйәң деңинден-де,
Гечен гүнлең ишигин ач, ол гапыдан салса бар.

Сен дийип өртенен шол гыз тәзеден дүшүп янгына,
Гөзе гөрүнмейән ода — ышкың одуна янса бар.

* * *

Ярым дийип өз аклындан чашаны гөрсең, мени гөр,
Яр дийип ёвуз дертлере душаны гөрсең, мени гөр.

Дымып гара даглар дейин, дециз ер дейин дэлирэп,
Деря кимин кенарындан дашаны гөрсең, мени гөр.

Елмая дек еле мүнүп, еди дерядан гечип мен,
Еди даг хем еди чөлден ашаны гөрсең, мени гөр.

Өз аслымдан азашмадым, өз аклымдан азашсам-да,
Пүрек үйтгэп, бейниси хем сүйшени гөрсең, мени гөр.

Сувсуз чөлде ганым гайнап, тешнеликден тебсирэп мен,
Яр ышкында гошгы гошуп, жошаны гөрсең, мени гөр.

Мүң гызың ышкында сайрап, мүң бир гыздан
сечип-сайлап,
Бир гыз билен гүлүп-ойнап, сөйшени гөрсең, мени гөр!

* * *

Мени мунда галдырып, өзүң о ян гидер сен,
Мени гамдан гандырып, инди аян, гидер сен.

Аяллаң эндигими унутмак я терк этмек?
Сениңем болшуң шейле, сенем аял, гидер сен.

Сен бир кенарсыз деря, мейлиң мени гарк этмек,
Мени мунда гарк эдип, өзүң аман гидер сен.

Сен гитсең, галмаз менде ар-намыс, утанч-хая,
Сен арым сен, намысым, утанч-хаям, гидер сен.

Еле-сува дөз гелип, дөш герип дуран дагым,
Даг ичинде белендим, сарсмаз гаям, гидер сен.

Дүнйә дүйпли дүшүнсең, дэли дүнйә бипаян,
Сенем бир дүнъе ялы эй, бипаян, гидер сен.

Иң соңы бар адамың барҗак ери бир болар,
Соңун саймаи, дүшүнмэн, айт, сен каян гидер сен?

* * *

Гара гиҗе чакды гызыл йылдырым,
Гара булутларың бөври бөвсүлди.
Гөзүнден дөкүлйэн ялы йылдызың,
Ягыш ягды,
гара шемал өвсүнди.

Сен болса,
ак гейнип,
гараң ичинден
Гылыч ялы өтүп барярдың парран.
Мен шонда горкупдым,
ак гейнен болсаң—
диердилер — хөкман йылдырым уряр.

Нэмүчиндир гара гейненем болсам,
Гара гөзлериңде чакан йылдырым
мени урды,
башым серимсаз этди,
Гара гиҗе ак гейнен ал йылдызым!

НЭЗЛИ ГЫЗА

Гөзлериң гызгын чешмеми
Йүрегмиң доңун эреден?
Мунча нэзи-керешмэни
Айыт, алдың сен ниреден?

Нэзиң билен җансерек мен,
Багрым дилди гамзаларың.

Болсак биле—бир җан-бир тең,
Салмаз бизе гам назарын.

Сениң мени Тахыр эден,
Сениң мени шахыр эден.
Мунча нәзи-керешмәни
Айыт, алдың сен ниреден?!

* * *

Гөрмегиң-гөркүң бар,
Полат эркиң бар,
Мен диен йигитлер болды саңа зар.
Оларың дилинде сең адың сена,
Олара тәк өзүң болмалы пена.

Сени сөййәнлер кән,
Сен болса еке.
Саңа хат яздылар:
«Мен сени сөййән!»
Бири язды:
«А гыз, сөймесең өлйән!»
Бири язды:
«Сениң сөйҗегиң билйән...»

Багбан болҗакдылар сениң багыңа,
Сениң калбың мисли эрем багыды.
Өңлеринде сениң гояң дагыңа
Чыкабилмән,
о «багбанлар» дагады.
Сөйдүлер,
сөйдүлер,
ирмән сөйдүлер,
Олар түвелей дек болуп сөйдүлер.
Түвелейлер йитип гитди биреййәм,
А мен болса сени хенизем сөййән...

* * *

Йитирип сөймек—
сөймекми?
Сөйүп йитирмек—
көймекми?
Сен мениң гөзүмде галдың
Өмүрлик
мавы көйнекли.

Бакамда мавы асмана,
Сени ядa салярын мен.
Гиремде мавы деңизе,
Салкынламан,
янярын мен.

Шахыр борун
сен хакдакы
Сөзлерми язып гутарсам.
Күле дэл,
көмре дөнерин
Сен дийип янып гутарсам.

Соң ене якыбер мени
Сал-да дүнйәниң пежине.
Сениң үчин дөзерин мен
Мүң бир дерде,
мүң эҗире.

Мавы көйнегиң геенде,
Менем яда саляңмы сен.
Я деря дей
гыш геленде,
Юваш-юваш доңяңмы сен?
Мен сенсиз яшап билемок,
Я менсизем оңяңмы сен?

Мендеп биреййэм гечдинми?
Янып,
йылдыз дей өчдүңми?
Басалык берип гөвнүңе,
Өз-өзүңден көшешдиңми?

Я хенизем янып дурмуң
Ловурдап,
мавы көйнекли?
Мен сени йитирип сөйдүм,
Йитирип сөймек—
сөймекми?

* * *

Дагың депесине чыкдык сең билен.
Ятладып гоюнлаң гоша гелшини,
Гелйән топар ак булутлар совланда,
Гөрдүк Эльбрусың гоша геришини.

Башкы сөйгиң галпылдысы билен мен
Саңа бакян,
дидарыңдан доймаян.
Эллериңден тутян,
шемала бермән,
Сениң тылла сачларыңы ойнаян.

Өзүмизи унудып нәче дурдук биз
Долап ак думана гоша гөврәни?!
Думан диңе бизиң гөзлермизи дәл
Хем өртүпдир ышка дүшен дүнйәни.

Эльбрусың гоша герши гөрненок,
Түмлүкми я думан гөзден учуран?
Бизиң ядав беденлермиз еңләпдир,
Инди ашак дүшсе болжак учубам.

Ганат баглап,
гайып гайтдык гаядан,
Учуп,
асман шалыгыны айландык.
Диңе аяклармыз ере дегенде,
Ышкың дүйш дей хумарындан айңалдык.

* * *

Оба гөчүпдир, эзизим,
Алмалаң гүллән дөврүнден.
Галыпдыр учгун хенизем
Гөзлериң гүлйән дөврүнден.

Гееңде гызыл-яшылың,
Ятлама болды яшлыгың—
Угруңда, гарып ашыгың
Өртенип, өлйән дөврүнден.

Бирек-биреги идегде
Кән гүлледи алма, игде.
Дерт галыпдыр ашык йигде,
Саралып, солян дөврүнден.

Гүл йитди, тикени галды,
Гүн батды, яканы галды,
Гөз гитди, баканы галды
Яңаклаң яняп дөврүнден.

Гөр, кайда ышкы галыпдыр,
Сөен кән, башкы галыпдыр.
Янгынлы гошгы галыпдыр
Шахырың сөййән дөврүнден.

* * *

Эгер ирде-гичде ажалым етсе,
Етсин сениң эллериңден, эзизим.
Бир дэли түвелей мени экитсе,
Сора сэхраң еллериңден, эзизим.

Гитмели бу дүнйэң ахырын гөрмэн...
Сен диййип жан берсем, этмерин арман.
Дара чекмек хакда чыкарсаң перман,
Асгын зүлпүң теллериңден, эзизим.

Бу дүнйэде бир сен маңа дүшүнйэң,
Сеҥ калбың үстүнден ыз чалып билйэң.
Агтарсаң, ызларын тапарсың дүнйэң
Даг-дүзүнден, чөллериңден, эзизим.

Гүл солса, гүл ысы япракда галар,
Адам өлсе, ызы топракда галар,
Йыкылып, юмрулып, янанда даглар,
Алтын чыкар күллериңден, эзизим.

Элбетде, бакы дэл шатлыгам, багтам,
Бир шахыр йигидиң сөенне магтан.
Жеседим гум болар, рухумы агтар
Бу сэхраның гүллериңден, эзизим.

Бей дийсем, эжизлэп, тең болуп халың,
Гөвнүң бозма, гама берме ахвалың.
Ярың хениз ирен дэлдир ыкбалың
Бизе берен гүллериңден, эзизим!

РОВАЯТ

Тебигатда озал үч Ай боланмыш.
Тебигат үч Айың бирисини алып,
Сениң йүзүңи ясапдыр.
Ене бир Ай лайык икә бөлүнип,
Сениң гашлаң ясаланмыш.
Ене бир Ай—
Гөрүп йөрен Айымыз
Бир өзи нур сачып галыберипдир.
Худай оңа гөк асманы берипдир.
Халк бейик,
Хер сөзе,
хер роваята
Үйтгешик маны берипдир.

* * *

Ядыңа салҗак бол,
гечене гөзле,
Бир йигдиң сураты сакланды гөзде.

Ол йигит өзгеди,
ол йигит өзге,
Ол йигит серетди сениң гөзүңе.

Ол сениң гөзүңден сөйгиңи гөрди,
Ол шол гүн өзгерди,
шол гүн өзгерди.

Эллең өзүңкиди,
өзгәңки болды,
Леблең өзүңкиди,
өзгәңки болды.

Соңра болса бүтин дүнйә үйтгеди.
Соңра бүтин дүркуң өзгәчи болды.

Ол йигит сең дурмушыңда өзгеди,
Сенем онуң дурмушында өзгедиң.

Йигидем өзгерди,
Сенем өзгердиң.

Сениң дурмушыңда илкиниҗи өзге,
Мениң дурмушымда илкиниҗи өзге,

Герекми өзге?

* * *

Мениң чыным билен айдан сөзлерми
Сен оюна өвүрйәрсиң.
Чыра чүйше ялы гызгын хем ынҗык,
Совук сөзе дөвүлйәрсиң.

Хем өрән гөдек сен, хемем гөнүмел,
Дийҗек сөзүң дийип дурсуң.
Ёгса мениң гөзлеримден сөйгими
Хем гөрүп, хем дуюп дурсуң.

Белки, саңа башга бирниң сен дийип
Өртенмеси хош якяндыр.
Йөне бил:
Өңүне бөвет басылса,
Сув месәп,
кенардан агып акяндыр.

Сен бу сөйгә бөвет басып билмерсиң,
Бент гуруп саклардан дашгын бу деря.
Билйән ол сенем-ә гарк эдер велин,
Мениң өзүми хем хеләкләп баря...

* * *

Сачларымың буйрасыны чөзҗек болуп отурма сен,
Сачларымың буйрасы мең чөзүлмез, асла чөзүлмез.
Гөзлериңи гөзлеримден үзҗек болуп отурма сен,
Мең гөзлерим гөзлериңден үзүлмез, асла үзүлмез.
Хамсыгып, гөзлерңе хүнҗи дүзҗек болуп отурма, сен,
Мен болсам, гөзлерңе хүнҗи дүзүлмез, асла дүзүлмез.
Сениң гөзлериңи хар эдип, оңа дөнүклик эден
Өмүрбойы гүнәсинден йүлүнмез, асла йүлүнмез.

* * *

Сөйги бизден ачып баряр араны,
Гачып баряр хош гүнлериң хумары.
Гамлы-гамсыз гүнлеримиң яраны,
Артып баряр көңлүмизиң губары.

Овнук аладалар,
овнук өйкелер
Күл эдип,
ушадып,
овнадып баряр.
Дурмуш бизи салып дар гапырҗага,
Кем-кем гысып-говруп,
оврадып баряр.

Алып баряр бизи сөйгиң элинден,
Бу дүнйәниң агыр-еңил эзъети.
Хамыр ялы аҗап баряр
гүн-гүнден
Ышкың җам долдурып берен шербети.

Гой,
ышк бизи эйтеклер терк этмесин,
Эрк этмесин рухумыза дерт-элем.
Болубилсең,
өңкиң ялы сада бол,
Болубилсем,
адам болайын менем...

* * *

Ышкың йүкүн мен чекейин,
Йүкүң астында галма сен.
Дара-да мен чекилейин,
Йүпүң астында галма сен.

Әхли дертден мен ганайын,
Йөне сен бир хасса болма.
Бу ёлларда мен галайын,
Сен ылгап гит, асса болма.

Ышк дерясын мен йүзейин,
Сен йүзүп гечәй гайыкда.
Ышк айдымын мен язайын,
Гой, сен айтмасаң айытма.

Дүнйәниң әхли ойнунда
Диңе өзүм утулайын.
Йөне ер бергин гойнуңда,
Ялңызлыкдан гутулайын.

* * *

Көшеш,
деминден дүш,
гахарың гачыр,
Мең үстүме дөвме нагараңы сен.

Гулуң гунчасы дей йылгыр-да,
ачыл,
Сынлайын бир пурсат дабараңы сен.
Себәп,
дүнйә бир пурсатлык дабара,
Бир пурсатлык шатлык,
Бир пурсат гам ол.
Тешнеликден гандырмаян сув
хемем
Ийилмейән,
доюлмаян тагам ол.

Догруданам,
бакы зат ёк дүнйәде:
Не сең ышкың,
не мең сөйгим,
не башгаң...
(Сиз шу гүнки багта шу гүн гуваның,
Оң соңуны гөрҗек болуп чалышмаң.)

Дүйнки пушман — бу гүн сениң акылың,
Шу гүнки акылың — эртир пушманың.
Дүйнки душман — бу гүн сениң достуңдыр,
Шу гүнки дост—эртир сениң душманың.

Гөр, бу дүнйәң чылшырымлы хасабын,
Азабын чекдикче — хасабың чыкмаз.
Йөне сен барыбир рухдан дүшме,
Ышка дүшен
дүнйә гашларын чытмаз.
Соңкы гүне ченли өз мессебиңден
Дөнме.
Дөнен гүнүң сең өмрүң тамам
Дәнсең,
өз-өзүңе хоҗайын дәлсиң,
Өзгәниң өңүнде соң сен бир хаммал.

Гашларыңы чытма,
демиңден дүшүш,
Гамлы гөзлериме бакма ынамсыз.
Гой,
бу сәхраң гүли өтегчи еле
«Ёк!» дийјән дей башын яйкап,
ырансын...

ИКИ ЛУНАТИК

Душушыгың сүйҗи леззетин дадып,
Шол гезек сен яр мәхриңден гандыңмы?
Соң дүйшде яссыгңы гуҗагңа дартып,
Ышк билен тешнеләп,
сувсап галдыңмы?

Я лунатик ялы укулы халда
Оянман,
чыкдыңмы дага-дүзлере.
Мей-мест болан ялы
соңсуз хыялда,
Бардыңмы арзылы көне гүзере.

Таллы ябың талларыны гуҗаклап,
Онуң гуран габыкларын өпдүңми?
Соң оянып,
мен дәлдигме өртенип,
Аглай-аглай гөзде яшың дөкдүңми?

Я бу затлаң бары мең хыялыммы?
Унутдыңмы мени гайдан бадыма?
Шондан бәри өвсүп гидер гүн-айлар
Айралыгы саланокмы ядыңа?

Зак. 208

Менем бир лунатик,
укулы халда
оянман,
чыкярын дага-дүзлере.
Мей-мест болан ялы
соңсуз хыялда
Барярын тебсирэп көне гүзере.

Белки,
биз оянман ышк укусындан,
Шол серви тал билен огшашып йөрүс.
Гөвнүме болмаса,
хер агшам,
хер гүн
Өзүмизден биздин душушып йөрүс.

* * *

Яны-янам гара баглаң ичинде
Гарашардым көңүл сөен гызыма.
Эййәм гечәйипдир деңимден яшлык,
Бир гаңрылып серетмәнкәм ызыма.

Инди болса,
сәхел гараңкы дүшсе,
Хачан гайдып гелеркә диййп ызына,
Бирахатлык билен,
агыр толгунып,
Гарашян өйүмде огул-гызыма.

* * *

Яшажык огландым,
гаррап башладым,
Өз яшымдан улы гөрүнйән инди.

Үйтгэпдирин,
овалларымен башгадым,
Ким сөйди,
ким сөгди,
кимсе дүшүнди.

Сачымың агы кән инди санардан,
Үндулды ат эден йыллам чыбыгы,
Өмрүм дурмаса-да улы санлардан,
Артып барярмаңлайымың чылгымы.

Бу чылгымлар маңлайыма
таңрының
Овалында язан хаты дәлмикә?
Я-да якынмыка инди аңрымыз,
Я ене-де ай-йыл гаты кәнмикә?

Пархы нәме?
Нәмә герек пал атмак!
Берлени бор,
Бош гечирме берлени.
Язанларцы иле-гүне халатмак
Борҗун,
галанынам гөрүбермели...

* * *

Гурап,
соңкы демде солуп барярдым,
Сен гелдиң-де,
алдың өлмүң элинден.
Дәли мөвчде мен гарк болуп барярдым,
Сен гелдиң-де,
алдың деңзиң элинден.

Инди сенден гайры дерманым ёкдур,
Сениң менден башга гурбаның ёкдур,
Ай, инди өлсемем арманым ёкдур,
Сен киби халасгәр гелниң элинден.

* * *

Эңердим,
учардым,
ылгап гидердим,
«Гел!» диййп чагыран бадыңа, ярым!
«Дәх!» диемде,
еди мензил гечердим,
Дүшйәндир бу затлар ядыңа, ярым!

Инди «Гелме!» дийсең,
я-да нәз эдип,
Бир бахана тапсаң,
эдйәрин хезил.
Бу мениң ышкымың совадыгымы
Я болмаса,
гаррап баршыммы мениң?!

ИКИ МИЛЛЕТ

Бу дүнйәде ики саны миллет бар:
Бир-ә аяллар миллети,
Бирем эркеклер миллети.
Олар бир-биринден чекйәр миннети.
Эгер аяллар миллети миннет чекмейән болса,
Эгер оларың миннетин миллет чекмейән болса,
Эгер эркеклер миллети миннет чекмейән болса,
Эгер оларың миннетин миллет чекмейән болса,
Онда бу ики миллет
Оңушып яшап билмезди.
Ер йүзүнде яшайышам болмазды.

ҚАНАГАТ

Яшымыз бир чене барыпдыр инди,
Элеслэп йөремок,
ховлап йөремок.
Бикарар көңлүме канагат гелди,
Өтегчи шемал дей шовлап йөремок.

Ковалап тутмалы дэлдигне дүшдүм,
Дүнйэни ковалап тутуп болмаяр.
Меселем,
башында отурып күштүң,
Гаршыдашың аңсат утуп болмаяр.

Утмак үчин ойланмалы узаграк,
Бейниңе оңатжа аграм бермели.
Гошгуда-да еңил сөзлерден ырак
болуп,
сетирлере салдам бермели.

Хер бир ишде
хер бир ишиң эсасы
Канагатдыр —
тербиелэп сабрымы,
Язып,
хениз гураманка сыясы,
Экидемок газетлере шыгрымы.

«Сабырлы гул дура-бара шат болар!»
Диен аклың манысына-маңзына
Хас долы,
хас догры дүшүнмэн озал,
Гошгуламда кэн галыпдыр манылар.

Акыл гоялдымы кырка голайлап
Я өтдүми йигитлигиң елгини?

Инди хер сөзүми бейнимде айлап,
Өзүм упап,
айдян иле беллиги.

Аявлы бакярын дост-ярыма,
Индиден соң дост чалшырып болмаяр.
Инди диңе достлар гелйәр яныма,
Хер өңъетен «дост мен» дийип гелмейәр.
Өңде бөвет болса,
бөветлең бары
Өз вагтында сынян экен гарашсаң.
«Гарашмак гөрешмек дәл» дийди бири,
Йөне еңмежегңи билип гөрешсең,

Пейда ёкдур,
сабыр-канагат билен,
Ховлукман йыкмалы Шериң галасын.
Яшымыз бир чене барыпдыр,
бизем
Өдемели илиң-гүнүң тамасын.

Узак эййәмлере барып етмәге
Шыгыр атлы елден еңил атым бар.
Көңле беслән әхли ишим этмәге,
Инди чын көмекчим—
канагатым бар.

БИРИНҖИ

Клас журналында адым биринҗи
Язылгыды окаяркам мекдепде.
Биринҗиң биридим сапак айтмакда,
Биринҗиң биридим бетлик этмекде.

Илки билен чагырлардым тагта мен,
Гынанардым,
җогап бермели мендим.

Он бир йылда еке гезек
аттестат
Илки маңа бериленде бегендим.

Фамилиясы ызкы харпдан башланян
Ёлдашларма гөзүм гидерди херпә.
Ханов я Сәхедов отыр аркайын,
Мен болса, дурардым тагтада дерләп.

Себәп,
бар сапага етишмек кынды,
Алгебра көсәрди,
көсәрди хасап.
Химия-да,
физика-да аңсат дәл,
Бир эдебият аңсат,
Хем тарых аңсат.
Класы гөчүрип бетлик эдәйсек,
Ёвуз мүдир газап билен гелерди.
Өң чыкарарды,
нобат боюнча,
Илкинжи шарпыгам маңа дегерди.

Биринжилик маңа еңил дүшмеди,
Йөне мен өвренишдим биринжилиге.
Бар затда биринжи болмак эндигни
Оядан мекдебе мениң биржигем
Кинәм ёк,
гой, кынам болса,
өзгеден
Өңде болмак,
өкде болмак,
зор болмак.
Биринжилик үчин пайыма дүшйәр
Кәте әжизлемек,
Кәте хор болмак.

Хас оңатдыр өң хатарда йыкылсаң,
Ызда болуп,
жеңде аман галандан.
Биринжилик үчин шарпыгам алсаң,
Ягшыдыр ол хич зат алман галандан.
Аякда сүйренип,
арман галандан,
Гой, таяк иейин көпрүлерде мен.
Шахырларың ады саналан чагы,
Гынанян болмасам башкы ерде мен.
Ыздамың,
өз гүнәң,
өңде язлан ат
Арап
Энтек зехиниңе гүвә гечмейәр
Адамлар гүнәңи гечирип билер,
Йөне поэзия гүнә гечмейәр...

ШЫГРЫЪЕТ

Хасраты сен мениң багтлы гүнлермиң.
Шадыян гүнлермиң гуванжы сенсиң.
Ыссыда, жөвзада солуп-сүллермен,
Бу дертли башымың буйсанжы сенсиң.

Гара гөзмүң губары бар, дерди бар,
Гурсагымда азар, хыял серде бар.
Эгнимде бу эжиз дүнйәң дерди бар,
Бу йүкли герденмиң даянжы сенсиң.

Айдып гутарянчам, сесим кесмерин,
Мен «Сен» дийип, жаның берҗек эсгерин.
Эжизлериң, көрзехинлең, песлериң
Маңа болан ёвуз йигренжи сенсиң.

Денейән мен сени намыс-арыма,
Ёк диймерин хергиз элде барыма.

Иң якын хоссар сен досты-ярыма,
Душмана душманын эйменжи сенсиң.

Дертлиниң гутарян бейик Лукманым,
Багтлы гүнүм, гамлы гүнүм хөкманым.
Сен мениң эзелден берлен ыкбалым,
Эпчелериң гөвүн гүйменжи сенсиң.

* * *

Гиҗелер китаплаң гатыны дөрдүм,
Габагмы чиширип, ир билен өрдүм.

Ише гитдим, агшамара өврүлдим,
Мүң манылы китаплара имриндим.
Мен нәме гөзлейән,
нәме агтарян?
Гиҗе-гүндиз китап гатын агдарян.
Хайсы сахыпада я хайсы бапда,
Мең гөзлейән задым хайсы китапда?

Белки, ёкдур бу китаплаң ичинде,
Ерсиз ере азап чекме, итинме.

Мүң китабы дөрүп,
болуп сен гамгын,
Агтарып тапмадың өз диййҗек маның.
Шонуң тапылманна шүкүр этдәни,
Яз сен, бош гечирме гүни, хепдәни.

Өз билйәнҗе еке сөзүң иле гой,
Өмрүң ёвуз гүни гелмәнкә голай.

Шонда-да мен өз-өзүми барлаян,
Китап дөрүп, китап окап армаян.

* * *

Эртир, достум, дүнйә чыксаң,
Дүрли-дүрли геплер бардыр.
Адам бары тарап-тарап,
Саглар бардыр,
чеплер бардыр.

Кимлер үчин хайры-ыхсан,
Кимлер үчин неплер бардыр.
Оярма мени ир билен,
Узак гиҗе ишледим мен.
Барлап гөрсең,
башуҗумда
Яры язлан депдер бардыр...

ГЕНИЙ

/Ярым дегишме/

Мыхманхана.
Бир шахырың җайында
Гидйәрди ал-элван шераплы мейлис.
Отырды шахырлар чилим чекишип,
Отырды гөзеллер ал-элван гейнип.

Шахырлаң келлеси болансоң хумар,
Гошгы окадылар гезек-гезегне.
Әпет ыхлас билен окадым менем
Бир гошгымы өз гезегим геленде.

Гошгымыза гызлар баха кесдилер,
Бири «Оңат» дийди,
Бири «Аҗайып!»
Соң гөтерлип, ене-де кән окадык

Ганатланып,
учуп,
асманда гайып.

Соңра бираз өвүнибем башладык,
Биз башладык,
Гызлар өвмесин гойды.
Шахырларың бири «Мен бейик!»—дийди,
Башга бири болса, «Мен гений!»—дийди.

Өвүнмекде гезек етди маңа-да,
Келлелер тост ялы айланып дурды.
Өз гөвнүме
мениң окан гошгулам
Генилең шыгрындан сайланып дурды.

Мен дийдим:
«Генилер диңе гошгусы
билен дәл-де,
ир өлүми биленем
Генилигин субут эдип гидипдир,
Шолар ялы субут эдерин менем!»—

Гөзүниң алнында өләйҗек ялы,
Мени гуҗаклады мени сөен гыз.
...Мейлис гутарыпдыр,
гиҗәң бир вагты
Өз болян җайымда ятырын ялңыз.

Бирден юваш җадан ачылды гапы,
Чыраны якдылар,
ягтылды җайым.
Серетсем ишикде бир яшулы дур,
Ёк,
яшулы дәл-де,
дурды Эзрайыл!

Гаты горкдум,
ёгсам горкунҗам дәлди
Ак сакгаллы,
пешенели перишде.
Дийди:—Сениң җайың мыхманхана дәл,
Гидер болсаң,
йөргүл, оглум, бехиште.

Үндүпдырын,
өз овазың етишди,
Ине, перман,
сениң җаның алмалы.—
Тас гидиндим,
йөне велин бирбада
Башармадым дүшегимден галмагы.

Соңам айтдым:—Сен, яшулы, гапыңы
ялңышыпсың,
гений мен дәл,
гоңшудыр.
Оң шейле бир ажап гошгулары бар,
Мең гошгымың диңе ады гошгудыр.

Шоң үчинем гезек онуңкы, агам,—
Дийдим-де, гоңшымы бердим мен салгы.
Ынанжаң перишде гидип гоңшымың
Гошгусындан говшак җаныны алды.

Гениликден халас болуп мен
ене
Ынанып ятырдым генилигиме.

МАГТЫМГУЛА ЙҮЗЛЕНМЕК

«Хак ёлунда догры гезен дервүши
Гоймадылар өз халына ятмага.

Магтымгулы

Хак ёлунда догры гезен дервүшим,
Сени хеләк эден харамзадалар
Бизиң гүнлермизе нireден гелди?
Мегер,
олар ягшылары өлдүрип,
Өзлери өмүрлик галяна чемли?!

Хак ёлунда догры гезен дервүшим,
Гоймадылар өз халына ятмага,
Гоймадылар өз халыңа янмага,
Гоймадылар өз халыңа язмага.

Бу гүн олар бизем хеләкләп баряр,
Гояноклар өз халыңа ятмага
Гояноклар өз халыңа янмага,
Гояноклар өз халыңа язмага.

Хак ёлунда догры гезен дервүшим,
Сен-ә гитдиң чекип илиң дердини.
Намартлардан долуп баряң дүнйәде
Тапма кын өзүң дей илиң мердини.

Инди хак ёлунда огры гезип йөр,
Хак ёлунда огрың оглы гезип йөр.
Хапаланяң хакың ёлунда инди
Ек-тук өзүң ялы догры гезип йөр.

Догры гезенлере кын болуп мыдам,
Эгрилер элмыдам шовлы гезип йөр.

Гол тирсегце,
бу гүн догра дога кыл,
Пүр-пудак яйратсын алкыш кыланың.
Депе өзүн даг сайып йөр,
гаргыш кыл,
Даглары мум этсин гаргыш кыланың.

Хер кимсе өзүниң алмышын билйәр,
Хич кес ят эденок бу гүн бермишин.
Сени өлдүренлер мыдам яшап йөр,
Хак ёлунда догры гезен дервүшим.

Хакың,
хакыкатың яшап йөрши дей,
Мегер,
яшап йөрмелидир галплыгам.
Я шолар болмаса,
билинмезмиди
Догрың догрудыгы,
Хакың хаклыгам.

Сең җогап агтарап сорагларыңа
Асыр ярым яшап,
тапамок җогап.
Өңем шейлемиди?
ёгса, бу гүн-ә
Нәмеде гүнә бар,
нәмеде согап?
Белли болман,
хайыру-шер гарышды,
Белли дәл ким эркек,
кимселер аял.
Эркеклең ичинде кемчин тапыляр,
Аяллаң кәсинде азалды хая.

Я-да булар кыяматдан нышанмы?

Сөзле,
сежде эйләп,
көңүл бермишим.
Айдавер,
ховпургап,
я ялңышянмы,
Хак ёлунда догры гезен дервүшим!

ЭМИР МУЭЗЗИ

Эмир Муэззи диен өңем бир шахыр бар экен,
Эмир Муэззи диен шахырың яды өрән зор экен.
Бир шахыр онуң янына гелсе эгер-де,
Хемем гелип, тәзе язан гошгусыны окап берсе,
Бир диңләнде ят тутуп, гайталап айдяр экен,
Гошгы язаның гошгусын элинден аляр экен.
Онуң яткеш атбакарам бар экен,
Ики гезек эшиден задын гайталап билйәр экен,
Эгер яңкы гошгы гошан гошгусыны бермесе,
Атбакар эмин болуп шол гошгыны диңлесе,
Илки янкы шахыр окан махалы,
Соңам Эмир Муэззи оң гошгусын «меңки» дийип,
Икинҗи гезек оканда,
Атбакар ят тутар экен,
Соңам атбакары шаят тутунып,
Муэззи утар экен.

Энче шахыр оңа шейдип алдырындыр шыгрыны,
Чүркениндир энче шахыр сөзүң халыс догрусы!
Көп гезек чүркенен адам өкде боляр эмеле,
Хас догрусы, сапак аляр өз ялңышындан өзи оң.
Ине, онсоң, бизин ялы кән чүркенип гөрен шахыр,
Кән гезек гошгусын өзгә алдырып йөрен шахыр
Бир үйтгешик эмел ойлап тапанмыш,
Тәзе гошгусын алып, халыпаң янна депенмиш.

Гелип дийипдир яңкы: «Биз-э Эмир халыпа,
Тәзе гошгы яздык, окап гөрсеңиз,
Кем ери бар болса, айдып берсеңиз!»
Эмир халыпа айдыпдыр: «Ока, оглан гошгыңы,
Белки, бизиң гошгымыздыр, оңат гөрүп гөчүренсиң,
Ханы диңләп бир гөрели тәзе доглан гошгыны».

Ине, онсоң, халыпадан кән чүркенип гөрен шахыр,
Өзи гөзел, гошгулары өзүнденем гөзел шахыр
Эмир халыпаң өңүнде окапдыр өз гошгусыны,
Йөне велин окапдыр ол соңкы бентден башгасыны.
Эмир халыпа диңләнмиш йигидиң тәзе гошгусын,
Хер сетири маны-маңыз, дәне-дәне гошгусын.
Диңләпдир тәсин гошгыны онуң атбакар гоңшусам.
Эмир халыпа ядына берк елмешен сетирлери,
Гайтадан окап ядына берипдир: «Бу гошг-а бизиңки дийи
Атбакарам шахыр йигдиң гошгусыны илки диңләп,
Эмир Муэззи оканда, шол гошгыны ики диңләп,
Яңкы йигдиң гошгусына ене чыканлар эе,
Йигит болса, гошгы язан кагызыны алып эле,
«Эмир халыпа, багышла, соңкы бендим галан экен,
Эгер гошгы сизиң шыгрыңыз болса,
Шу гошгының соңкы бендин ятладайың бизе — диен,
Я атбакар билйән болса, яда салың биле» — диен.
Шу ерде Эмир халыпа гөркезенмиш мертлик диййә.
Йигидиң өңки гошгуларнам гайтаранмыш эесине,
Соңра болса: «Оңат эмел ойлапсың сен йигит — диен.
Гошгың өзем эмел билен эмеле гелйәр — диенмиш.
Элиң йити болмалыдыр, ол элсизиң иши дәлдир,
Билип гойгун, гошгы хер бир эмелсизиң иши дәлдир.
Сен инди шахыр болупсың» — дийипдир оңа халыпа.
Чын халыпаң сапагы-да эмел-сынаг боляр экен,
Эмир Муэззи диен өңем бир шахыр бар экен.

БАБАГАМБАГ

Гоч дей чакнышанда шер билен хайыр,
Гарып гөвнүм долса гусса-гамлардан,
«Саз чал-да, гөвнүмден гамлары айыр!»
Дийп, медет дилейән Бабагамбардан.

Дүнйәни герт тутса, йүрегми губар,
«Дуры дүнйәң йүзүн тутан чаңлардан
халас эйле, саз чал, сырылсын думан»
дийп, медет дилейән Бабагамбардан.

Ядадым өзүни Велидир өйдүп,
Гочак гүрләп йөрен паку-паңлардан.
«Саз-сөхбет дарагтым болмасын гөйдүк»
дийп, медет дилейән Бабагамбардан.

«Булутсыз гүн чыкан ак йылдырымдан
Хемме ярыгиже атан даңлардан,
Ховпум бар маңлайда дуран йылламдан»
дийп, медет дилейән Бабагамбардан.

Чешме-чайың сеси — сесидир сазың,
Пархлыдыр ол дага дүшен яңлардан.
«Саза салып, дүнйә чыкар овазым!»
дийп, медет дилейән Бабагамбардан.

«Эгнине желладың донуны гейип,
Саңа шек етирен тентек заңңардан
Халас борсуң, менем халас эт» дийип,
Мен медет дилейән Бабагамбардан.

9. Зак. 2084

БЕРДИ КЕРБАБАЕВИҢ ПОРТРЕТИНЕ ШТРИХЛЕР

Кәте дүшүнилмән,
Кәте дүшүнип,
Көрзехинлер өз дециие дүшүрип,
Кичелтҗек болдулар Кербабаеви,
Кемситҗек болдулар Кербабаеви.

Нәче гезек танкыт билен урулды,
Нәче гезек болды төхмете пида,
Хич зат ёк этмеди онуң дурумны?!
Төхметден,
Танкытдан бейикди җуда.

Пес кишилен бир гылыгы беллидир:
Бейик зехинлери көр зехин билен
Еңип билмеҗегне аңса-да аян,
Аслышар,
Дырҗашар,
Арз эдер,
Көер,
Барыбир өзүне эдер ол зыян.

Ёк, ол бу затлары алмады пиңе,
Басып гитди яманлыкларың үстүнден.
Гүҗүклери шая саймаян пиле
мүңзэп, апаң-апаң басып гитди ол.

Көрзехинлер арза язды үстүнден,
Ол болса хич зада парх этмән, дине
Хакыкы язмалы задын язярды,
Эдйәрди ол өз айгытлы әдимин.
Яндырярды эҗизлериң эдинин.

Ол өз аркасында адыл хеңдамы
Хем адыл халкының бардыгын билип,

Арза арза билен җогап бермеди,
Я-да бош танкыда окун атмады,
Этмеди ол зехинине икилик.
Диңе догры сөзе догры дийди ол,
Өз кимлигин илден озал дуйды ол.

Хеңңам әхли зады еринде гойды,
Өз ялңышын өзи дүзетди заман.
Бу гүн халкым өз хакыкы оглуның —
Ватанчы оглуның сыйындан мыдам
Аслышанлаң атларыны агзаман,
Агзаяр языҗы оглуның адын,
Хормат билен тутяр онуң сарпасын.
Ким өз аркасыны халка диресе,
Халка,
Хакыката гуллук этсе ким,
Ил-гүн,
Ватан тутяр олаң аркасын.

Зехиниң дөреден рухы байлыгна
Хич хили гүйч салып биленок талаң.
Галпа гуллук эден,
Галпа япышан —
Көвүше япышан палчык дей болуп,
Ёлларда галар.

* * *

Ата Атаҗанова багышланяр

Бу дагланң оты гаррапдыр,
Гүллери яш, гүллери яш!
Бу даглар гаты гаррапдыр,
Гөзлери яш, гөзлери яш!

Сынасында бу дагларын,
Гаяларың хем завларын,
Чынарларың, керкавларың
Гөрки гарры, гөрмеги яш!

Гүне гаралып көенде,
Бакылык бардыр күйүнде.
Мунда яр ярын сөенде,
Гүнлери яш, түнлери яш!

Бүргүт сынлар узаклары,
Җеренлери, овлаклары.
Бөкер-ойнар булаклары,
Депеси яш, дүзлери яш!

Бейгелипдир, гочалмандыр,
Шөхраты бар, гопалмандыр,
Шахыр энтек гоҗалмандыр,
Сөхбети яш, сөзлери яш!

1988

АТА АТАҖАНОВЫҢ ЯГТЫ ЯДЫГӘРЛИГИНЕ

Бир уллакан шахыр дүнйәден гитди.
Гөвнем,
гошгуларам,
гөвресем яшды.
Хем сыпайы,
хем мердана йигитди,
Ялнышмаян аҗал бу гүн ялңышды.

Дице эдебият дәл, халк чекди йитги,
Шум хабара акыл-хушум дагады.

Бизе өзүмизден бетер белетди,
Хем хоссарды,
халыпады,
агады.

Бизем оны танаярдык, ол хакда
Сорап билмели дәл башга бириндеп.
Сувун кесди бир акаба булак-да,
Бир чынар дөвүлди орта билинден.

Мен ажалы мерт кишидир өйдердим,
Шу гезег-ә намартлады жуда ол.
Ол мерт болан болса, ыза гайдарды
Хем кылмазды шахырмыздан жыда ол.

Ата Хажыевич,
рахат ятың Сиз,
Ил йитмесе,
илин шахыры йитмез.
Хемем барка бу гүн Сизиң ызыңыз
Довам эдип йөрен шахыр йигитлер.

14.07.1989.

АЙРЫЛДЫК

Гылыч Кулыевиң ягты рухуна

«Агаң барка, аркаң бардыр» дийлипдир,
Ага гитди, аркамыздан айрылдык.
Гужурлы, бердашлы, яш йигит дейин
Дагда битен арчамыздан айрылдык.

«Агаң барка, ецил йүкүң» дийлерди,
Ага гитди, агралыпдыр йүкүмиз.

«Агаң барка, беркдир көкүң» дийлерди,
Ага гитди, сарсгын танды көкүмиз.

Агаң барка, хич ким хет эдип билмез,
Агаң гитди, инди өзүңе берк бол.
Эҗизлесең, агаң дадыңа гелмез,
Өңем намарт дәлдиң, инди хас мерт бол!

Ага гитди, гарөрт болды асманым,
Гара гейдик, парчамыздан айрылдык.
Мермер сүтүн сынды, гара даг гайтды,
Даша урлуп, сырчамыздан айрылдык.

«Шамчырага сөнме ёкдур» дийлерди,
Бу гүн шамчырагың сөненин гөрдүк.
«Бейиклере өлме ёкдур» дийлерди,
Бу гүн бейиклеңем өленин гөрдүк.

Агаң барка, саның түкел, халка бир,
Зынҗыр үзлүп, халкамыздан айрылдык.
Хер кес ага болуп билмез халка, бил!
Ил агасы — аркамыздан айрылдык.

1990

БАЗАР АМАНОВ

Хер кесиң абрайы дирикә герек,
Дирикәң-де барды абрайың, адың.
Бу гүнем дири сен,
өзүңе дерек
Ил ичре яшаяр шаның-шөхратың.

Түркмен сахнасында Недир ша болуп,
Ямомото,
Яго болуп яшадың.

Гуллы хан, Салых бай хем Лорсы болуп,
Ене Пәлван ага болуп яшадың.

Молланепес, Кеймир көр хем Аязхан
Сениң эмриң билен сахна гелипдир.
«Җадылы нагышлар» түркмен халысын
Докан гыз-гелине хейкел болупдыр.

Кичи халкымызың улы гечмишин
Дикелдип,
шу гүне совгат этдиң сен.
Шоң үчинем өз ил-гүнүң өңүнде
Сылага, хормата, ада етдиң сен.

Иле хызмат эден илден алкыша,
Хормата, сылага болсун тамалы.
Шәгиртлерне шунам гөрелде болуп,
Яшап йөр түркмениң Базар Аманы.

АХМЕТ БЕКМЫРАДОВЫҢ РУХУНА ЙҮЗЛЕНМЕ

Түркмен огланларның ичинде түркмен,
Түркмениң ичинде түркмениң мерди.
Сениң еке-ялңыз гара башыңа
Тутуш халкың дерди ёлугып эрди.

Бу дерт билен долы болуп дуршуңа,
Үнс бермедиң өз йүрегиң уршуна.
Сең ёлуган дердиң кичи дерт дәлди,
Ол
әрлери сайлап-сечйән кеселди.
Ол
тохум ызарлап,
ган-дамар ызлап,
Мерт әрден ёкашып гечйән кеселди.

Хер кимде-де Ватан дуйгусы бардыр,
Бу чуң дуйгы сенде хасам өсенди.
Йөне нененң-ничик замана болды,
Мертлер өз мертлиги үчин көсенди.

Сен дердиң янында
бу тебигатың
Башга берйән дерди хасаба гечмез.
Ягшылар ажалың гөзүне ыссы
гөрнермиш,
ажал хем яманы сечмез.

Өчмез ил дердинден өлениң ады,
Гөчмез оң адына ченелен түпен.
Хер кесе бу сөзи айдып болмаяр:
«Түркмен огланларның ичинде түркмен!»

* * *

Керим Гурбаннепесовың
ядыгәрлигине

Оны бакы йитирҗек дәл хакыда,
Олды өз халкының багтына дөрән.
Ол хич хачан мәтәч дәлди танкыда,
Зехини танкытдан бейикди өрән.

Уклап ятыр инди тукат өвлйәде,
Шахырам дүнйәде галанок өлмән,
Өнем-соңам мәтәч дәлди өвгә-де,
Себәп, ол өвгүден бейикди өрән.

А. ТВАРДОВСКИНИҢ ЯДЫГӘРЛИГИНЕ

Пес адамлар сең үстүнден дөкүлди,
Чоздулар үстүңе әпет әмәртлер.
Сыналарың богун-богун сөкүлди,
Хезл эйледи,
                    безм эйледи намартлар.

Өмүр шейле бейиклериң кысматы,
Өңде-соңда, олаң тәлейне бакын!
Иле,
      юрда,
              халка эдип хызматы,
Хызматына гөрә алярлар «хакын».

Билсе-де эҗизлең көпләп алҗагын,
Аңса-да шагаллаң үйшүп ийҗегин,
Олар хөкман айдып гидйәр айтҗагын,
Олар ене дийип гидйәр дийҗегин.

Арак билен басҗак болдуң дердиңи,
Дерт агырды арак билен басардан.
Көне дүнйә «Тәзе дүнйәң» мердини
йыкды.
              Үйшүп йыкмак песе башардар.

Песлер бейиклери өз боюна чен
Ашак дүшүрмәге мыдам хөвесдир.
Йыкылдың-да,
                    галдың әр боюна сен.
Бейнге өз боюн берсеңем бесдир.

Мерт атан пейкамы учяндыр узак,
Тозадян дәлдир ол бәри-бәрлери.
Дурна ганат яяр,
                    ердедир дузак,
Намарт окы алабилмез әрлери.

Өлүм ягшы-яман сайлап билмейәр,
Аҗал дийлен нәрсәң мәдеси ири.
Мерт адамлар өлйәр,
Мертлик өлмейәр,
Намартларам өлйәр,
намартлык — дири.

Яшайыш бу — җадылаяр көңлүңи
Алысларың аңырсында алыслар.
Мерт адамлар өз бетбагт өмрүни
Мүн намардың багты билен чалышмаз.

Өз гамгын тәлейне боюндыр олар,
Зехин берлен кысматына кайылдыр.
Бир гүн каза долуп,
өләйсе болар,
Шан-шөхратам,
горагчы-да тайындыр.

ӨЛЕНДЕН СОҢ...

Өленден соң —
Байрак бердик шахыра.
Өленден соң —
Ат бердик.
Өленден соң —
Қарар этдик.
Өленден соң —
Ыкрар этдик.

Нәмә герек бу карар —
Гиҗә галан бу карар?
Нәмә герек бу ыкрар —
Гиҗә галан бу ыкрар?

Киме герек?
Шахырамы,
окыжа?
Бу ыкрар вагтындан галансоң гижә.

Өленден соң байрак берип шахыра,
Өзүмизи бейгелтдикми?
Я бу ялңышлыгы боюн алмакмы?
Я зехине биалач
Боюн болмакмы?

Өленден соң байрак берип,
ат берип,
Дирикә-де кемсидилен зехини
Кемсиден-ә дәлдирис биз
Ыкрар эдилен зехини.

Оңа дирикә бу ат берлен боланда,
Мегер,
өз адымыз кичелер өйдүп,
Зепер етер өйдүп шөхратымыза,
Горкан-а дәлдирис
белентлигинден.
Бу гүн оңа адың герек дәлдиги
Зерур болаймасын гереклигинден?!

Хасаплашар ялы хоссары билен
Бизиң бергимиз ёк,
Оңам алгысы.
Ёкды онуң ресми ады,
байрагы,
Барды илден алан мүңләп алкышы.

Шолам етерликди!
Индики нәме?
Хун берйәнми эден чөкдер гүнәме?

Ол байрагы алмаз,
ол ады алмаз,
Ёк, оңа герек дәл байракдыр, адам.
Эне-атаның берен адына ыснат
гетирмән яшады зехиили Адам.

Өленден соң —
бу сөз нәхили вагшы,
Утанман язярыс карарларымыз.
Дирикә шахырың гөрмедик багты —
Гиҗә галып эден ыкрарларымыз
Улалданок олаң абрайын, гайта
Кемсидйәр,
кичелдйәр,
гөзден саляр ол.
Өленден соң ат герек дәл шахыра,
Иң улы байрагы халкдан аляр ол.

* * *

Атаҗан Аннабердиеве

Гошгы язып,
айдым айдып,
саз чалып,
Гүлүшип-дегишип,
ёмак айдышып,
Гезип йөрүс,
яшап хем язып йөрүс,
Өзүмизи шинден яшдыр өйдүшип.

Яшлык болса,
акып баряр булут дей,
Херхал ягып гечйәр үстүне чөлүң.
Асырбойы гурап ятан сәхраның
Тешнелик хакдакы ковалын чөзүп.

Дурмушың гатысын,
шатысын гөрүп,
Юмшак бейнилермиз беркэп,
бекишди.
Эдип етишмэнкэк этжек ишлермиз,
Биз огланкак чагаларымыз етишди.

Ыкбалдаш биз,
бизиң аталарымыз
Он докуз яшында горап Ватаны,
Оны бизе пешгеш кимин бердилер
Хемем улалтдылар бизи аталы.

Олар-а Ватаны,
юрды горады,
А биз болса,
васпын яздык
хем сөйдүк.
Кырка етип,
акылларымыз гоялды,
Йөне бизи шиндем огландыр өйдүп,
Ынаныбам бараноклар кэн зады.
Бизиң болса, азы яран вагтымыз.
Гошгудан,
айдымдан багтымыз гөзлэп,
Я гошгуда йитирдикми багтымыз?

Мегер,
бейле дэлдир,
агыр болса-да,
Көтелли болса-да сайлан ёлумыз,
Билинйэндир,
энтеклерем билинер,
Болмаз-а дең болса бары-ёгумыз.

Бар-ёгумыз —
зехинимиз харч эдип,
Торч эдип биз йөрелмедик ёллары,
Ишләрис,
гой,
чыкмаса-да сайланан,
Сайланмадык ишлеримизиң томлары.

Бу теселли бермек дәл,
көшешдирмек, дәл,
Ёк теселлә,
көшешмәге пурсат-да.
Дамармызда .совамандыр ганымыз,
Йүрегмизем саз уруп дур гурсакда.

Бизи хениз яшдыр өйдйән болсалар,
Яшдырыс биз,
шоң биленем байдырыс.
Эгер
гөрмезлиге салян болсалар,
Онда оңат,
диймек,
бизем бардырыс.

ДОСТУМ АМАННАЗАР АШЫРА

«Гумсагады» дүңдердиң сен,
Ашак дөкүлди Хазар.
Дүнйәң дүйбүни гөрдүң сен,
Эй, достум, Аманназар!

Түркмениң сөвер сөзүн
Биз язмасак ким язар?
Хер кимсе өвер өзүн,
Сен бизи өв, Аманназар!

Дүнйәде ягшы сөз кән,
Аздыр нәгөрип назар.
Зерур затдыр ягшы пәл
Хем хош сулх, Аманназар!

Хер кимседен дост чыкмаз,
Бахыл өз габрын газар.
Чын достлар көңүл йыкмаз,
Олар кән, Аманназар!

Дердимиз илиң дерди,
Ким бу дертден айңалар?
Айңалмаз илиң мерди,
Айңалма, Аманназар!

Түркменде аңры бардыр,
Гөвни гелжеге барар.
Шу гүн биз билен байдыр,
Биз байлык, Аманназар!

Өз-өзүңе кыл җебир,
Шер ара, Аманназар!
Ал, индем элиң етир
Шераба, Аманназар!

АДАМЫҢ БАГТЫ

«Ёлларда дурармыш адамың багты»

Какабай Ылясов.

Сен өйде отурып, чүйреме, гардаш,
Ёлларда дурармыш адамың багты.
Арзува ёлдаш бол, мензиле сырдаш,
Голларда дурармыш адамың багты.

Гүйҗе гирер адам ёла чыканда,
Ил ичинден тәзе дост-яр тапанда,
Йөне чепини ундуп, сага баканда,
Солларда дурармыш адамың багты.

Ёлларда ёлуган ёлларда галар,
Ким өңе, ким ыза гидип барярлар.
Деңизлер мөвч уруп, җошса дерялар,
Гомларда дурармыш адамың багты.

Сөз барка йүрекде хемем ичде дем,
Яз, халкың калбына болмага мелхем.
Кимсе шахыр болса, ил гөвнүңде хем
Томларда дурармыш адамың багты.

ГОШГУДА ГЕРЕК ЗАТЛАР

/Яш шахырлара голланма/

Гошгуда ил-гүнүң дүйни, эртеси,
Шу гүни, шөхраты-шаны болмалы.
Гөйә гадымъетден гелен эртеки,
Гелҗек гүнлер оң нышаны болмалы.

Шу гүнүң шатлыгы, кәнәң перяды,
Песлериң песлиги, бейиклең ады,

Юрдуң дагы, чөли, деңзи, дерясы —
Үстүндәки гөк асманы болмалы.

Теселли болмалы әҗиз агланда,
Аң болмалы ил бир зады аңманда,
Халкың япышара зады галманда,
Хем рухы, хем сувы, наны болмалы.

Пак шәник герек дәл, герекдир маңзам,
Дишләре диш герек, чейнәре агзам.
Елекде язсаңам, сетирде аграм
Хемем өзүң сөз пәлваны болмалы.

Кә өңе ымтылып, кә ыза тесип,
Гол яйрадып, гүлләп барсаңам өсүп,
Ёрунжа дей оруп, үзүм дей кесип,
Өз сетирлең мерт багбаны болмалы.

Учар гошгы ганатдыр пер бердигиң,
Җаныңдан җан, йүрекден ер бердигиң —
Бир нәумыт ятан хассаң дердиниң
Эми-ёмы хем дерманы болмалы.

Узын, гысга, девүк, улы сетирлер,
Алынса — шахырың пулы сетирлер.
Хич киме деркар дәл өли сетирлер,
Өлмейән, чыкмаян җаны болмалы.

Сув чыкмаян ери газмак герек дәл,
Көп сув берип, тарпын бозмак герек дәл,
Гызыл сыя билен язмак герек дәл,
Сетирде шахырың ганы болмалы.

Аклы гөзден, чын дуйгусы йүрекден,
Шөхлеси алкымдан, гүйҗи билекден

Чыкып дуран, ногта сачы йүпекден,
Җаныңа хырыдар ханы болмалы.

Гаршыңа гидене гаршы дурмага,
Даркаш герек болса, даркаш гурмага,
Ченэн задың маңлайындан урмага,
Боз түпениң дидиваны болмалы.

Эҗиз дэл-де, гүйчли болсун йыкҗагың,
Тешне болсун сөзден сува якҗагың.
Асмана гөтерлип, гөге чыкҗагын
Басганчагы, мердиваны болмалы.

Сетирлер урган дей ишилсе элин,
Давада — арачы, ярышда — эмин.
Дыңзап дуран дуйгам деркардыр велин,
Чуң пикир, гиң пайхас, маны болмалы.

Говшак сөзлэн сөзүн иле етирмез,
Заннындан чыкмаса, абрай гетирмез.
Өзүң язып, өзүң догран сетирлең
Хем-э досты, хем душманы болмалы.

Сүсүшсе еңилер шахы келеклер,
Пикириң элейэн пайхас — элекдир.
Ойланып отурсаң, көп зат герекдир,
Хемем аз зат — сетир саны болмалы.

МЭРЕКЕ

/Тымсал/

Гёте билен Шиллер бир гүн көчеден
Өзара гүрлешип баряр экенлер.
Гиден бир мэреке олары гөрүп,
Җедел эдепилер.

Гётэ эрбет шахыр дийип бирлери,
Бейик дийип өвйәрмишлер Шиллери.
Ёк-ла,
Шиллер эрбет дийип башгасы,
Гётэ бейик диййәр олар.
Махласы,
Артып гох-галмагал,
шер,
дава,
женжел,
Туранмыш көчеде кичирәк жең хем.

Бу дава шахырлаң гулагна етен,
Шонда Шиллер соранмышын Гётеден:

«Ери,
булаң ялңышлыгы нәмеде?»
Гёте диен:
«Гөр, бу акмак мәреке
Барка ики саны бейик шахыры,
Шоң саныны бире гетиржек боляр».

Соңра олар
(узын сөзүң ахыры)
Гол тутушып бир мейхана совуляр.

* * *

Яшлыгым гелйәр ызымдан,
«Гитме!» дийип саклаярам.
Кәте гаңрылып середйән,
Кәте оңа бакмаянам.

Билемок мен нирә барян
Яшлыгымы ызда гоюп.
Гөзүмден йүрегми гөрен,
Сөйги берен гызда гоюп.

Бу дурмушың агыр йүкүн
Ики эгне тайлап барян.
Яшлыгымы гамлы, гамсыз
Ай-йылллара пайлап барян.

Алып гачяр яшлыгымдан
Арзувларым,
хам-хыялым.
Ковалап үмезлән дүнйәң
Алдавын,
мекирин,
алын.

Яшлыгым болса,
эзеләп,
Аслышын гелйәр,
галмаяр.
Өңде яшып барян Гүнүң
Гызыл өймеси галгаяр.

А мен болса,
икирҗиңләп,
Өңе-ыза бакып барян.
Өң йөрәп гиден дүнйәниң
Аягызын басып барян...

* * *

Ол гечен урушдан сакланып галан
Ок дейин
бир сырым йүрекде галды.
Кә
серхошлык бейнә саланда талаң,
Сырымы иллере айдасым гелди.

Сырымы айдара дост-яр гөзледим,
Йөне олар тапылмады ап-ансат.
Мен сырымы өңъетене дөзмедим
Хем гезмедим шемал ялы алңасап.

Көп вагтлап дымдым,
даг дейин дымдым,
Ахыр бир гүн пынтык кимин ярылдым.
Соң пархсызлык билен гөзлерим юмдум,
Сырым хазына дей гума гарылды.

Шейдибем мен бошап галдым челек дей,
Келледе галмады бир нәсаз пикир.
Өз сырымы сечеледим элек дей,
Өзгәниң сыры дәл,
шоңа-да шүкүр!

* * *

Бейик гөрсең, башыңы эг,
Бейиги гөрүп, кемсинме.
Сен киме дегсең, шоңа дег,
Йөне шахыра дегсинме.

Шахыр еке сөзде чүйләп,
Ак дивара сурат эдер.
Сен сөзден сөгүнч ясасаң,
Шахыр ондан сунгат эдер.

* * *

Достлук хакда гошгы язмакчы болдум,
Башармадым,
галам днен этмеди.
Талант,
ылхам
хем овазлы сөзлериң,
Капыялаң хич көмеги етмеди.

Гойдум галамымы,
ойланып гөрдүм,
Эден азапларым бидерек экен.
Себәп,
достлук хакда гошгы язмага
Илки билен сөвер дост герек экен.

* * *

Мениң гөвнүм уллакан,
Мениң гөвнүм кичи дәл.
Эгер ким эҗиз болса,
Болуберсин кичи пәл.

Мен өзүме ынанян,
Етйәр өзүме гөвнүм.
Гой, дийсинлер эҗизлер:
«Гезип йөр-ов өвүнип!»

Өвүнмәге хакым бар,
Өвүнмәге гүйҗүм бар.
Эртирим хөкман болар,
Себәп, мениң дүйнүм бар.

Мен диймәге гайраты
Чатмадыга дүнъе ёк.
Эгер ким эҗиз болса,
Оң кимдигем билненок.

Хакыкатың нурундан
Йүзүн совуп билмезлер.
Менсиз оңҗак боларлар,
Менсиз оңуп билмезлер.

Шоң үчинем аркайын
Яшап йөрүн менли мен.

Язып йөрүн, дост-яра,
Ил-гүнүме белли мен.

Бар берлен бир өмүрде
Эҗиз болуп гезменем.
Екеҗе гезек йитсем,
Соңра гайдып гелменем.

Соң гөзләбем отурман,
Гөзләниңиз хич болар.
Биз мыдам гиҗә галяс,
Бу гезегем гич болар...

* * *

Арыпдырын,
Ядапдырын,
Кейпимем ёк,
Мейлимем ёк.
Эййәм тас кырк яшапдырын,
Сапарымам,
Сейлимем ёк.

Япа япланып ятырын,
Ятлап яшлыгымың язын.
Узакда галды якыным,
Өз янымда галды ядым.

Хакыдамың чунлугындан
Эртирки гүнүми дөрйән.
Бу дүнйәниң гуллугындан
Арамок, өзүмден арян.

Өзүңи берип өзгәе,
Өзүңе өзгәни алсаң.
Көр кейпиңи дүзлемәге,
Аргынлыгыңдан айңалсаң.

Айлансаң дашы-якыны,
Сапарың хем сейлиң болса,
Ташлап бу чола япыны,
Гидер ялы мейлиң болса...

* * *

Гошгуланда аз-кем гайгы-гусса бар,
Нечүйн гайгы-гама чүмйәң — дийдилер.
Саңа ширелерден ёлукды азар,
Нечүйн дар гөрүпйәр дүнйәң — дийдилер.

Ёк, мен гайгы-гама ян берерден ир,
Мен хич хачан нәдылам дәл дөврүмден.
Өз чекен азабым өмрүме хөзир,
Өз галплыгым ханҗар дикйәр бөврүмден.

Шатлыгымыз эгсилмейән хазына,
Гам-гусса-да кичи-гирим байлык дәл.
Олар герек бүтин өмрүм боюна,
Маңа еке гүнлүк, еке айлык дәл.

Шатлыгымыз чепден ашанда, нечүйн,
Қалба аз-кем гайгы-гусса етмейәр·
Өз дердимиз хакда язанмыз үчин,
Шатлыгмыз хич яна гачып гитмейәр.

ЙҮЗЛЕНМЕ!

Бирекдир-бирөги дөвмегем болар.
Йөне, гылыч сырып, чапышмак айып!
Бир-бириң сувуна дегмегем болар,
Йөне богазына япышмак айып!

Шохрат хатарында өң дуржак болуп,
Магтымгулы билен дең дуржак болуп,

Бир-бириң җигерне чүмдүрҗек болуп,
Авулы сөз билен атышмак айып!

Ач-хор дәл, азаҗык гарыбам болсак,
Дилевар, сухангөй, арыбам болсак,
Хернәче гечгинли харыдам болсак,
Бири-биримиз сатышмак айып!

Ягшы сөз аз айдып, кән гахарланшып,
Бир-бире өҗүгип кә топарланшып,
Ач ит дей хыңраншып я-да хырлашып,
Җенҗел батгасына батышмак айып!

Гаршымыза мекир-хиле агтарып,
Бир-берегиң әҗиз ери аңталып,
Гарраманка соңкы ёла атарып,
Соңам табыдындан тутушмак айып!

Өсүп, озуп, өңе чыкмагам болар,
Халаман, гашыңы чытмагам болар.
Гөрешип, бил тутуп, йыкмагам болар,
Йөне яка йыртып, тутлушмак айып!

Ил бизе середйәр, или сылалың!
Өлдүрип сыламан, дири сылалың!
Гелиң, Магтымгулы пири сылалың!
Бейиклең алнында гарпышмак айып!

* * *

Шахыр достлар,
бирек-берегн еңҗек
болушып харс уруп йөрмән,
Хем бирек-берегиң гошгусын дөрмән,
Еңҗек болалың көңүлде
Зеңләп гиден шеримизи.

Хер ким өз ерине кайыл
болса, хич кес алып билмез
Өз кануны еримизи.

* * *

«Хырыдар гөзи билен ким гелип гөрди мени»

Магтымгулы

Эя, таңрым, ничик сениң бу дүнйәң?
Адамлар бир-бирин танаман, гөрмән,
Ёлда йөрмән,
отурышман,
турушман,
Сөзлешмән,
ызлашман,
гүлшүп-дегишмән,
Иш салышман,
алгы-берги алышман,
Нәмүчин бир-бирне болярка душман?
Юрт хакда,
ил-улус,
топрак хакында
Мен нәме ойлаян,
хыялым ничик?
Мен ил үчин,
ата ватаным үчин
Билджекми бу гара башымдан гечип?
Ичип йөрүнми я,
саңсармы серим.
Я илиң дердинден хасса-бимармы?
Я «мен түркмен! » диен гоч йигитлериң —
Арлы йигитлериң бириче бармы?

Бу затлары билмән,
мүң гепе гидип,
Өз-өзүн йигренип йөрен йигитлер.
Гелиң душүнишелиң!
Душманчылыгмыз
герек болса,
соңам хич ере гитмез.
Эмма ки биз душүнишип билмерис
Арамызда йөрсе алахөвренлер.
Айдың кимдир «Илим!» диййп гыгырып,
Илиң гоч йигдинден йүзүн өвренлер?
Дост болмак хөкман дәл,
бирек-биреге.
Хырыдар гөз билен бакышып болар.
Эгер меңзеш болса йүрек дердимиз,
Йүрекдеш сөзлерем тапышып болар.
Танамаздан сөйүп болмайшы ялы,
Танаман йигренмек — адыллык дәлдир.
Белки,
бизиң гурсагмызда гош басып
ятан ил бәхбитли сөзлермиз кәндир.
Агзының аларан гүнүнден бәри,
Түркмен байнамандыр,
өсмәндир түркмен.
Яныш ятан гызгын сәхрасы барка,
От-ожагы билен өчмәндир түркмен.
Инди онуң ялын кимин гочлары
чакнышып,
шахындан от чыкарсалар,
Достдан душман ясап,
танышдан сайры,
Я-да якынындан ят чыкарсалар,

Гутардыгмыз,
ёвуз гүнлер етишер,
Соң гич болар тананымыз, идэмиз.
Хырыдар гөз билен ким бакар сәхра,
Мен-менликден көр болансоң дидәмиз?..

* * *

Шофёрлар халанок гечсең дениңден,
Озҗак болсаң,
басыберйәр газы ол.
Уруп гидйәр ит-гуш чыкса өңүнден,
Өз вагтындан галып барян ялы ол.

Шахырлар халанок гечсең дениңден,
Бираз ызрагындан гитсең разы ол.
Озҗак болсаң,
басар сениң эгниңден,
Өз багтындан галып барян ялы ол.

ГОШГЫМ

«Сен мени танкытдан гораңок» диййп,
Менден гөвүн-кине этмегин, гошгым.
Кемис доглан дәлсиң,
докузың дүзүв,
Ёкдур асла сениң етмезиң, гошгым.

Саңа диййлен догры-гышык геплери
Йүрегмиң чуңлугна гечиремок мен.
Саңа хем өзүме ынамым гүйчли,
Өвгүден,
танкытдан чекинемок мен.

Чар тарапдан үйрен хер бир гүҗүге
Гахр эдип, өҗүгип, атамок кесек.

Шу гүн бизе гечселерем хүжүме,
Гыйылма, бизиңки гечмиш хем гелҗек.

Ок деген байдак дей болсаңам сал-сал,
Тоггамарыс бейик Еңише етмән.
Уллакан дерялар гутарян дәлдир
Умманлара етмән, деңизе етмән.

Мүңләп йүреклери гозганам болсак,
Көсседик гозгап эҗизиң дердин.
Мениң орта ёлда галмагым мүмкин,
Маңа дерек гелҗеге сен гидерсиң.

Даш ярып чыкансың, берк бол дашданам,
Дәлсиң сен перзенди эҗиз атаның.
Оңатлыкдан башга хатамыз ёкдур.
Эгер-де бар болса бизиң хатамыз.

Хасса болсаң,
эҗиз болсаң,
хор болсаң,
Ким сениң халыңы сорасын, гошгым?!
Дири гүнүм сени өзүм горасам,
Ёк гүнүм ким сени горасын, гошгым?!

ДҮНЙӘНИҢ ДЕРДИ

Өмүр орта болупдыр,
Совал кән, җогап ханы?
Адам, пыглың бозукдыр,
Гүнә кән, согап ханы?

Дүнйәниң гүлүн ысгап,
Надылдыр пулуң ысгап,

«Ынсап!» диер найынсап,
Найынсап, ынсап ханы?

Мени көсән гөвнүмдир,
Дүнйә өврүм-чөврүмдир.
Бир ёлда мүң өврүмдир:
Сан етмез, хасап ханы?

Мүң сахават эчилен,
Әр языгын гечирен,
Адындан ант ичилен
Қерамат — китап ханы?

Асман дүшмүш үчеге,
Земин чыкмыш пүчеге.
Дүнйәң гелмиш пычага,
Баш кесен гассап ханы?

Қим шахырын бейгелтмез?!
Сынан көңлүн сейк этмез,
Бу дерт маңа эйгертмез,
Пырагы—уссат ханы?

* * *

Айрыланок келледәки агыры,
Я голаймы инди соңкы пелләмиз?
Гөтеренок өз-өзүниң дердини,
Дүнйәң дердин гөтермели келләмиз.

Я дурмушың овнук аладасындан,
Я чилиминң түссесинден долдумы?
Я өзүни тутушлыгна сарп эдип,
Бошан күйзе ялы хаңлап галдымы?

«Ынсап!» диер найынсап,
Найынсап, ынсап ханы?

Мени көсән гөвнүмдир,
Дүнйә өврүм-чөврүмдир.
Бир ёлда мүң өврүмдир:
Сан етмез, хасап ханы?

Мүң сахават эчилен,
Әр языгын гечирен,
Адындан ант ичилен
Керамат — китап ханы?

Асман дүшмүш үчеге,
Земин чыкмыш пүчеге.
Дүнйәң гелмиш пычага,
Баш кесен гассап ханы?

Ким шахырын бейгелтмез?!
Сынан көңлүн сейк этмез,
Бу дерт маңа эйгертмез,
Пырагы—уссат ханы?

* * *

Айрыланок келледәки агыры,
Я голаймы инди соңкы пелләмиз?
Гөтеренок өз-өзүниң дердини,
Дүнйәң дердин гөтермели келләмиз.

Я дурмушың овнук аладасындан,
Я чилимиң түссесинден долдумы?
Я өзүни тутушлыгна сарп эдип,
Бошан күйзе ялы хаңлап галдымы?

Вагтындан өң хүлли-хүлли эдип я
Еңлетдикми агыр ишин келләниң?
Бу агыра дерманыңам хайры ёк
Я хайры ёк йүз эллини елмәниң.

Ир дәлмикә баш гоймага яссыга
Я чыкмага гохлы дүнйәң жеңинден?
Билемок мен нәмүчиндир гара баш
Агып баряр терези дей эгинден.

Кадалы дәл ган акышы дамардан,
Я-да яшайшымыз кадалы дәлми?
Я-да азап чекип ишлемә дерек,
Ишлемән, бош ятян вагтымыз кәнми?

Энтек азар бермели дәл келләмиз,
Биз энтеклер келлә бермели азар.
Себәп, хәли-хениз йүрекде гүйч бар,
Дәли гөвүн энтек тапанок карар.

Аманат баш, айланыбер айлансаң,
Я-да бүдрәп, энтедибер энтетсең.
Биз энтек ил-гүне хызмат этмели,
Саңа менден дынма ёкдур энтеклер.

Сынма ёкдур, өмрүң гүнорта чагы
Болмаз-а етишсе соңкы пелләмиз.
Сәхелче агыра ян берсе бормы
Дүнйәң дердин гөтермели келләмиз?!

ДҮШНҮКСИЗЛИК

Шахыр яшап йөркә, онуң шыгрына
Ыкбалдырам өйдүлмейәр.

Оңа дири вагты ың эсасы зат —
Эсасы зат айдылмаяр.

Шахыр өлйәр —
Дузув дүнйә бозуляр,
Үйшүп гелйәр дост-душманың барысы.
Яс гүнүнде өрән душүнүкли боляр
Оң душнүксиз сөзлериниң манысы.

ПОЭМАЛАР

ЕСИР

Өң заманларда түркмениң голы хүнәрли, дили сеналы, ғерчек йигиди сайры юрдуң басыбалыжңыларының чозмагы нетижесинде душман элине дүшүпдир. Адаты есирлер ызына сатылыпдыр. Голы хүнәрли йигиди пейдаланмак максады билен юрдуң шасының янына элтенлер. Ша оңа көп энгамлар вада берип, өз юрдуна хызмат этдирмек исләп, онуң өз илинден дөнмегини газанжак болупдыр. Эгер айдыланы эдип шу ерде ғалмаса, йигидиң башы өлүмли болупдыр. Поэма шол есириң монологлары гөрнүшинде кагыза гечирилди.

Автор

ГИРИШ

Башы ала гарлы дагларым бардыр,
Дагларымдан дөнменем.
Гойны чемензарлы багларым бардыр,
Багларымдан дөнменем.
Багларымда алма-нарларым бардыр,
Нарларымдан дөнменем.
Инжир,
        үзүм,
                үлже —
                                барларым бардыр,
Барларымдан дөнменем.

Ат үстүнде оюн-базларым бардыр,
Базларымдан дөнменем.
Ажап айдымларым,
                    сазларым бардыр,
Сазларымдан дөнменем.
Гүл бүренен элван язларым бардыр,
Язларымдан дөнменем.
Гоюнлы-гузылы яйлагым бардыр,
Яйлагымдан дөнменем.
Булаклам,
            чешмелем,
                        чайларым бардыр,
Чайларымдан дөнменем...

БИРИНҖИ ЫҚРАРНАМА

Сачында дагларың гары ерлешен,
Еңил дэл-де,
            кын ишлере эрҗешен,
Догдук топрагына багры елмешен,
Өз өмрүнден өмүр берен,
Гайратындан гайрат берен,
Өз билинден кувват берен,
Намардың сачагна гатылма — диен,
Достуң ег,
            душманың ек гөргүн — диен,
Өл, йөне душмана сатылма — диен,
Өз оглуна доган диен,
Догандан илери сөен,
Гүлсем, гөвни гөтерлип,
Агласам,
            диндирмэн:
                        «Бес эт, хов!» — диен,
Эркек адам агламаз,

Агласа-да билдирмез,
Эжиз болуп агласаң,
Атаң сени диңдирмез,
Мыдам мерт болгун—диен
Атам бардыр,
Мен атамдан дөнменэм.

ИКИНҖИ ЫКРАРНАМА

Докуз айлап дар гарнында гөтерен,
Он ай дийниленде дүнйә гетирен,
Өз җанындан җан берен,
Өз багрындан ган берен,
Сүңңүнден сүек берен,
Этене гуш ялыкам,
Үстүме ганат герен,
Хүвди билен укладып,
Айдым билен ояран,
Ак гөвсүнден сүйт берен,
Ак гөвнүнден гүйч берен,
Сөзүнден сүйҗи берен,
Гөзүнден гөзяш берен,
Сөйсе сөйүп,
сөгсе
Сөгүнҗиң ыза
Гайдып алан,
Мең угрумда сачы сүбсе,
Эллери кесев болан,
Дерт ёлукса,
гутулдып,
Маңа дерек кесел болан,
Атам урса, мени деррев диңдирип,
Маңа дерек өзи аглап,
Өзи диңен,
Сөйгүси гурсагма сиңен,
Сачы ак гыңаҗы ялы агаран,

Бизе өмүр берип,
өмри азалан,
Ёла гитсем,
гарашан,
Ёлдан гелсем,
аглашан,
Өз җанына гыйса-да,
Маңа гыймаз энем бардыр,
Мен энемден дөнменем.

ҮЧҮНҖИ ЫКРАРНАМА

Биле өсүп,
Биле ойнан,
Чуң сувлары биле бойлан,
Дөвүм наны бөлүшен,
Ички сырын бөлүшмедик,
Өзге билен урушса-да,
Мениң билен сөгүшмедик,
Достун менден якын гөрен,
Маңа достдан якын болан,
Атамың ёк вагты — атам өвезне,
Энемиң ёк вагты — энем өвезне,
Уямың ёк вагты — уям өвезне,
Гаршы ятан гара даг дей,
Гара даг дей аркам болан,
Тешне болсам,
чешмэм болан,
Достларыма доган болан,
Ягыларма душман болан,
Эҗизиң аркасын чалан,
Аглана теселли болан,
Өз дердини диңлемедик,
Ил-улусың дердине
янып,
кеселли болан,

Алкыш билен гутулан,
Яман атлы болмадык,
Ягшы ады тутулан
Агам бардыр,
Мен агамдан дөнменем.

ДӨРДҮНҖИ ЫКРАРНАМА

Бир гарындан дүнйә гелип,
Бир гөвүсден сүйт эмен,
Мени эҗемден габанан,
Эҗеми менден габанан,
Мени уруп,
            өзи аглан,
Маңа өзгә сөкдүрмән,
Мени өзгә урдурман,
Өзи урлуп,
         көңли бурлуп,
Начарлыгна надыл болан,
Гызлыгына гынанан,
Гызлыгына буйсанан,
Бассаш болуп улалан,
Улаланда уялан —
Уям бардыр,
Мен уямдан дөнменем.

БӘШИНҖИ ЫКРАРНАМА

Еди ятдан гетирлип,
Энемден голай болан,
Атамдан голай болан,
Уямдан голай болан,
Бир яссыга баш гоян,

Агамдан голай болан,
Бир ёргаңы бөлүшен,
Бир гапыдан биле гирип,
Бир гапыдан биле чыкан,
Гайын энесин сылан,
Гайын атасын сылан,
Илки-илки дүшүнишмән,
Гайын энесин гынан,
Эжемиң элинден ишини алман,
Эжемиң элинден оглуны алан,
Юваш-юваш гайын өйне өвреншип,
Атасы өйүн унудан,
Өз өйүне ыхлас эдип,
Өз әриңе вепа берип,
Әр башын белент тутдуран,
Өз өйүниң кешигинден
Сачлары кече болан,
Маңа сөвер гелин болуп,
Чагаларма эҗе болан,
Ёла гитсем,
гарашан,
Ёлдан гелсем,
аглашан,
Урушсам,
тиз ярашан,
Өзге гыздан-гелинден
Бакмасам-да габанан,
Барды-гелди бакайсам,
Мүң нәз билен ар алан,
Аялым — халалым бардыр,
Халалымдан дөнменем.

АЛТЫНҖИ ЫҢРАРНАМА

Тойнагы ер сарсдыран,
Ганатсыз асман учан,

Мен гөчсем,
гөвни гөчен,
Арпа берип экләним,
Көрпе берип сакланым,
Душманы ковсам,
етен,
Ёвдан гачсам,
гутаран,
Сөен вагтым,
сүлмүрән,
Кәййән вагтым,
утанан,
Горкан вагтым,
горкмадык,
Үркен вагтым,
үркмедик,
Алысларым якын эден,
Мензиллери биле сөкен,
Аглан вагтым,
дүшүнен,
Гүлен вагтым,
ганатым,
Мүнсен вагтым,
халатым,
Гыз гылыклы,
Гелин гөркли,
Йигит кимин намыслы,
Кишцәнде,
овазы Перенден гелен,
Аслы женнет —
багы—Эремден гелен,
Йөрән вагты,
салланан,
Чапан вагты,
сайланан,
Сув ерне сүйт береним,

Суйт ерие гаймак bереним,
Гара дагда — бүргүдим,
Гара чөлде — җереним,
Намыса дең гөреним,
Аслы адам —
Атым бардыр,
Мен атымдан дөнменем.

ЕДИНҖИ ЫҚРАРНАМА

Гиң сәхрамы месген эдип,
Месгенин горап гезен,
Дүнйәни сорап гезен,
Достуна дост болуп,
эркини берен,
Душман гелсе,
дарап,
меркини берен,
Дегмедиге дегмән,
дегене деген,
Башын берип,
эркинлигин бермедик,
Намысын сатмадык,
Арын сатмадык,
Юрдун рахат укладып,
Өзи рахат ятмадык,
Индем юрдуң гечмишине өврүлип,
Ятан бардыр,
Мен ятандан дөнменем.

СЕКИЗИНҖИ ЫҚРАРНАМА
Я-ДА СОҢЛАМА

Ыссысында говуран,
Сувунда сергинледен,
Чөлүнде азашдыран,

Алтын кимин ловурдап,
Гөзүми гамашдыран,
Гүнешине чояным,
Беденими беркидип,
Өз рецкин чаяным,
Дагларна чыксам,
башым
Асманына етирен,
Чынарларна дырмашсам,
Салланчак кимин үврэн,
Гүл-чечегне чырмашсам,
Үстүме гүл өртеним,
Гиҗе Ай билен ойнан,
Гүндиз Гүн билен якан,
Чэгесине гөбек ганым синдирип,
Йүзүм ел билен сыпан,
Аягма тикен чүмдүрип,
Ярамың ганын гоялдан,
Өз атамдан эй гөрен,
Өз энемден эй гөрен,
Өз атымдан эй гөрен,
Өз агамдан эй гөрен,
Өз уямдан эй гөрен,
Өз ыкбалын ынанып,
Тэлейин тэлейме чатан,
Гара башым гарҗагым,
Гуҗагында галҗагым,
Эй гөреним — Гарагум,
Ватан бардыр,
Мен Ватандан дөнменем!

САЛЫР ГАЗАНЫҢ ТОЙЫ

/Гадымы огуз роваяты/

Салыр газан той тутды
Яйласында
яз геленде ялбырап.
Хер ким тәзе өй тутды,
Халы дүшек язды
чадырын гурап.

Үч ерде үч саны байдак дикилди:
Гызыл байдак,
Гара байдак,
Ак байдак.
Соң Салыр Газандан бир перман гелди:
Шейле ёвуз буйрук —
тупан дек,
гай дек.

Кимиң оглы бар болса,
Оглы барың орны бар
Ак байдагың астында.

Кимиң гызы бар болса,
Гызы барың гөвни бар
Гызыл байдак астында.

Эгер кимиң оглы-гызы ёк болса,
Олаң орны —
Гара байдак астында.

Салыр Газан тойы —
яз дабарасы
Гөк асмана галяр бахар паслында.

Ак байдагың асты адамдан долды,
Гызыл байдак асты адамдан долды.
Ики киши гара байдак астында,
Икиси-де Салыр Газаның досты.

Бири — Байбугра бег,
Бири — Байбижан.
Гара тугуң көлгеси
Дүшди олаң йүзлерне.
Ак йүзлери гарарды,
Ак эллери гарарды,
Гөзлериниң агы хем
Гара билен гарылды.

Олар дийди,
сөйледи:
«Тәлейимиз гара бизиң,
Кысматымыз гара бизиң,
Ыкбалымыз гара бизиң,
Йүзүмизем гара бизиң,
Өңки дердимиз азмы?
Өңки дердиң үстүне
Дерт гошдуң,
Салыр Газан!
Гоюп бизи гара байдак астында,
Йүзүмизи гарартдың,
Өзүмизи гарратдың.
Өз йүзүңем гара болсун,
Салыр Газан!
Бизи нәхак гаргатдың,
Гара багрың яра болсун,
Салыр Газан!
Хей,
дост доста бейле жебир эдерми?

Хей-де достуң достуна
Касты,
кести етерми?
Кести,
кәсти етерми?»

Дийип,
Байбугра бег оңа йүзленди,
Байбиҗен йүзленди Салыр Газана:
«Адам кемситмәге тутулярмы той,
Нечүйн сен чагырдың бизи язлага?»
Дийип,
олаң икиси хем аглады,
Кеч ыкбалдан дәл-де,
кемсидилмекден.
Достлар дост тоюнда матам баглады,
Гөвне деглип,
надыл болуп дүнъеден.

Салыр Газан хабар тутды достлардан
Гара кече дүшенип,
Кесе бакып,
гара байдак астында
Гара гейип,
яс баглап,
Отыр достлары аглап.
Чар тарапы гызыл гуллы
Яшыл бахар паслында.

Салыр Газан өз перманын ятырды,
Өз чадырна алып барды олары.
Чадырда отырды Баяндер хәким,
Гүр гашлары ятладып дур орагы.
Ол сорады:
— Гөзүңизиң яшы бар,
Нечүйн?
Аян эдиң огуз беглерне!

Иелегцизи айдың,
бу гара башым
Гурбан болсун бу кишилең
Аяк басан ерлерне.

Байбуга сөзледи:
— Огул-гызым ёк,
Мен дүнъеден надыл,
Надыл алладан.
Ёк өлсем ызымы тутҗак зүрядым,
Нечүйн агламасын бизүрят адам?!
Байбиҗан сөзледи:
— Башымың тәҗи!
Ненең агламайын өнмесе несил?!
Өлсем,
орнум бошап галҗак, өвладым
болмаса, юрдум хем галҗак эесиз.

Баяндер хан айтды:
— Огуз беглери!
Туруң,
гол галдырып,
арз эдиң Гүне,
Перзент диләң ики огуз мердине.
Мелхем болсун бу кишилең дердине!
Гүне арз этдилер огуз беглери,
Гол галдырып:
«РЕХИМ ҠЫЛ!» дийдилер.
Гүн айтды:
— Бирине огул бермели,
Бирине гыз,
болярмы шол? — дийди хем
Шөхлесини сачды ол ики кишә.
Гара көлге сырылды
Байбуграның йүзүнден.
Гара көлге сырылды

Байбижаның йүзүнден.
Рөвшен болды йүзлери
Гөкде Гүнүң сөзүнден.

ЛИРИКИ ӨҢЕ ГИТМЕ

I.

Байбугра той тутды докуз айдан соң,
Тоя гелди даш огуз хем
Ич огуз.
Илат оң перзендин йүзүне сылды,
Дүнйә шөхле сачып ятыр гоч огул.

Мал союлды,
Той улудан тутулды.
Гуллар азат,
бендиликден гутулды.
Ховуз-ховуз шерап ичип,
Сөз айтдылар болан оглуң шанына,
Ховуз-ховуз гымыз ичип,
Хер ким леззет берди тешне жанына.

II.

Байбижан той тутды докуз айдан соң,
Тоя гелди даш огуз хем
Ич огуз,
Гарры огуз,
Гөк огуз хем
Ак огуз.
Илат онуң гызын йүзүне сылып,
Дийдилер: баяпсың Байбижан бу гүн
Эчил мал-халыңы,
Эңтер шерабы.

Байбиҗан эчилди,
Маллар союлды,
Шерапдан бошады кырк саны ховуз,
Гымыздан бошады кырк саны ховуз,
Гызылдан бошады кырк бир хазына.
Хезил этди даш огуз хем
Ич огуз,
Гарры огуз,
Гөк огуз хем
Ак огуз —
Бар огуз.
Той улудан тутулды.
Гырнаклар азат болды,
Гуллар гачып гутулды.

ӨҢКИНИҢ ДОВАМЫ

Байбуга хем Байбиҗан
Гыз беренин өңүнде,
Огул берениң өңүнде,
Байбуга хем Байбиҗан
Огуз беглериниң өңүнде
Өр турдулар,
башын эгип дурдулар.
Болҗак оглы,
Болҗак гызы
Бир-бирине җүбүт кылып,
Касам эдишдилер,
элин урдулар.
Шаят болды бу ахвала халайык,
Әшгәр эйледилер огуз ковумны.
Язлага яйрады шатлык-шагалаң,
Салыр Газан тутан тойы совулды.
Тамам.

ОВАДАН ПЫЧАК ХАКДА ЭРТЕКИ

Дава тапса, сатын аляп обадан
Бир йигит барыпдыр башга бир иле.
Ол илиңем өз эмели етикмиш,
Хорматдамыш онда алдав хем хиле.

Мыхман йигде хеззет-хормат эдилип,
Чагырлыпдыр энче өе нахара.
Йигидиң акылын сынап гөрмәге
Гөзленипдир хер өйде бир бахана.

Ине-де бир гезек, палавдан соңра,
Әпет гавун гоюланда сачага,
Яңкы йигит дайхан эндигне гөрә
Эл етирен билиндәки пычага.

Гындан согруланда полатдан пычак.
Онуң гөрки хайран эдйәр хеммәни.
Эгер оны мыхман йигит сатайса,
Хер ким гайгырҗак дәл онлап теңңәни.

Йөне хиле билен алмак хөвеси
Өкде чыкан дилегден я теңңеден.
Дүнйәң дүзгүни бу: хер ким өзүни
Акыллыдыр өйдйәр мыдам өңңеден.

Ине, онсоң акылланшып яңкылар,
Мыхман барыланда башга бир өе,
Диллешиге гөрә, алдава гөрә,
Йигидиң пычагна чыканлар ээ.

Олаң бири диен: — Хорматлы мыхман,
Гаты гөрмәң, пычак меңки болмалы.
Берҗай этсек аталарың акылын,
Тапан бегенмели, танан — алмалы.

Бейлекилер оң сөзүни тассыклап,
Гыгыршындыр дийип: —Догры да, догры!
Мыхман йигит йүзүн саллап отырмыш,
Гөйә эле дүшен бир күмсүк огры.

Бирденем диенмиш: — Догрыңы сөзле,
Соңкы гүн өкүнип: «Вах!» дийме доган.
Ээ чыкан өз диенин тутупдыр,
Ол өз диениндеп дәнмәндир соңам.

«Бейле болса каза барып гөрелиң,
Дең давада герек догручыл эмин.
Эгер хак ээси болсаң пычагың,
Сен ызында дургун әр йигит кимин.»

Ине, онсоң үйшүп каза баранлар,
Бар зады болшы дей айдып беренлер.

Казы шонда мыхман йигде йүзленип,
Диенмиш: — Эй, йигит, сөзле растың,
Айдып отур бир делилиң бар болса,
Ёгса шаядың ёк, тарапың асгын

Йигит айдап: — Догруданам, эй, казым
Бу пычак меңки дәл,
олaрыңкы чын.
Ахыр хайырлы мал ээсин тапды,
Шоң үчинем бизиң арамыз ачгын.

Мен пычагы өз агамың бөврүнден
Согруп алдым,
гөзләп йөрдүм гандарым.
Гана ган алмалы,
я дерегне хун,
Хергиз ынжалмарын алмасам арым...

Эе чыканларың рецки агарып,
Әхлиси «Вах!» дийип, чекипдир арман.
Мыхман йигит казың эмрине гөрә,
Хун алыпдыр ган дерегне ган алман.

Шейдибем ол доланыпдыр илине,
Йүкленип гайдыпдыр тылла теңңеден.
...Дүнйәң дүзгүни бу:
хер кес өзүни
Данадырын өйдйәр мыдам өңңеден.

Тамам.

ЧЕШМЕ СУВЫ ХАКДА ЭРТЕКИ

Гадым вагтда бир патыша бар экен,
Адыл канунлары чыкаряр экен.

«Гой, багтлы яшасын халкым—дийип ол,—
Халкың багты — мениң багтым«— дийип ол,

Адыл перманлара гол чекйәр экен,
Ил-гүнүң дердини шол чекйәр экен.

Эрбедем дәл экен юрдуң ягдайы,
Етерликмиш халкың арпа-бугдайы.

Йөне велин көшкден узак бир ерде,
Патышаң деминден алыс шәхерде,

Бу патыша гарши адам бармышын,
Мыдам өз юрдуны яманлармышын.

Диййәрмишин: «Юртда ёк тертип-дүзгүн,
Адыллык аз» дийип, эдйәрмиш гүррүн.

Юргда или дишлейэнлер бар экен,
Бу хабар патышаң гулагна етен.

Муны эшдип, газап донун гейипдир,
«Шол адамы тиз гетириң» дийипдир.

Бес этсин дийп юрт хакдакы танкыды,
Деррев тутуп гетиренлер яңкыны.

Ша дийипдир гетирлен шол бендэге,
«Ери, йигиг, айдып отур, сен нэме

Юрды яманлаяң ёк дийип дүзгүн,
Нирден тапдың бейле бидерек гүррүң?

Ил-гүнүң дердине дерманларым бар,
Мениң адыл-адыл перманларым бар.

«Гой, багтлы яшасын халкым—диййэн мен
Халкың багты—мениң багтым—диййэн мен

Везир векиллере маслахат салып,
Яшап йөрүс адыл канун чыкарып.

Сен болса, яманлап, абраймыза шек
Етирйэң, сөзүң дий, җезаңы берҗек.

Ил ичинде кылан сөхбетиң үчин,
Өлдирин мен ялан төхметиң үчин».

Яңкы йигит эдеп билен баш эгип,
Сөзлэнмиш патышаң гашына гелип:

«Шахым, сениң адыллыгңа сөзүм ёк,
Сен көшгүнде чын сөзлэне өлүм ёк,

Догруданам, ил дердине яняң сен,
Көшгүңде кән адыл канун язяң сен.

Йөне велин ёк сең юрдуңда дүзгүн,
Галат дәлдир мениң айдан бу сөзүм».

Ша диен:» Субут эт, гетир делиле».
Йигит айдан: «Онда чыкалы иле!»

Икимиз ил ичре чыкалы мундан,
Йөне янына ал чешме сувундан».

Ша перман беренмиш: «Бар, гулум! — диийип,
Гетир чешме сувун бир тулум» диийип.

Юмуш буйрсаң, ёкдур гулуң арманы,
Ерис етен патышаның перманы.

Йигит айдан:«Шахым, ичип гөр сувы!»
Ша ичип, айдыпдыр:«Сув ерән говы!»

«Гитдик онда!» диийип, ат сүрйәр олар,
Гүнортана ченли ёл йөрйәр олар.

Шаның башга шәхерине етишип,
Дынч аляр лар олар атындан дүшүп.

Ёл йөрәп, бирнеме сувсан экен ша,
Шол йигит тулумдан сув гуюп, ынха

Бир жүңңүли шаха узадяр деррев,
Патыша жүңңүли бошадяр деррев.

«Сув нененңси?» диийип, йигит сорапдыр.
Ша айдыпдыр: «Сув-а аз-кем йылапдыр»

Олар ене ёлы довам эдениер,
Башга бир шәхере тарап гиденлер.

Агшамара башга шәхерде дүшләп,
Тагамлы нахардан кейпини көкләп,

Бир жүңңүл сув алып хәлки тулумдан,
Ша ичипдир шол чешмәниң сувундан.

«Ери, ненең?» дийип йигит сорапдыр,
Ша айдыпдыр: «Сув бирнеме ёгнапдыр».

Үчүнжи шәхере етенде олар,
Яңкы чешме сувы ган ялы болан.

Инди ичер ялы дәлмишин оны,
Дөкүпдирлер олар чешмәң сувуны.

Йигит айдан: «Шахым, дүшдүңми?»
— Дүшдүм! —
дийипдир ша — Сениң гүнәңи гечдим!

Көшкде канун догры язылян экен,
Йөне ол ёлларда бозулян экен.

Алыс велаята гелип етинчә,
Языландан иш йүзүне гечинчә,

Асылкы нусгадан дерек галмаяр,
Бихабар ша көшкде муны аңмаяр.

Көшкде канун язып, басырнып ятман.
Тиз-тизден ил ичре чыкмалы хөкман

Сен жеза дәл, шалык серпая лайык,
Өзүңем баш везирлиге ылайык..

Везир билен көшге доланыпдыр ша,
Шейдибем эртеки гутарды ынха.

ЕДИ АРКАҢЫ БИЛМЕК ХАКДА

Еди аркасын билмек түркмениң дэби.
Түркмен еди аркасын билмедик эри
Утандыряр,
шоң үчинем шежерэң —
Аслың —
тохум-тижиң билинсе ягшы.
Шахыр,
сенем ызарлап гөр аслыны,
Еди аркаңы билйэн болсаң,
боланы!

* * *

Овалы —
Өз илиниң озаны,
Гоч йигитлерң хатырына бой чекен,
Герек болса дутар чалан,
гопуз чалан,
Герек болса,
яй чекен.
Огуз гөрки,
Тоюң гөрки.
Йыгын гөрки йигитлери васп эден —
Горкутдыр атам мениң —
Биринжи аркам мениң.

* * *

Ене бири —
иле вагз эдип өтен,
Өз дөврүниң улы пири,

Хем ахун,
хем шахыр,
хем улы алым,
Өмүр дилден душмез ады,
«Ресулылла гоймуш адын — Азады»
Шыгрыетде сыгындыгым,
Гечер болса хатам мениң,
Дөвлетмәммет атам мениң —
Икинжи аркам мениң.

* * *

Оңа бейик шахыр дийсем,
аз гөрйән,
Оңа бейик алым дийсем,
аз гөрйән,
Пыгамбер дийәйсем —
гөвнежай гөрйән.
Халкымың намысы,
Илмиң ары,
Шыгыр мейданының орагын оран,
Хошасыны чөпләнлерем
болмады кичи-гирим.
Хузурына барып Пырагы пириң,
«Оларның янында менем сан болсам»,
Бу гүн дүнйәң дерди гүйчли,
Дүнйәниң дердине мен Лукман болсам
дийип, барсам,
«шыгрыстаның төреси
Ишбу гара ери гучды» дийдилер.
«Гара ери гучмак нире?
Периште
болуп ал асмана учды» дийдилер.
Халыпаларың халыпасы,
Халкымың хакыдасы —
Магтымгулы атам мениң —
Үчүнжи аркам мениң.

* * *

Пүрек Ватан дийип уреа телвасы,
Ватан сөеп йигитлериң ыхласы
Гетирермиш оны Ватан топрагна,
Ата-бабаларның ятан топрагна.
Эгер-де сен Ватан дийип җан чексең,
Ватанам сен дийип җан чекер онсоң.

Горар сени дирилериң ыхласы,
Унутмаз топракда ятанам сени.
«Көңүл арзув эйләр Ватаным сени!»
Дийип, Ватана етен,
Сөйгүсинде сөнмедик,
Дөндүсинден дөнмедик —
Зелили атам мениң —
Дөрдүнҗи аркам мениң.

* * *

«Ягы болса салыр, сарыгу-теке,
Биз мунда ил болмак ярашмаз еке.
Агзымыз бир этсек түкел әрсары»
Ене түркмендәки тирелең бары
дийип, арзув чекен,
Душмана гылыч чекен,
Әрсары бабаң несли,
Шахырлыгы эзелден,
Эсгерлиги — борҗы,
Дайханлык — кесби.
Арзыгүли аршдан ашак дүшүрен,
Шемшат билен чөле чыкып,
Гызың йүрегне дүшүнен.
Герек болса,
Хатыжаның үстүнде
Ләш үстүне ләш гидерен,

Огулларын яш гидерен,
Йөне онуң хер гошгусы,
хер сетири,
Хер бенди
Онуң несли —
онуң сөвер перзенди.
Сейди шахыр атам мениң —
Бәшинжи аркам мениң.

* * *

Ялбарыр мен, шахыр ага,
Сен киби улы моллага.
Бизиң киби шахырларың барында
Болмаз кесбиң, ахыр, ага.
Болмаз неслиң ахыр, ага.
Шыгрың хер бир сетирине йүз муң түмен нслесең.
Нешиpята гетир, шахыр,
Пул гысганмаз неширятым,
Болса эгер, сеңки ялы өлмез-йитмез сетир, шахыр.
Ёгса, йүрегинде чыкмадык —
ялан
сөзлериниң барып пула сатян бар.
Бир или бейлеке гаршы гоймага
Җан чекип,
халлап атян бар.
«Ярашсын ягы иллериң,
Ачылсын батыл ёлларың!»
Кемине атам мениң, —
Алтынжы аркам мениң.

* * *

Бу дүнйәниң йүзүнде довам тәзе, тер гезен,
Кырк йыл мая гезенден, бүтин бир йыл нер гезен,
Ики адам урушса,

Өгер ялы ёл бермедик,
Ол бирине геп бермедик,
Ол бирине ал бермедик,
Зөхре билен Тахыры
Ышкы үчин өлселерем,
Бири-бирине говшуран,
Тахырың өңүнде даглары яран,
Гошгусына баллар гаран,
Ышк мүлкүне ша болан—
Хер ашыгың гөк дирейәр депеси,
Ятланда,
оканда Молланепеси.
Бизиң ялы шахырларам шоңа өйкүнҗек болуп,
Сетирлерин сыпап-сермәп,
йылмагай,
Йөне ол дек бейик шахыр я-ха болгай, болмагай..
Хер шыгрына сөйги билен баканым,
Тахыр билен сандыкда Багдада билен аканым,
Молланепес — Мару шахы-җаханым,
«Нәме болгай өз голуңдан берсең бизе пыяла?»
Чүнки, дүшдүк бизем бу агыр ёла,
Ене бир атам мениң —
Единжи аркам мениң.

* * *

Айытсам,
аңрымда Салыр Газан бар,
Ене Гөроглы бар,
Кеймир көрем бар,
Аба сердар атлы бейик әрем бар,
Санасаң,
согабы бар,
Ене кән довамы бар.
Йөне еди арканам билсең,
етерлик.

Түркмен,
ақрыңа бар йүзе тутарлык.
Чени болды гидиберсең гөтерлиң.
Мал-халы боланың —
өрүсем болар,
Аңрысы боланың —
бәрисем болар,
Билсең эгер рысгалыңы гөтерниң.
Тәлейде шатлыгам,
бегенҗем болсун,
Җөкүң чуңда,
башың белендем болсун.
Аркаң ызарласаң,
аркаң аңрыдыр,
Адам Атаң —
ондан аңрың — таңрыдыр!

ШЕРЕБЕЛИ ШЕРБЕТ

* * *

Бюрократ везипеден ковулды,
Совулды эдарац башындан апат.
Ишгәрлер дем алды ециллик билен,
Гич хем болса,
ецди ахыр адалат.

Гирепараз везипеден ковулды,
Совулды эдарац башындан думан.
Енс-де ишгәрлер дост-доган болды,
Инди агзыбирлик болар бигүман.

Бир парахор везипеден ковулды,
Совулды эдарац башындакы шер.
Ишгәрлериц өз рысгалы өзүне
Несип эдер,
ийжек-гейжегне етер.

Әзүн билен везипеден ковулды,
Гуллукдан пызылды гарындашпараз.
Ахыркы Хакыкат өз ерни алды.
Шахырам шоца шат.
Гутарды газал.

ГЕЛДИМ МЕН

/Кинаялы гошгы/

Бараным ядымда бир улы тоя,
Ичип-ичип йыкылара гелдим мен.
Зордан энтэп-тентэп, бүдүрэп, өе
Гиже сагат икилере гелдим мен.

Той той боляр, эп-эслиже ичилди,
Өй өй боляр, барыляп ёл гечилди.
Япык гапы бир депемде ачылды,
Өз гоңшымыз Бекилере гелдим мен.

Беки туруп, раслап дейди еңсәме,
(Серхошы шейтмесең, болярмы нәме?!)
Дашымда айланяп дәли дүнйәме
Бакып, аз-кем өкүнере гелдим мен.

Бир зада япышып, турдум, бүдредим,
(Бир бүдрәниң ики саны сүдре дең.
Ичи арак гуйлан долы бедредим,
Чайкап-чайкап, дөкүлере гелдим мен.

Вакадан соң, ичим, бөврүм санжылап,
Хеләк болдум эл-аягым сандырап.
Дийди маңа онки сүңңүм эндирэп:
Сең дердиңден сөкүлере гелдим мен.

Үстүме үч саны йүң ёрган атып,
Кәте унаш ичип, ак дере батып,
Ылайык үч гиже, үч гүндиз ятып,
Достлар, зордан өңкүлигме гелдим мен.

О пәлимден гайтдым, инди дүзелсем,
«Ичйәң» дийип, гиден Җаннамы гөрсем.
Инди арак диен җандары гөрсем,
Аркан гайшып, чекилере гелдим мен

ГОЛСУЗЫҢ МОНОЛОГЫ

/Магтымгулының охешинде/

Галам ачып, голсузы гөндердигим билмезмиң?
Дек башыңа дүнйәни дүңдердигим билмезмиң?!
Абрайыңы бир питиге мүндүрдигим билмезмиң?!
Сени агладып, өзүм гүлдүрдигим билмезмиң?!
Бир кагызда учурып, елдирдигим билмезмиң.

Хасан кимин геп диңләп, шәхр ичинде гездигим.
Ялан сөзи кагызда дүзүм-дүзүм дүздүгим.
Абрайдан, везипеден умыдыңы үздүгим,
Яздыгымча ядаман, гызышдыгым, гыздыгым,
Йүрегңе даглар гоюп, яндырдыгым билмезмиң?!

Голсуз язан голязмам бир гүн МК-а баранда,
Ёкары эдаралар хатым ачып гөренде,
Бу дүнйәниң галпындан сөзләп, хабар беремде,
Ак йүрекли адамың дашында тор гурамда,
Чаршенбе гүн Бюрода доңдурдыгым билмезмиң?!

Гөз гуванжым голсузым айярмы я җадымы?
Бу дүнйәде тапмарсың мен дейин уссадыны.
Эшитмек бар арзувым перядыңы, дадыңы,
Ине, шейдип алармен сениң гөзүң одуны,
Шол оды гөзяш билен сөндүрдигим билмезмиң?!

Төхмет ханың севдасы не ажайып сөвдадыр,
Кими ишден агдарса, шол дүнйәде рысвадыр,
Гүнде йигрим хат гурлуп, хер хатда бир говгадыр,
Голсуз хатлар почтадан акып барян дерядыр,
Бир букжадан кырк төхмет ягдырдыгым билмезмиң

Агтыгы мен Хүңкәриң, мүҗи ашык мен хем сүрпек,
Башлык мени гайдырды, аягым этди тырпак,
Товук кимин ер дөрүп, сечермен иле торпак,
Гум бөвет дек эҗиз мен, хем зүвветдин, хем горкак,
Шонда-да сувы терсе дөндердигим билмезмиң?!

Голсуз киши сөзлейир, элиндедир арзасы,
Хиле-төхмет гардашы, кеззапларың җорасы.
Ёк сөзүмиң ягшысы, ёк дердимиң чәреси,
Ялан сөзүң чешмеси ики гулак арасы,
Билинәйсем, әхтимни сындырдыгым билмезмиң?!

ҖЫНДАН ГОРКАН БАТЫР ХАКДА БАЛЛАДА

Үч дост отыр:
бири Гочы,
Бири Хаҗы,
Бири Гочак.
Үчүси-де батыр олаң,
Ойнаглары гылыч, пычак.

Илки Хаҗы,
Соңра Гочак,
Онсоң Гочы өвүнйәрди.
Дөрдүнҗи дост — молласумак
«Җын бар» дийййәр өвүлйәде.

Сопы атлы моллачар дост
Уйяр дине хем ырыма.
Бар зады дине янаяр,
Дүшүнмән дүнйәң сырына.

Үч батыра дийййәр сопы:
«Батырлыгңыз догры болса,
Гиҗе барып,
өвүлйәде

13. Зак. 2084

Ким бир газык какып билсе,
Батырлыгна ынанайын
Горкмаса җындан, эеден.»
Үч батыр бири-бириниң
Йүзүне сиңңин эседен.

Соңра үчүси үч ерден
Диййәр олар: — Мен гидейин!
Батырлыгмы субут эдип,
Бу шерти бержай эдейин...

Газык билен чекич алып,
Гидйәр, ине, Гочак батыр.
Эймененок арвах-җындан,
Дийселер-де: «Эе бардыр!»

Мерхумларың уклап ятан
Өвүлйәсине барды Гочак.
Сес-селлем ёк үмсүмликде
Оюрганып дурды Гочак.

Соң отурып, чекич билен
Газыгы урды ере ол.
Бираз горкяр бу түмлүкден,
Батды чалаҗа дере ол.

Болса-да,
иши битирип,
газыгы чүйләп туранда,
Ховлукмач хем ховсалалы
Ызына гадам уранда,

Бир зат аслышды донундан,
Мерхумлармы сындан чекен?
Эеми я җын-арвахмы?
«Сопың диени чын экен»

Диен пикир бейнә тарап
Эңенде, йүрек ярылды.
Гочагың гочак гөвреси
Йыкылып,
гума гарылды.

Эртеси барып гөрселер,
Демсиз ятан экен батыр.
Газыгы донуң сыйындан
Билмән какан экен батыр.

Җын-арвах дәл,
я ее дәл,
Ховсала оң җаныны алан.
Гөрүң,
достлар,
бизи кәте
Ничик хала элтйәр ялан?!

ЯШ ШАХЫРА ХАЙЫШ

/Эдеби яңсы/

«Сөйгини саздыр өйтдүм,
Мен оны чалып билмедим».

А. Атабаев. «Эдебият ве сунгат», 1982

«Сөйгини көздүр өйтдүм,
Аңзагында доңдурды.
«Сөйгини буздур өйтдүм,
Алавында яндырды».

Акмырат Хожаныязов. «Эдебият ве сунгат», 1985

«Мумыя дашлардан сызылып чыкяр,
Йылчыр гаялардан атып алмалы».

А. Атабаев. «Эдебият ве сунгат», 1983

«Мумыя дашлардан сызылып чыкяр,
Чын мергенлер уруп гачыряндырлар».

А. Хожаныязов. «Совет эдебияты», 1985

Гырп-чырп этҗек болсаң,
менден башга-да
Шахыр кән,
меселем, Магтымгулы бар.
Керим,
Бердиназар,
Ата Атаҗан,
Я болмаса, ине, Нобатгулы бар,
Ахмет Гурбаннепес,
Оразгулы бар,
Ресул Гамзат бар,
Кайсын Кулы бар.
Мүң шахырың йүрегинде җошгун бар:

Байрам Жүтди,
Агабаев,
Дашгын бар.
Ене бар,
билмесең берейин салгы,
Дүнйәде шахыр кән менден атлырак.
Хайыш эдйән,
гойбер мениң якамы,
Диңе мени талап йөрме,
Акмырат!

КӘБИР ЯШ ШАХЫРЛАРА ҚИНАЯ

«Гөвни гоччажык гузым...»

Халк накылы.

«Разы мен үстүмден басып өтселер»

Магтымгулы.

«Биз нәм болсак шо болалы»

Г. Эзизов.

«Бизем-ә яш шахыр болупдык велин,
Йөне биз бейдиб-ә дурмандык, валла!»

А. Арыпов

Гайталашып шол бир зады,
Текрарлашып зол, ёлдашлар,
Йүреге дүшдүңиз,
гечиң,
Анха сизе ёл, ёлдашлар!

Шахыр кәндир ёлуңызда,
Үстлеринден басып өтүң.
Душса сагы-солуңызда,
Йүзүңизи асып өтүң.

Ёк эдиң сиз өзүңизден
Өзгелериң барысыны.
Инкәр этмекден гөзләң сиз
Өмрүңизиң манысыны.

Халыпа кән,
херси хакда
Ягшы-яман сөзләп гидиң,
Барҗак ёлуңыз узакдыр,
Ызыңызы дүзләп гидиң.

Биз бир гыра совулалы,
Өңе гидиң,
озавериң.
Биз ким болсак шо болалы,
Сиз бир шахыр болавериң.

ЭПИТАФИЯ

Хораз ялы хүжжерерди,
Чишерди,
Габарарды,
ил-гүн дәл азарына.
Габрының топрагын җайрык атдырып,
Шиндем чишип,
сыгман ятыр мазарна.

ӘЙНЕКЛИ ЙЫЛАН

Тебигатың гүйҗи зор.
Кән тәсинлик бар онда.
Әйнекли йыланы ярадыпдыр ол.
Өвренен алымлар оны
Зәхерли дийип тапдылар.

Иөне гең зат:
 он зәхери
Дәл экени өлүм ховплы,
Дине йүрек булаяр ол.

Узын хем совук йыланың
Буланчак чал гөзлери
Гөрүнйәр әйнек астындан.
Горкунч ол адама меңзеш болансоң.
Гышына-да укланок ол,
Яшаяр
Йылың әхли паслында.

Зәхерли йыланлар адама дегмез,
Хащылдап,
 хач булап
 хабардар эдер
Үстүнден басмасаң чакмаз ол
 я-да
Сен совулсаң,
 ол хем совулар гидер.

Әйнекли йыланың бир эдәхеди —
Адаты йыландан еке-тәк пархы —
Адама топуляр,
Сечйәр зәхерин.

Яшанок ол гумда,
 гырда,
 жеңңелде,
Гезип йөр ол ортасында шәхериң.
Дегенок ол өзи ялы әйнеклә,
Гайта барып олаң голтугна гирйәр.
Ене онуң гең тарапы,
 күшгүрсең,
Ислендик адама ит болуп үйрйәр.

Бу гошгыны окап,
тымсалдыр өйдүп,
Башга маны агтармаң сиз астындан.
Тебигатың гөрки бозуляр экен,
Хайсы җандар үйтгесе өз аслындан.

ЭПИТАФИЯ

Ятан ери ягты болсун бендәниң,
Гой, алла гечирсин онуң гүнәсин.
Өз вагтында алып гитди о дүнйә
Өз хапалан,
өз гаралан дүнйәсин.

Гитди бу дүнйәден ене бир дейюс,
Ат галмады,
өлди,
нерессе болды.
Сәхел шемал оң ызыны сүпүрди,
Бу дүнйә азаҗык арасса болды.

ГИЕВЧИЛЕМӘГЕ ГЕЛЕН ШАХЫР

(Эдеби дегишме)

«Эзиз маям, пенҗирәңи ачсана»

Я. Агагелдиев

Гара булут алтын Айы гапҗанда,
Эзиз маям, пенҗирәңи ачсана!
Гапыңызда какаң ятыр тапчанда,
Эзиз маям, пенҗирәңи ачсана!

Йүзүме пердәни өртүп гирейин,
Демир гөзенеги кертип гирейин.

Мавы тутуңызы йыртып гирейин,
Эзиз маям, пенҗирәңи ачсана!

Гапыдан гирмәге эдйәрин хедер.
Эҗеңден, какаңдан алян элхедер.
Сен ховлукяң, а мен сенденем бетер,
Басымраҗык пенҗирәңи ачсана.

Гирип хусны-дидарыңы гөрейин,
Хемем саңа гошгы айдып берейин,
Я гызлык дөврүңи гайдып берейин,
Эзиз маям, пенҗирәңи ачсана!

Хей, йыгралык гелшерми яш-җувана,
Доланып гелмәйин дагы-дувара.
Өз гарып ашыгың—өз Язҗумаңа
Хайыш эдйән, пенҗирәңи ачсана!

ТӘЗЕ ТАПЫЛАН МЕҢЗЕТМЕ

/Эдеби дегишме/

Холха, чопантелпек сары гүллерин
Чопанлаң телпегне меңзедип отыр.

Ораздурды Атаханов

Хонха белент даглар йылчыр гаясын
Даглаң гаясына меңзедип отыр.
Хол стулда бир адам өз аягын
Адам аягына меңзедип отыр.
Чопаның гошунда, чопан таягын
Чопан таягына меңзедип отыр.

Хонха бир гуш ганат какып, елегин
Гушуң елегине меңзедип отыр.

Гарры эне ун элейэн элегин
Көне элегине меңзедип отыр

...Ылхам шахырлардан эдйэн талабын,
Мегер, өңкүсинден еңледип отыр.
Бейле меңзетмэни өзи тапмадык
Шахырлар гынанып, эңрешип отыр.

ӨЗ ИШИМ

/Эдеби дегишме/

Исле чөзүп, исле сачың өрүп гел,
Исле-де сен сүйр депэңе дүйрүп гел
Ол—өз ишиң!

Какаҗан Режебов

Исле чөзүп, исле сачың өрүп гел,
Я келлэңе телпек я-да бөрүк гей!
Гел-де мени дыр-пытрак эт бөри дей,
Ол сениң өз ишиң,
Сениң өз ишиң.

Сачы өрсеңем бор, чөшлесеңем бор,
Ювуп-ардып, атыр сепмесеңем бор.
Я айда бир гезек чөшлесеңем бор,
Ол сениң өз ишиң,
Сениң өз ишиң.

Сен гыз, өз-өзүңе хүйр дийип гелэй,
Сачыңы депэңе дүйрдүрип гелэй.
Я ислесең оны сырдырып гелэй,
Ол сениң өз ишиң,
Сениң өз ишиң.

Гелмесең, яныма, гүлүп билмерсиң,
Гелсең нәм болжагың билип билмерсиң.
Эгер билсең, асла гелип билмерсиң,
Ол мениң өз ишим,
Мениң өз ишим!..

* * *

Машына гарашяң,
Геленок машын.
Геленем гечип дур ичи дос-долы.
Такси тап я аягыңа даяныл,
Өз аркаңа алып гидибер ёлы.

Яз көвшүни гөзлейәң бахар геленде,
Гонжуни гүжеңләп дур гыш аякгабы.
Өңүнде дикелип еңил сораг дур,
Йөне аңсат тапыланок жогабы.

Герекмежек задың долы дүнйәде,
Сен олардан яңа тапаңок бош ер.
Белки-де бу кануныдыр дурмушың,
Бу нәмүчин бейле боляр,
Ёлдашлар?!

САЛЛАНАН ГӨЗЕЛ

(Халк хеңинде языланы дегишме)

Мүңләп гыз-гелин ичинден
Мең үчин сайланан гөзел.
Мен сениң элиң ичинде,
Пырласаң, айланам, гөзел!

Гөрмесем-ә карарым ёк,
Гөрсем, өңки мыдарым ёк,

Сениң маңа азарың ёк,
Мен хергиз айнаман, гөзел!

Сен ынжыт, сени ынжытман,
Айбы ёк мени ынжытсаң.
Йөне мен сени ынжытсам,
Асыл-ха байнаман, гөзел!

Арак гетирйәң «сув» дийсем,
Чыксам чөллере, «хув» дийсем.
«Эгин-эшигми юв!» дийсем,
Сен диййәң: «Эллемен!» гөзел!

Голайының ишин этмән,
Өз өйүниң ишин этмән,
Газанжы эшигне етмән,
Карз-ковал җемленен гөзел.

Нахарыңы асдыр маңа,
Унашыңы кесдир маңа,
Сениң сесиң бесдир маңа,
Айдым-саз диңлемен, гөзел!

Сенсиз герекмез байлык-да,
Йылгырсаң бес хер айлыкда.
Шерменделик, шеррайлыкда
Обама белленен гөзел.

Ыссы болсам, салкын болуп,
Кенар болсам, толкун болуп,
Мениң гара багтым болуп,
Башымдан салланан гөзел!

Гара дийсем, ак диймели,
Хава дийсем, ёк диймели.
Догра боланок диймели,
Терслиге эйленен гөзел.

Өе гирсем, даша чыкып,
Эле алсам, баша чыкып...
Мен саңа дурмуша чыкып,
Я сенми өйленен, гөзел!

ТЕЕНЕЛИ ГОШГУЛАР

ӨЙЛЕНЕН

Алды ол обадакы
Гөзеллериң хүйрүни.

Инди оны сорасалар,
Диййәрлер: — Олам дирими?

ЯМАН ГОҢШЫ

«Вах, гоңшымда ёк-ла оңшук»
дийип, кән зейренди тумшук.

АЧ

Элмыдама җүбүси пуллы,
Ач гезип йөр гысганч Гуллы.

ГЕПЛЕШИК

— Айт, оглуң окува гирдими, Гандым?
— Гирди, йөне карзам алдым.

ИКИ ШАХЫР

— Мең гошгымы чиләйдиңми?
— Бәх, сен эййәм билэйдиңми?

МЕС

«Эй, таңрым, мени аздырма,
Я азана дучар этме!»
диермиш бири.
«Я-ха аздыр,

Я бир азана душ эт!»
Дийип, өйден чыкяр Пири.

ГҮНӘ

Оң гүнәсин эркеклерче
Боюн алды эркек серче.

ПАРОДИЯЧЫ

Гошгы язып билмесе-де
Яңкыҗык.
Кәте-кәте язан боляр
Яңсыҗык.

ЭСЕН

Бирден Эсен
Сесин кесен.
Чүнки, ишгәридир өйдүп,
Аялна гыгыран экен.

ДЕҢИЗДЕ

Сува дүшсең дүш-де,
Йүреге дүшме.

ДАЯВ

Хич пейда бермеди илине даяв,
Ишләп, даянмазды билине даяв.
Сатыҗыды, илиң хакын иерди,
Даяпмазды дайхан пилине даяв.
Донуна дәл, дүнйә сыгман йөрсе-де,
Бир гүн огурлыкда эле дүшенде,
Сыгды бир сычаның хинине даяв.

ГӨРҮНМЕ

Авчының аклы гөзүнде.
Гыз гөрки,
Сураты-шекли гөзүнде.

Гуш болсаң — авча гөрүнме,
Гыз болсаң — савча гөрүнме.

ХӘЗИР БОЛ

Кем ериңи гөржек борлар
Гөзи дәл,көңли көрлер.

УССА

Кәте дөртден, кәте үчем керпичден,
Чөрек халтасына дүшен керпичден.
Алып гайдып керпич биширйән усса,
Ахыр җай салынды бишен керпичден.

ДОГТАР

Бозды ынсап билен араны йигит,
Тапса-да мүң дерде чәрәни йигит
Аланок алкышы, берекелланы,
Аляр аклык дийип, параны йигит.

ГЕЗЕКЛИ ЧЕМЧЕ

Атасы бир гүн оглуна
Ыкҗамлап бир шарпык чалды.
Ол улалып, атасына
Бир шарпыгы артык чалды.

ДҮКАНЧЫ

Гич ятсаңам, ир тур.
Чот каканда, өзүңе
Алты чөпи артык ур!

ТӘЗЕ КИТАП

Тәзе китап чапдан чыкды,
Мегер, бейле китап ёкдур.
Авторы өзи онуң,
Өзи онуң редактор.

Суратчысы өзи онуң,
Өзи — техредактор.
Хем сурат редактор.
Нәме диерсиң, ери?!
Өзи онуң корректоры!
Өзи онуң енем-енем.
Мегер, китап окыжа дәл,
Автор үчин ниетленен.

КӨВҮШ

Көвши бежердип геймек
Бизиң өйде ундулды.
Тәзе геймекде хер ким
Бир-биринден оздуряр.
Биз көвүши тоздурамзок,
Көвүш бизи тоздуряр.

ПАРАХОР

Душманыңа эгилмедиң,
Дост өңүнде эпилмедиң.
Пул өңүнде эпилдиң,
Везипәңден депилдиң.

ГАЛЫҢ

Гелин алсаң, закгуп ийип,
Гудаңа балың бермели.
Бир гоч оглуң үстесине
Ене-де галың бермели.

ТЕРСЛИН-ОҢЛЫН

Ватаның дөнүги болса-да,
Дөнүгиң ватаны болмаз.

МЫХМАНСӨЕР

«Өе мыхман гелди» дийип,
Гелен мыхмандан гачып,
Бизе мыхман гелди Ачыл.

УЛАГ

Машын алансоң Хайыдам
Зол хабар тутяр ДАИ-ден.

ИНТЕРВЬЮ

«Мен еди йыл бәри
Шу кәрде, аю!»
Дийип, алыпсатар дайза
Милиция берйәр интервью.

ХАТ

Голсуз арза язянлара
Чәре гөрүп, ёк этмели»
дийип, редакция голсуз
Якында-да бир хат гелди.

ГАРАДАН ГАЙТМАЗ

Оңа «Гарадан гайтмаз» дийип,
Ил йөне ере айданок.
Ол диңе бир гарадан дәл,
Гызылданам гайданок,
Ол акданам гайданок.

ДЕРМАН

Ашгазана зыянсыз
Укы дерман бармышын.
Йөне ол эпдекден дәл,
Башга ерден тапыляр.
Диңе китап дүканында
Сатыляр.

СӨХБЕТ

— Пыланы семрәпдир,
онуң өйүнде,
Өңүнде мүң тагам үйшйәндир, мегер?

— Говжа серетдицми?
тәзе везипә
геченсон,
ел алып,
чийшәндир, мегер?!

БЕНТ

Әр-аялың арасында
Шейлерәк шерт болмалы.
Аял-а берк болмалы,
Эркегем мерт болмалы.

СӨЙГИ

«Танкытчыны сөййән ёк» дийип,
Айтма ялңыш беяны.
Ыхлас билен сөййәр оны
Өз бичәре аялы.

* * *

Ак гошгы язылан ак кагыз ене
Галды аклыгна.

* * *

Шерап болмаса,
Шер арап болмаз.

* * *

Бир усса берк гурды бейик бинаны,
Соң оны юмурды энче гүнәли.

* * *

Шер — давадар,
Аб-да — сув,
Бозгаклыгың башы бу.

* * *

Эгер овал—ахыр ажал алмаса,
Алар бизи арак билен колбаса.

* * *

Сталин дөврүнде сталинчиди,
Хрущев оң үчин йити сынчыды,
Брежнев гөвнүне чын ленинчиди,
Индем бу башлыгы өвйәр чекинмән,
Шол шахырың халаллыгна шеким бар.

* * *

Йүзүме йылгырып бакып, өвретме,
Яландан жаныны якып, өвретме.
Сениң кимдигиңи танаян-а мен,
Гел-гел сен бир маңа акыл өвретме.

* * *

Сув герек дәл, кишә гуйы
«Газ!» дийип газдыржак болсак,
Йүзүне көз дегсин гошгың,
«Яз!» дийип, яздыржак болсак.

КЕШП

Дур бир гарып трактор,
Шайлары пытырапдыр.

ЭПИТАФИЯЛАР

1.

Ол язярды,
Йөне белли хайярды.
Шер тапылса язылардыояйрарды.
Оң хайярлыгындан
Ил хайыгярды.
Сувы бол болансоң гошгуларының

Не учгун чыкярды,
Не-де янярды.
Ёгса, окап, ичи янан адамлар
Оны үфләп отламага тайярды.

2.

Шу ятана яман язярды диймәң,
Өтенден соң оңа бермәң сиз азар.
Эсерлерне гөрә җуда йүрекден
Хем соватлы язлан арзалары бар.

3.

Эгер-де шу ятан өлмедик болса,
Шу ере салмадык болсады ёлун,
Хәзир юмрук дүвүп бир бюрократ
Саклап отурмазды онуң столун.

4.

Мекирҗеди,
Есерҗеди,
Алчакды,
Вагтында өләйди,
ёгсам-а бенде
Аллаң күрсүсине дава салҗакды
Я пыгамбер болҗакды.

ЫНАНДЫРЯР

«Шулары сыздырып айдян җанымдан,
бу гүррүңи аял гепидир өйтмәң,
Эшитдим мен оны өз аялымдан».

ҮЧЛЕМЕЛЕР

* * *

Гаргыш гаршысында алкыш дурармыш.
Көрзехинлер бейге галҗак боланда,
Ики зехинлини гарпышдырармыш.

* * *

Хер хили дузак бар, хер хил чилширме.
Душманың өвенде, ынанма оңа,
Достуң өвенде-де, бираз диңширге.

* * *

Хас кичи ол аграмындан, адындан.
Агзы батлы, келле еңил, гөвресем
Учуп гитҗек өз агзының бадындан.

* * *

Оң агзына җәхек чекәймелиди.
Хемем келлесинден сачыны айрып,
Сач дерегне елек дакаймалыды.

* * *

Җуда күтек дәлди яңкы бичәре.
Бир ичерә етҗек зехинниң гүйҗи,
Галам хакам — бир ичере.

* * *

Шол еңмели уршан вагты ит еңсе:
Хем гахарҗаң, хем гыңыр, хем хоңцуҗа,
Хем надара, хем кеҗир, хем дик еңсе.

* * *

Билйәр ол эҗизлең көпләп алҗагын.
Хемем билйәр гиденден соң, ил-гүнүң
Хер сөзүн, сетирин чөпләп алҗагын.

* * *

Дамак йыртып, гырылса-да богазлар,
Заины зая дүзелмейәр хич хачан
Хемем ёк болмаяр арабозарлар.

* * *

Пишик гелмез «пиш-пишим, пиш!» диймесең.
Пара ите берлен инце ялыдыр,
Алып ятар өз задыңы иймесең.

* * *

Гөриплик бир дертдир, кеселе дегме.
Дашы депме, агырдарсың аягың,
Көвшүң хапаларсың, кесеге дегме.

* * *

Ямалы болса-да, өз чәкменимдир.
Кепҗерәк болса-да, өзүмиңки пил,
Келтерәк болса-да, өз кәтменимдир.

* * *

Гөзүң элмыдама галатда ялы,
Телпегиң, көйнегиң, көвшүң аманат,
Өзгәң донун геен гарантга ялы.

* * *

Везипе нәмемиш? Өмүр бакы дәл.
Мен-ә ал асмана дызап дурамок,
Йөпе велин, сенем ёкардакы дәл.

* * *

Нәз чекдирйәр говруп, җүйҗе берсеңем,
Айдым айтҗак адам дутар күйсемез,
Чалар, айдар бошан чүйше берсеңем.

* * *

— Үч ай болды, мал ятагым салнанок,
Хабарчы дост, газете яз оглумы,
Ёгса, мең сөзүм-ә алга алнанок.

* * *

Аклын шыгра салан гүнәкәр дәлдир.
Сөзүм өтгүр, сетир кесгир болмаса,
Мен гүнәкәр, галам гүнәкәр дәлдир.

* * *

Саг элиң салганда, чепиң дегмесин,
Бир хайыша мүң геп тапып отырсың,
Чепиң дегенокмы? Гепиң дегмесин!

* * *

Сөзүниң екеҗе кесгири ёкдур.
Чорба биширҗекдир — оҗагы ёкдур,
Палав биширҗекдир — кепгири ёкдур.

* * *

Тоюнсың, шор ериң кесеги дәлсиң,
Горкман ода гирип йөренем болсаң,
Түтәп дуран гара кесеви дәлсиң.

* * *

Сөзлер ериндедир, эллежек болма,
Ушакгөз элекден гечен дәнәни,
Иригөз элекде элежек болма.

* * *

Ер берип, ериңден гозгандыгыңча,
Горкяндыр өйдйәрлер эгилшик этсең
Хем хүҗүм эдйәрлер горандыгыңча.

* * *

Беллик айтсаң, өз үстүңден дөкүлер.
«Поха дегсең, бейниң долар ыс билен»
Йөне ере айтман экен өңкүлер.

* * *

Гыш голай геленде сүйҗән гүйзтернә
Серетдим, ойландым, дилиң сүйҗәпдир.
Гыша голай гелен дәлсиң-дә хернә?!

* * *

Яман сөзе дувлуп, хош сөзе эрән
Адам, саңа йылан зәхри ховплы дәл,
Чыбын выззылдысы ховплудыр өрән.

* * *

Йыкылҗак араба җыгылдап гечер.
Ак гар ялы яза ченли ятыбер,
Гаргалар үстүңден гагылдап гечер.

* * *

Угруңда шейлебир хозанак бары,
Танамадым, өзүң айдай, нәме сен,
Үйшүпдир дашыңа томазак бары?

* * *

Етиң маны-маңзына бу үчлемәң.
Юрт тутмаң сиз озал гөчүлен ерден,
Озал дүшлег болан ерде дүшлемәң.

* * *

Әшгәр болды ол кичә-де, ула-да,
Гелип, гошгусының кемин айдайса,
«Өзүң ким?» дийҗек ол Магтымгула-да.

* * *

Чакы бардыр көйдүрмегиң, көймегиң,
Гахарланып, гызыберме, гөзел гыз,
Янаймасын синтетика көйнегиң.

* * *

Гүе дүшмез чилим чексең кечәңе,
Хаят чексең, гоңшы гелмез гапыңдан,
Адам гечмез кир сув дөксең көчәңе.

* * *

— Өйкеләп гиденми багышла, гелдим!
— Вах, гиденңи багышлаян, доланып
Геленңи багышлап билемок, гелним!

* * *

— Алты мүң бергим бар, юкарак элим.
— Сеңки хезил, бермэн билйэң, гоңшы жан,
Алты мүң алгым бар, гүнүм кын мениң.

* * *

Оң суратын чексең, утанч ялыдыр.
Ювлан газан ялы текиз келлеси,
Икп гулагы-да тутач ялыдыр.

* * *

Гавуның говусы дүмеде бардыр.
Пэлин дүзүв болуп бармасаң дүмэ,
Мылтык ченэп ятан күме-де бардыр.

* * *

Башлык хем бригадир илки гүнэкэр.
Гавуның галанын гаравул ийди,
Индем шагал билен кирпи гүнэкэр.

* * *

«Нэче гектар экдиң?» — дийдим Ёлбарса.
Дийди: «Шу йыл экемзогам, планам
Гүйз геленде гөрүбирис, доларс-ла!»

* * *

— Өзүң эдэй бу гошгыма как-сокы.
Өң гошгымы билбил ишлэп берйэрди,
Арман, ол өлэйди — дийди жокжокы.

* * *

Дүблəп дур ол деғишмəни гөтермəн.
Сөз билен чүйлейəн Кемине болсаң,
Əралы пир герек оны гөтерйəн.

* * *

Гачы берк болмаса, сил гүнəкəрми?
Зехин хемме ере деқ пайланмандыр,
Көп шахыр догуран ил гүнəкəрми?

* * *

Озал яка тутуп, гырлышды яңкы,
Эсерни байрага хөдүрлəн вагты,
Гыр душманы билен барлышды яңкы.

* * *

Мени өвен болуп, овсун атып дур.
Ажап хамыр ялы йүзүни нəтжек,
Йүз гизлəп боланок, йүзүң сатып дур.

* * *

Кəн гезек ерликсиз көтеги гөрдүң,
Өзи үйрүп билмəн, өзгəң үстүне
Ганжыгын күшгүрен көпеги гөрдүң.

* * *

Өлди шахырларың иң бир əгирди.
Өңүнден бөведи айрылан ялы,
Аглап боляр ичи гүлйəн шəгирди.

* * *

Кичиговүн хем ынсаплы геплесе,
Дили бир зат, гөзи башга зат дийййәр,
Көп агзаляр хайсы задың етмесе.

* * *

Җай салсаң, иң оңат уссадан гөчүр,
Гошгыны гөчүрме, гөчүрәйсеңем,
Магтымгулы ялы нусгадан гөчүр.

* * *

Янгын болды, түссе гөге етипдир.
— Гелмеди-ле оды сөндүрйән машын.
— Хыяр сувармага оба гидипдир.

* * *

Ызгар чекен төңңе яныp билмез хич.
Калбы хапаланан, гөвни гаралан
Шахыр оңат гошгы язып билмез хич

* * *

Кәте хурма, кәте зейтун ийййәр ол.
Дүнйәң бар машынын мүнүп гөренсоң,
«Инди алҗак задым пайтун» дийййәр ол.

* * *

Бу дүнйә ызма-ыз, гезек-гезекдир.
Атамың дерегне гелдим бу дүнйә,
Оглум болды, олам маңа деректир.

* * *

Үмүрми, думанмы, йылдырым гечди,
Иле герек еке сөзи тапынчам,
Өмрүмден гэдилип, йылларым гечди.

* * *

Зехин ёк еринде, тэмизлик ёкдур.
Мертлик ёк еринде, ёкдур адалат,
Дүнйэде аңрыбаш кэмиллик ёкдур.

* * *

Дурмуш маталыны өзүңиз чөзмэң
алажыны тапың, ойланың, гөзлэң.
Хич хачан гарашмаң айдарна өзгэң.

* * *

Пурсат гечйэр, өчйэр энчеме атлар.
Бир дана айдыпдыр: «Вагт билен биле
Гечип гидйэр эхли вагтлайын затлар».

* * *

Хөкман дэл пикирлең габат гелмеги.
Гайта пикирлериң чапраз болмагы,
Мегер, догры гөркезйэндир гелҗеги.

* * *

Киме дайы, киме егенчи болды.
Белли кэриң башын тутуп билмэнсоң,
Ахыры тойларда беемчи болды.

* * *

Көп язып, көп пул газанды.
Ятдан чыкарып, гайтадан
Язып йөр өңки язанны.

* * *

Оны өвүп, сен ат алжак болярсың.
Оң абрайы зордан өзүне етйәр,
Сенем ондан хайырланжак болярсың.

* * *

«Гошгыңда сен мениң жынсымы ыглан
этмәнсиң, мең жынсым эркекдир» дийип,
Мана хат языпдыр «Әйнекли йылан».

* * *

Параң- параң парлажакды парлаңкүш,
Арзылы мүнбере мүнүп-мүнмәнкә,
Дийдилер: «Бу мүнбер сең үчин дәл, дүш!»

* * *

Болаверсин: шан-шөхраты, ады бар,
Ховлы, машын, алтын-күмүш, огул-гыз,
Бир выждандан башга әхли зады бар.

* * *

Сенден нәгиле ёк, ёк сениң хатаң.
Диңе ынжан илиң-гүнүң, дост-ярың,
Гоңшың, огул-гызың хем энең-атаң.

* * *

Дирикә арз-шикат язанчы болды.
Өлен гүни: «Оңатды!» дийип, өвлйәде
Догручыл адамлар яланчы болды.

* * *

«Айдайын шу зады ичим янансоң,
Бирине ярайын етишәймәнкәм,
Башлык тиз чалышяр» — диййәр яранҗаң.

* * *

Хич хачан утулмаз догрусын язан.
Диңе пеҗислериң ярагы — төхмет,
Диңе эҗизлериң ярагы — ялан.

* * *

Авчының түпеңи, тазысы бардыр,
Олардан без болан товшан бичәрәң
Халына дөзмейән таңрысы бардыр.

* * *

Сен бир бюрократ — абрайдан гачан
Ики элиң билен япышсаң күрсә,
Иш этмәге элиң етмез хич хачан.

* * *

Йитсе өйде агзыбирлик, парасат,
Дар отагда турян гопгундан яңа,
Эшдилмез дүнйәде гопян харасат.

* * *

Элден-эле гечип, етдиң кәне сен.
Гөреңде йүрегиң буланяр велин,
Ене йүрекбуланч сөзлең нәме сең?

* * *

Аркайын бол, адың аякда галмаз.
Элбетде, ерликсиз урлан таяклаң
Ызы тенде галар, таякда галмаз.

* * *

Зехин сиңен зады ил сорар экен.
Инди сен өзүңи горажак болма,
Өз батыр оглуны ил горар экен.

* * *

Гуйы газан ериң чуңлугын бойлар,
Диң галдыран бойлар гөгүң чуңлугын,
Чуңа гиден Хакыката голайлар.

* * *

Догрың ёлун догры тутар.
Бедасылың болшун айтсаң,
Өзүң гөтиногры тутар.

* * *

Белки, өңем айдыландыр кән гезек:
Өзгәң бейиклигни боюн алмага,
Мертлик хем бейиклик герек.

* * *

Дүнйә ерсиз ере ар аляр экен.
Яшадыкча йыллар артяндыр өйтсем,
Яшадыкча йыллар азаляр экен.

* * *

Гөвнүңизи белент тутуң, яш тутун.
Шахырың ялңышын яг тутуп йөрмән,
Гайта онуң гошгуларны ят тутуң.

* * *

Хижраның гөзүнде яш болар экен,
Сөен гызы өзгә гидип, той тутса,
Ашыгың өйүнде яс болар экен.

* * *

Буз үсте тозан араяр.
Өзи өңүрти уруп,
Урландан озал аглаяр.

* * *

Шахыр, саңа гөтерилмек герекдир.
Гөтерлеңсоң,
Гөтеринмек герекдир.

* * *

Дүнйәниң хер хили җандары бардыр.
Җебелегиң ганы ёк,
Гандары бардыр.

* * *

— Ким сени голдаяр, башга кимиң бар?
— Намысым, гайратым, арым, мессебим,
элим, дилим хемем башда билим бар.

* * *

Сораг берәйсек, дүз бормы?
Йүзүң үстүнде перде бар,
Пердәң астында йүз бармы?

* * *

Кә чепден чозарлар, сагдан атарлар,
Өзүне арзан нырх кесен адамы,
Кесен нырхынданам арзан сатарлар.

* * *

«Чын сөзи айтмага нурсат бар энтек,
Хакыкаты өз еринде айтмалы» —
диййп, ахыр өлди йүз яшлы тентек.

* * *

Ол дүнйәниң хүм-сүмүнден хабардар,
Мен танаян әхли галмагалчыны,
Ол дүнйәниң үмсүминден хабардар.

* * *

Тутуш уряр, асла чекип алмаяр,
Маңлай дерин дөкүп, хасыл аляр ил,
Ол хем аляр, йөне экип алмаяр.

* * *

Зей сувлары депесине чыкындыр,
Вагт берсең, непесини дүрседжек велин,
Ериң шоры депесине чыкындыр.

* * *

Үсса ол мейданы сынлап баршындан,
Билди он муң өйли түркмене ак өй
Гурса болджак Ханховузың гамшындан.

* * *

Көшк дәл, ол гурулян завод экени.
Джана эм ховадан соруп ясаны
Муң джана дерт болджак азот экени.

* * *

Кеселхана хассасындан билинйәр,
Энче саг адамы шу ере йыгнан
Завод ажы түссесинден билинйәр.

* * *

Ким унамаз, кимем голдар.
Ил базарда хич зат тапман энтәп йөр,
Базары өйүне гетирйәр пулдар.

* * *

Аял бардыр өз әрине өвретджек,
Шарпык дагы чалджак болсаң, өңүрти
Юмрук билен өз әңиңи овратджак.

* * *

Бизи дагы берк тутмаса аяллар,
Гачы ярып, гачып гиден сув ялы
Өзгәң ерин суварҗагмыз аяндыр.

* * *

Надара, галп бири дүнйәден гечди.
Эдебиятда ене бири дөреди,
Хәсъетем, йүз-гөзем өңкиниң кешби.

* * *

Өңлер галпдан горкарды халк.
Дөври-дөвранлар үйтгеди,
Инди халкдан эйменйәр галп.

* * *

Галаларым йыкык-йыкык, юмрукдыр,
Пагса бөлеклерини кесекдир өйтме,
Душмана чепелип дуран юмрукдыр.

* * *

Өлдүрҗекми? Ур пычагы яңадан.
Гышык гепиң йүрегиме дүртүлди,
Гылтыз гойма, яшамак кын ярадар.

* * *

Гуйы газар, экин экер, чил чекер,
Гоч йигитлер чекер илиң дердини,
Гоч йигидиң гуссасыны ил чекер.

* * *

Халк чыдар, халк ишләр, ядамаз, армаз,
Ол хем эдил әпет деря ялыдыр,
Гурсагы долмаса, кенардан агмаз.

* * *

Гөвүн гөвне сыгса, сыгар тен тене,
Тайың тапан болсаң, болубилипдир,
Индибери гөрен ерде энтеме.

* * *

Озал бизиң гөзъетиммиз дар экен.
Пагтаң реңки акдыр өйдердик, онда
Сиңе баксаң, гара реңкем бар экен.

* * *

— Нәхилидир шол гара йүз пыяда?
— Вах, оң йүзи билен оңушса болҗак,
Йүреги бар йүзүнденем зыяда.

* * *

Ягышдан хем Гүнден эй алды ерим.
Амыдеряң сувы дерман дийлерди,
Дерде дерман сувдан зей алды ерим.

* * *

Белки, ислег өсендир.
Окап кән гошгулы китаплары сен,
Оңат гошгы тапабилмән көсендиң.

* * *

Ырагың мазарна касам ичеплең
Кәси тутяр ене көне хеңине,
Серхетден бәри гечен ден.

* * *

Бир гүнәң бар болса, кылардың пушман.
Гең галяң, хич киме яманлык этмән,
Сен нәдип газандың мунча кән душман?!

* * *

Дек дүйн хассахана нобат беллэни,
Йөне догтарлара етирмән, шу гүн
Эзрайыл бинобат алды бендэни.

* * *

Гөзелликден пайын алан — гөзеле гөзи гитмез.
Өз күйсейән жайын алан — күрене гөзи гитмез.
Өз мынасып тайын алан — гөрене гөвни гитмез.

* * *

Эр-аял суда барып, гошларыны бөлүшди:
Аяла — өйүң гошы,
Йигиде сөйги дүшди.

* * *

Гарындаш болжак болсаң, якының ядына бар.
Биреве дилег салсаң, сен өзүң янына бар,
Достуң тойна бармасаңам, душманың ясына бар.

* * *

«Эден ишиң хам этме, хам сениң янындадыр.»
Бу накылы өзүче үйтгедерди достум Хан:
«Кын ёла еке гитме, Хан сениң янындадыр!»

* * *

Эгер сен ажы болсаң, ажысын дийәйжек ил,
Хеммелере дең-дерман оңат гөрнүп болжак дәл,
Сүйжи болсаң, хош гөрүп, бал ерне ийәйжек ил.

* * *

Чөлүң гөрки жандарлар бу чөлден йитип баряр,
Сувуң гөрки балыклар терк этди дерямызы,
Адам, ахмал галмавер, Ер элден гидип баряр.

* * *

Дост гелип, ер дийсе, ериңден гечгин,
Бир ёксул бер дийсе, гысганма пулуң,
Яр гелип, сер дийсе, сериңден гечгин.

* * *

Гожа ёла салып, дийди: — Бар, огул,
Дурмушда артыкмач байлык топлама,
Борсуң онда өз задыңа гаравул.

* * *

Бир адама «Сен!» дийсең, ол хем саңа «Сен!» диер.
Бир адама «Гел!» дийсең, ол хем саңа «Гел!» диер.
Бир адама «Мен!» дийсең, ол хем саңа «Мен!» диер.

* * *

Чишип, гөге галан болма.
Илиң өлчегинден гечмедик болсаң,
Пыланкес болан болма.

* * *

Ыкбал, мени белалардан горагын.
Бу гүн ене бир совалың өңүмде,
Чөзүп етишмәнкәм дүйнки сорагың.

* * *

Хассака эмләгин бермәге тайын,
Гутулансоң, бейик таңра арз эдип,
«Сен яп—диййәр — тебибимиң серпайын.»

* * *

«Диңе өңе!» дийип, ат сүрди шалар.
Ызыңа серетмән сүрүп отурсаң,
Бир өврүмде халкың ызындан галар.

* * *

Кын болды, хорландык хем ядап гечдик.
Дүнйәниң дүйни доланмаз,
Биз оны яшап гечдик.

* * *

Боланда нәме эрмени!
Диңе гөзүң билен гашларңы гөрүп,
Дининден дөнүбермели!

* * *

Гой, бакмасын бэрсине!
Йүзлериниден сиселери овадан
Хондапбэрсилен.

* * *

Ким совгат, ким пул гетирди.
Хайванат багың ишгэри
Тоя гатанч пил гетирди.

* * *

Гой, оваррам гоюн болуң.
Гечи ялы лэгирмэн,
Тэлейңизе боюн болуң.

* * *

«Ниче гүнлер чөлде гезен сайыл мен!»
Гачгак бу айдымы үйтгеден экен:
«Ниче йыллар чөлде гезен хайын мен!»

* * *

Екланам, акланам шу дөвлет оны.
Биз Ватаның оглы, мегерем, оңа
Болляндыр-да урса-сөксе оглуны.

* * *

Арзувым, арманым, пушманларым бар,
Бу юрды терк этмен, достларым билен
Менсиз оңуп билмез душманларым бар.

* * *

Ґовы гошгы аз языляр.
«Гошгын говшак!» дийсем, гаты гөрме дост,
Олара саз языляр.

* * *

Дийип: «Ватаның харманы гүнбе-гүнден галңаса»
Зат барыны өндүрдик биз, бердик чиг мал барыны,
Вах, шонда-да нәмүчиндир хич зат ёк-ла газнада.

* * *

Тиркешенок көне достлар Гылыч билен Гошҗан инди
Арагын гоянда Гылыч Гошҗана
Диенмиш: «Хош гал инди!»

* * *

Яшың бирчене барыпдыр, өвүде гулак асыбер.
Шерап алып гачян болса келләңи,
Өзүңе дыгы (тормоз) басыбер.

* * *

Меркез диймек әхли халкы талап, ювутмак дәлдир
Өзбашдаклык — диңе өзүңи билип,
Өзгәни унутмак дәлдир.

* * *

Үч дейюс бар, ол хем сердары үчүн,
«Сөгүп, өз-өзүңи кичелтме» дийме,
Сөгеним биленем соваиок ичим.

* * *

Диййэң: «Ол бир мей-мест, хыялбаз экен.»
Онда нэ гүнэ бар, эҗес-э эрсек,
Ҡакасы пахырам аялбаз экен.

* * *

Сенем-э халк диййп, ыңып отырсың.
Өзүңем бу халкың мерт огулларның
Эңини бир-бирден даңып отырсың.

* * *

Бир душман бар — ондан өвүп сыпмалы,
Бир душман бар — оң өзүни өлдүрип,
Бир душман бар — ондан өлүп сыпмалы.

* * *

Тиз танады, гөзи етди чалт оңа.
Гиҗе-гүндиз «Халкым!» диййп гыгыряр,
«Шахырым!» дийп, гыгыранок халк оңа.

* * *

Гөвүнлең чуңлугна етмэне чалыш.
Өзүңки элмыдам өзүңкидир сең,
Өзгэни өзүңки этмэне чалыш.

* * *

Гаррансоң, аклың долушып, йүрек азаҗык говзармыш.
Йөне кимсэң башлык болмак умыды
Көне кесел ялы кэте гозгармыш.

Елден еңил елек ялы кәте асманда гайян.
Мең бир эҗиз тарапым бар:
Өвселер — ынанайян.

* * *

Гиҗе-гүндиз язып ятыр.
Оң дердинден яш шахырлар
Зат чыкартман, янып ятыр.

* * *

Бар түркмениң бир накылы — ынанҗы:
Гепиң яманы пышырды,
Дердиң яманы — санҗы.

* * *

Худай сенем өз-өзүнден хош эдип ярадыпдыр.
Газан ялы келле берип, ичинем
Бош эдип ярадыпдыр.

* * *

Ыссы гөрди, доңак гөрди.
Аракдан дәл, аялындан
Айрылшаның оңат гөрди.

* * *

Хер кимиң бир кейпи боляр, гулак асмаз болд-а, б
Етмейән ялы нешеси, өз өйүниң гошларыны
Хер гүнде бир эйләк-бейләк этмесе.

* * *

Хайсы накыл мыдам догры гелип йөр?!
Ики ат депишди, икисем өлди,
Өҗүкдирен эшек болса, гезип йөр.

* * *

Достум, хакыката дарашма горка,
Ким бу юрды учут гая гетирип,
Гачаймалы эдип гойдука горпа?

* * *

Бахыл — саңа душман, душман — бахылдыр.
Бахыллык этмейән өңъетен ягың
Саңа бахыл достларындан якындыр.

* * *

Бу башлан ёлумдан гайдайынмы я?
Сең үчин арз айтдым хана-солтана,
Инди худая-да айдайынмы я?

* * *

Дашдан гөрсең, кичигөвүн, сада ол.
Якын барма, голайындан танасаң,
Ичинден гетирен харамзада ол.

* * *

Вагт йитирме, шу гүн сәхетли гүндүр,
Этҗегңи эт төвеллачы гелмәнкә,
Ягың болса, «Аман!» диймәнкә өлдүр!

* * *

Герек задым: пурсат, гиң мейдан, герим.
Зехинли адама ишләр ялы иш,
Көрзехин адама везипе бериң.

* * *

Гүни гелҗек ерде ятан бакылаң.
Газакйүз әйнеклиң җайланан гүни,
Гүнәси гечилҗек довзахдакылаң.

* * *

Худайың бир адын гөтеренде нә?
Эгер болуп билшиң шу болҗак болса,
Барып, оң еринде отуранда нә?

* * *

Эй, таңрым, бир совал сорайын сенден,
Юртйыкан дейюса хич зат дегенок,
Я сенем бизчерәк бизармы шондан?

* * *

Дымар отыр даханы бар, дили ёк,
Гөрмедик бор, гөреҗи бар, гөзи ёк,
Арза язар, эли бар-да, голы ёк.

* * *

Кын болсун, җан чексем, хасабам билҗек.
Сетир чыршап, дөше какма, сең ялы
Шахырың биркисин ясабам билҗек.

* * *

Көп иш этди яш тоюна чепли ол:
Юбилейне язан арзаларының
Алты томлугыны алып гелди ол.

* * *

Ил дердине янмадыкдан
Шахыр болмаз үстесине
Өз дердинем язмадыкдан.

* * *

Зат угрунда гермесатан —
Гоюнлары акт язып,
Чопан билен перме сатан.

* * *

Дүнйәң мүң айбы бар, мүң бир совалы:
«Ил айбын йүзүне айтмаздан озал,
Өз айбыңы ятла» диййәр Новайы.

* * *

Горкак ики гезек өлйәр өленде:
Бир-ә башлыгын гөренде,
Бирем Эзрайыл геленде.

* * *

«Нәмә герек өвүп, арша чыкармак,
Башлыгмыз онсузам оңат ахыры!»
Дийип, сөз сөзледи гарсак.

* * *

Парахатды илерси хем гайрасы.
«Довла душмэң!» дийип айдылан иле
Догруданам, бу гүн довул яйрады.

* * *

Гоңшусындан гөчүрерди мекдепде.
Инди гошгуларны илден гөчүрйэр,
Көне эндик шинден довам этмекде.

* * *

Хер хили ёлы бар йүрек буламан.
О ёлларың хич хайсына уйман сиз,
О ёлларың хич бирини унаман.

* * *

Овал-а сен жеңжеделе гатышма,
Гатышдыңмы? Боюң билен гир она,
Пыртмажакмы? Онда яка япышма!

* * *

Илат элмыдама томашакэрдир:
Ким урушса, ким сөгүшсе, депишсе
Я дөвүлсе гапы, эйван, эпишге.

* * *

Бар болса өз сөзүң, сөзлең дүрүдир.
Өз пикири, өз сөзи ёк адамлар
Илкидурмуш дөврүндэки сүрүдир.

* * *

Өз-өзүңи хеләк эдәйме сен соң,
Салдарлап гөр хүҗүм эдйән кишиң ким,
Сен ёлбарсам болсаң, гаплаңам болсаң.

* * *

Гой, өлсеңем яка тутуп, гырлышып,
Аман диләп, өзи тоба гелинчә,
Эдәймегин душманыңа барлышык.

* * *

Мен нобата дуруп-дуруп ядадым.
Хеңңам ялы узын нобат етинчә,
Алҗак задым чыкып гитди модадан.

* * *

Өмрүң үчден бири обада гитди.
Галан өмрүм гечди мениң шәхерде,
Онуңам дең яры нобата гитди.

* * *

Ким йылгырар, кимем өзүне чекер,
Аҗы бурч дерледип, дертден дындарды,
Көп ийдикче, дерде душурды шекер.

* * *

Саңа ерсиз ере дызамаярлар.
Көне накыл билен көшешйән хер гүн:
«Мивесиз агаҗы ырамаярлар».

* * *

Галдырмасаң, сув гечмейәр гатладан,
Гулагындан, гуйругындан чекмесең,
Эшек өзи чыкабилмез батгадан.

* * *

«Аяллар уршанда серетмек гүнә»
Диердилер, инди эркеклең уршун
Сынлап, өз-өзүмден утанян мен-ә.

* * *

Ил-ә дынды онуң дава-шеринден.
«Аз яшады» диймәң, түвелеме, ол
Кән яшады язан эсерлеринден.

* * *

Харам газанч билен баллар яландан,
Ягшыдыр хич кимиң хакын иймейән —
Дамжа зәхер диләп алсаң йыландан.

* * *

Сенем сөйүп, шыгыр дөреденсоң ол...
Болшундан овадан гөрүнйәнсиң-дә,
Дүнйә әйнек билен середенсоң ол.

* * *

Ики машын гечип гитди чапышып,
Ине, бирден асман-земин гапышып,
Ики машын хеләк болды чакышып.

* * *

Мерт кишиң үстүнлик башын айламаз.
Герек зады аз болса-да зейренмез,
Асыл адам бай болса-да, айнамаз.

* * *

Ылымсыз шу гүни, дүйни сайгармаз,
Ода салып билйән адам китабы,
Эртир оны язанларам гайгырмаз.

* * *

Аклыңы гайгырма гелип диләнден.
Өзүңе тербие бермек муң эссе
Аңсат өзге бирин тербиеләнден.

* * *

Ады арша-күрсе галанлар гечди.
Гам чекме, дүнйәден, гөр нәче шахыр,
Ашык, алым, дервүш, галандар гечди.

* * *

Кындыр ёк зат хакда пикир йөретмек,
Эгер худай ёк болса,
Герекми оң гаршысына гөрешмек?!

* * *

Бейик адамлар дүнйә гелсе, гечмек билендир.
Акмаклар хич ёк болмаз,
Олар бакы гелендир.

Бетбагтлык — акыллы йигит хар болса,
Хеләк болар онуң ёлунда дуран
Күтеклерде йити яраг бар болса.

* * *

Кирпиги ок, гара гашы яй ынжар.
Соңра ялбараның хич болар оңа,
Я-да баканың найынжар.

* * *

Кирпигин кирпигне гатып биленок,
Дөрт гүжүги үйшүп, дашын гораяр,
Йөне ганжык рахат ятып биленок.

* * *

«Ховул бела, совул бела!»
Болжак зат болуп дынмаса,
Иң яманы довул бела.

* * *

Ган ялан ганжыга дөнүпдир агзың.
Вах, шербашы өзүң болсаң, болупдыр,
Ери, инди киме айдярсың арзың?!

* * *

Геплесең, «Күпүр!» дийлерди.
Инди ругсат болды: «Худая шүкүр!»
Өң йөне: «Шүкүр!» дийлерди.

* * *

Эй, таңрым, хей, адыл бармы сең ялы?!
Өзүңи яманлап язанлара-да
Зат дегеңок, олаң гүни гүл ялы.

* * *

Өз гүнүн айламак үчин бол-элин,
Ики тарапың хем парасын алып,
Икисинем басяр экен ол эмин.

* * *

Гөз яманы гөрмез экен.
Йөне яманың ягшысам
Эрбет болуп гөрнер экен.

* * *

Мертлер топар тутмаз, оны ар эдер.
Шир авуны еке гидип алармыш,
Шагаллар үйшүп ав эдер.

* * *

Бор эртире ченлем болсаң...
Овадан сен, лебиң дагы бал ялы,
Харамзадаң гелнем болсаң.

* * *

Гөзлем болса, худай оны батыл эдип ярадыпдыр.
Ил хакына дава саляр, кайыл дэл ол өз хакына,
Мегер, оңа гаргап таңры, надыл эдип ярадыпдыр.

* * *

Ики болуп ичдилер бир «Тербашы»
«Даваңыз нәмеден башланды?» диййсең,
Диййәр олар: «Чакыр болды шер башы.»

* * *

Бармыдыр гурчуклаң дишин гөренлер,
Эгри-бугры, мыллык-мыссык болса-да,
Үйшселер, чынарың ишин гөрерлер.

* * *

Бизе мыдам танкытланмак берлипдир.
Гең гөрме, дост, дамагымың доланын,
Мунча хош сөз хачан эшдип гөрлупдир?!

* * *

Нәче пагта экйәң, түркмен?
Аталарың ганы даман топрагңа
Нечүйн зәхер дөкйәң, түркмен?

* * *

Түркмен, өз ыкбалың чөзмекчи болдуң.
Хер өңъетен гелип, меллекчи болды,
Сенем оң элинде гүнлүкчи болдуң.

* * *

Сана догры сөзи диййип болярмы?
Пагта йыгып, орден алдың, ач галдың,
Ордени ийип болярмы?

* * *

Хал-ягдаймыз кем-кем ыза тесипдир.
Себэп, сатян задымыза сатян дэл,
Оны гелин алян баха кесипдир.

* * *

Дийме маңа:«Теркидүнйэ!»
Хам адам мен,
Түрки дүнйэң.

* * *

Монжук дүзен ялы дүзейин сетир.
Бир өзүңе кындыр муң маны тапмак,
Бар илиң ичинден топла-да гетир.

* * *

Сөенде — сөен шекилли.
Иенде — иен шекилли.
Диенде — диен шекилли!

* * *

«Овнук» дийип, дурма ирнип.
Совмага йүзлүкден говы
Палас ялы меле бирлик.

* * *

Атылан кэн, басылан кэн гечмишде,
Бу гүн олаң бары ак болайдымы,
Бири дагам тутулманмы этмишде?

Гөзүң аңырсында гөзүң бар экен.
Сөзүң аңырсында сөзүң бар экен.
Йүзүң аңырсында йүзүң бар экен.

* * *

Бир чемче ганымы гечсең, айдайын.
Сениң кимдигиңи сениң өзүңе
Бир пурсат күрсиңден дүшсең, айдайын.

* * *

Окува огул, гыз, еген гирермиш.
Окува үч я дөрт, бәш алан дәл-де,
Я үч, я дөрт, я бәш берен гирермиш.

* * *

Хабар бар узак өрүден.
Адамдан горандан еңил горамак
Гойны гуртдан я бөрүден.

* * *

Дережәңден ёкары галҗак болма, галдырмаз
Өз орнуна мынасыбың ерини
Алҗак болма, алдырмазлар.

* * *

Бу адамлар гөйә өлмеҗек ялы.
Бир-бирин силтерләп, бир-бирин ийҗек,
Өленсоң, бир-бирин гөммеҗек ялы.

* * *

Билемок мен ханмың, бегмиң я төре?
Өзгелере угур салгы берме-де,
Өңүрти шол ёлдан сен өзүң йөре.

* * *

Бай ол, бизиң ялы батанок карза.
Гүндиз гошгы язяр,
Гижелер — арза.

* * *

Киме сатяң акылың?
Ата-бабалармыз мугт галдырыпдыр
Сеңкиден мүң эссе гүйчли накылын.

* * *

Бэринден, анрындан ада гарашма,
Илиңе хызмат эт, танрындан болса.
Сен ылхамдан башга зада гарашма.

* * *

Оны нэ гүнлере салды теңңеси?!
Дост-ярлары кэнди велин дашында,
Дашлашыпдыр инди пулдан өңңеси.

* * *

Ол хич киме гуванч билен бакмаяр,
Ол инди өзүнем йигренйэр, йөне,
Ол бу сыры өрэн гизлин сакляр.

* * *

«Сүйт ич — дийсең, — гант ич» — дийсең, ичейин.
Йөне достум, маңа арак ич дийме,
«Касам ич я ант ич» дийсең, ичейин.

* * *

Ышк одун хайсы ел өчүрип билер?
Сөйги догруданам от ахыр, оны
Кагыза хайсы эл гөчүрип билер?!

* * *

Ышкың оды йүрегинде янанда,
Гыз йүрегниң якып барян аташы
Гүлгүн өвсүп, гөрнер экен яңакда.

* * *

— Ковсалар оваррам, көп дөвран сүрдүм!
— Везипәң нәмеди, Акмоммат ага?
— Ылайык докуз йыл гаравул дурдум!

* * *

— Сен улалып-оңалҗак дәл,
— Догры сеңки, сениң ялы
Улалманы оңарҗак дәл.

* * *

Хич кими даш тутма, бол өзгә голай.
Дүвүн гойма, кине гойма көңүлде,
Өзүң яша, илем яшамага гой!

* * *

Гөвни ёгуң гөвнүне-де дегилмез.
Мерт йигидиң били өзгәң өңүнде
Дөвүлсе, дөвүлер, йөне эгилмез.

* * *

Сув хернәче гайнатсаңам, гоялмаз.
Ак матаны ислән реңкиңе боя,
Гара мата башга реңке боялмаз.

* * *

Башлык болсаң—өверлер,
Ашык болсаң — ойнарлар,
Самсык болсаң — сөерлер.

* * *

Бады гайдар, гелен сили саклама.
Ил илден бөлүнер ил болмак үчин,
Гитҗек дийип дуран или саклама.

* * *

Саклавери гөзяшыңы акмакдан.
Эҗизлеме эшитдим дийп болгусыз
Еке сөзи бир төхметчи акмакдан.

* * *

Саңа ёвуз дараланда,
Дост өйне бар, гөвнүң гиңәр
Бу гиң дүнйәң дараланда.

* * *

Гүнлерни ятып гечирйәр.
«Ишләнок!» диймәң, өмрүни
Ол адам сатып гечирйәр.

* * *

Зехине бәс гелмән, гүйҗе бәс гелмән,
Талантлы йигитлер сөвешен вагты,
Көрзехин кишилең чүвермиш багты.

* * *

Гарры төңңе
Отыр токайың ичинде
«Ёкдур» дийип менден өңңе.

* * *

Ише, дийсең, «Мен ограйын!» диййән ёк.
Хер кимсе хошал өзүнден,
«Мен гурайын!» диййән ёк.

* * *

Дүнйә бизе пурсат бермез, ховлугың.
Гыссанмалы вагты гыссанаймасаң,
Соң үстүнден барылмаяр говлугың.

* * *

Медениет гүн-гүнден гарып гөрүнйәр.
Сатыжы кепелди, сатян-а болса,
Дүнйәде әхли зат харыт гөрүнйәр.

* * *

Белки, күпүр геплəп, болар мен асы,
Халал саңа, дургунлылык йыллары!
Бу гүн кими гөрсең шонуң пидасы.

* * *

Икиси мең хер əдимим өвренйəр.
Йөне бир-бирине бахыллык эдип,
Өз-өзлерем өз-өзлерин йигренйəр.

* * *

Халал болса, йыгна дүнйəң малыны.
Мал-дүнйəниң саңа зыяны дегмез,
Рухуң гөтəр, ягшы саклар халыңы.

* * *

Бош сөзүн бойнума дакып, өвредйəр.
Эй, таңрым ,бу ничик замана болды,
Хер бир акмак маңа акыл өвредйəр.

* * *

Танкытчы герекми? Ол киме деркар?
Өзгəниң пикирне мəтəчлигим ёк,
Мениң хер зат хакда өз пикирим бар.

* * *

Гедем азырганып, галып йөр соңа.
Комсомол байрагын кичи гөрйəр ол,
Пырагы байрагнам ким берҗек оңа?!

Үчлеме язанлар овнаян болса...
Бес эдердим, хер сетирим душмана
Авулы ок болуп дегмейән болса.

* * *

Йүрегиң ак болса, касам герекмез,
Гөвнүң ачык болса, гизлигин гүррүң,
Дилиң сүйжи болса — асал герекмез.

* * *

Шахыр өленден соң, шахырың жаны
Өңки шыгырлара тәзе жан берйәр,
Шоң үчин үйтгейәр ондакы маны.

* * *

Ак болсун, сары болсун,
Гысганч үчин пархы ёк,
Бахасы бәри болсун.

* * *

Акмага акыл өвретме.
Акмак үчин канун ёкдур
Бизде я башга дөвлетде.

* * *

Көчә чыкып, ачлык ыглан эдйәр, ол.
Йөне аракесме боланда, хер гүн
Нахархана өз вагтында гидйәр ол.

* * *

Чуң деря сус акар, шаглавук дәлдир,
Гиң деряның сеси оваз ялыдыр,
Ялпаҗык деряда галмагал кәндир.

* * *

Сув акар, кенар гидер.
Гүнде гөрүшсе адамлар
Бир-бирин танар гидер.

* * *

«Дашары юртларда яшайыш яман»
Дийип, бизи алдапдырлар етмиш йыл,
Етмиш йыллап бизде чын болды ялан.

* * *

Үч сетир язайын, менем бир ялта:
Бир әпет агаҗы дүңдерип, индем:
«Бейик агачды!» дийип, ятлаяр палта.

* * *

Хер кес үчин бир зат болармыш када:
Бир овадан гелни гөвнетмек үчин,
Кимселер пул берйәр, кимселер вада.

* * *

Бир пәхим бар яшайышда — барлыкда:
Әхли овнуҗаклар дөкүлер галар,
Тора дүшер иң уллакан балыклар.

Кимде гахар, кимде кине гоюпдыр,
Аркайын отырын икинжи гатда,
Ол биринжи гатда мина гоюпдыр.

* * *

— Хер гүнде бир тәзе машын мүнүп йөр!
— Машын дагы нәмемиш?
Ол дүнйәни сүрүп йөр.

* * *

Ынансаң, оң хукук хатын инспектор алан экен
Ялан экен барласак, ол бу дүнйә геленде-де,
Хукук хатсыз гелен экен.

* * *

Овадан хем беземендиң.
Арман-арман мырат хасыл болмады,
Ёгсам, нәче өзелендим!

* * *

Шол өңки ере гелдим.
Отуз гезек вада бердиң, гелмедиң,
Мен болса, ене гелдим.

* * *

Инсе, серден гечегенди.
Мазарның дашында адына дерек
Еке сөз бар: «Ичегенди!»

* * *

Кейп билен арасы сазды.
Аракхорды, чилимкешди, меңкешди,
Хумарбазды, аялбазды.

* * *

Ким күйсәрмиш бейле өмүр сүрмәни?!
Өе гелсе, гөвни карар тапанок,
Өз өйүнден оңат гөрйәр түрмәни.

* * *

Уранда, ченден чыкар.
Ызчы оң гөзүни гөренден айтды:
«Йитен мал сенден чыкар!»

* * *

Җан җесетден чыкар, лебиз хем җандан.
Хандан серпай етер лебзи халала,
Лебзини ювутсаң, җебир хем хандан.

* * *

Кишиниң киши ягысы.
Пил сычандан өлер ялы горкармыш,
Улының кичи ягысы.

* * *

Ашак гайтды гаты бейге чыкыбам.
Азар чекмез бедев атдан агдарлан,
Өлер эшекден йыкылан.

* * *

Авлары ол шагал, мөҗек, гапланам,
Бир аялдан эҗиз гелди, ёгса ол
Хем даявды, эдерменди яп-яңам.

* * *

«Тикен чыкармышын чүмен ериндеп»
диен сөзе ынанса-да бичәре
Байлыгын тапмады гөмен ериндеп.

* * *

Тапсаң, оны аларлын сен азыңа.
Гөмеңде янында шаядың болса,
Хей, орнундан тапыламмы хазына?!

* * *

Шол өңки гайрат ёк, шол өңки бат ёк.
Ол тапан задыны пула чалышҗак,
Инди бизиң пула чалшара зат ёк.

* * *

Ишлеҗеги гөреногам.
Эдара этмеги башараногам,
Башарҗага береногам.

* * *

Унут дердиң, ёгса, онуң иши дерхал агралмакдыр.
Унут бивепа достуны, шейдип геч оң гүнәсини,
Унут душманың адыны, унутмагам ар алмакдыр.

* * *

Яман кишилер үчин адалат нәмә герек?
Ягы болмак ягшы кишә ярашмаз,
Ягшы кишилер үчин адават нәмә герек?

* * *

Оң өзи бир петигара.
Йүзи гара, гөвни гара, йүреги,
Қалбы, пәли, нети гара.

* * *

Хайран галып, хемме дилин дишләп дур.
Мең гаршыма ашагмызда уллакан
Бир эдара ишләп дур.

* * *

Өзүң саз болмасаң, сазың саз болмаз.
Өзүң яз болмасаң, язың яз болмаз.
Сен бисан болмасаң, саның аз болмаз.

* * *

Дири вагтың гүнүң гечер, бир гүн доксуң, бир гүн ачсың.
Мәтәчлигиң ёкдур иле, йөне велин өлен гүнүң,
Илиң җайлар, питҗиң атма, сенем иле мәтәчсиң.

* * *

Элмыдама везипеде отуран,
Шахыр болмаз танкытланман, даланман,
Бүтин өмрүң өвги диңләп өтүрен.

* * *

Ким аклык, ким соган, парз дийип алар.
Тенин сатып башлан аял илкилер
Пулы ойнашындан карз дийип алар.

* * *

Дийселер-де: «Гит, җанавар!»
Эесини ташлап, асла
Гидип билмез ит җанавар.

* * *

Саңа бериләжек баха ил көңлүнде ятандыр.
Шахыр үчин тема кән дийленем болса, инди
Дүшүнйәс, бир тема бар, ол хем ата Ватандыр.

* * *

Асманы Ер тапмады, Ери Асман тапмады.
Гөкден гайып, Эзрайыл етип гелди земине,
Йөне ериң йүзүнден аларга җан тапмады.

* * *

Акылдан аңры гидип, аңкасы ашан Адам,
Хакындан аңры гидип, бир челеги бошадан,
Дүнйә дүшүнип билмән, дүнйәси чашан адам!

* * *

Арза язма инди, достум, арзаның арзысы ёк.
Арза язман, дүшүнишип болмазмы?
Хич кимиңем бир-биринден я яман алгысы ёк.

* * *

Бар хер кимсэң өз башында.
Өвлүйәде дога окаң,
Ант ичилмез гөр башында.

* * *

Дүнйәң көне гепи бардыр.
Өвсе я-да серпай япса душманың,
Ызының чөпи бардыр.

* * *

Гечмиш бакы дурмалымы миземән?
Багтлы әдим әдип билмерис өңе,
Догручыл тарыха аяк диремән.

* * *

Бу гүн онуң ады яйрады дүнйә.
Йөне огул шахырлыгы үчин дәл,
Перзентлиги үчин эзиздир энә.

* * *

Юртда нәче өлчег, нәче чеким бар?
Яшайшындан нәгиле кән дүнйәде,
Эмма ишлейшинден нәгиле ким бар?

* * *

— Алан задыңыз бармы? — Бир чүйше елим алдык!
— Башга нәме алдыңыз дукан барып айланып?
— Аягмызың елин алдык.

* * *

Деңлик бар еринде эрк болуп билмез.
Доганлык булара көпри болмаса,
Достлук дийилйән зат берк болуп билмез.

* * *

Эгер сөйгиң чын болса, ери, онда шерт нәме?
Эгер сөйги хасрат болса, шатлык нireден гелди?
Эгер сөйги шатлык болса, йүрекде бу дерт нәме?

* * *

Биз аркаба-арка гуллук этмели.
Не дөвлете, не партия, не дине,
Шахыр диңе халка гуллук этмели.

* * *

Шахыр гүлми? Ёк-ла, ол болуп билмез.
Гүл дүнйәниң бол задыдыр, а шахыр
Хич хачан гүл ялы бол болуп билмез.

* * *

Эрки, ыгтыяры хем ады бардыр.
Адамың аклыны зынҗырлап болмаз,
Эл-аягын даңсаң, оң аңы бардыр.

* * *

Бу дүнйә чар яна чеке-чекедир.
Акмагың дашында адам көп болар,
Акыллы сейрекдир, өзем екедир.

* * *

Герекми ат үчин йөрмек чапалап.
Бир адам-а гуйы газып, ат аляр,
Бейлекем оны хапалап.

* * *

Иченоклар: Олаң бир-ә ролда.
Икинжиси: «Багрым агыряр» диййә,
Үчүнжиси болса, уллакан молла.

* * *

«Ики гочуң келлеси бир газанда гайнамаз»
«Сен» дийип, оларың икисине-де
Яранжаңлык эден адам байнамаз.

* * *

Ёл екедир ,асла ёл ики болмаз.
Бизиң пейдамыза 2—0 болар,
0—2 болмаз.

* * *

Телефонңыз барды 52—01.
Мен шо гүнлер саңа гошгы язардым:
«Сең билен гечилжек индики ёл бир!»

* * *

Кәте-кәте обасына гелмек герекдир йигиде.
Жай салып, экин экмәге,
Меллек герекдир йигиде.

* * *

Гөзъетими чәкли кишә
Чәксиз хукук бериләйсе,
Бетбагтлыкдыр ула-кичә.

* * *

— Гелниң догтар, саңа ыхлас-а эдйәр.
— Хава, илки йүрегиңден тутдурып,
Соңам санҗым уруп халас-а эдйәр.

* * *

Бахалар хол гөкде халланлап баряр,
Харыт гыммат болдугыча, дүнйәде
Адамың бахасы арзанлап баряр

* * *

Кимсе гич, ким ир оянды.
Эсасы зат: ахырсоңы
Гапыл ятан ил оянды.

* * *

Ким гоюн болса: «Мә!» диер.
Өз данасын диңлемедик,
Өзгән самсыгна «Хә!» диер.

* * *

Гүйчли ел турса эгер, саман учар, дәне гидер,
Юрт бозулып, акмак сүрсе дүнйәни,
Бейле юртдан дана гидер.

* * *

Ол бичәрәң элмыдама айданы терс болуп чыкяр.
Менем онуң буйраң юмшун терсине эдйән велин,
Мениңки дүрс болуп чыкяр.

* * *

Кимсәге укы гүн, кимсәге дүйш гүн.
Рузы-магшар бет кеселе ёлгана,
Догтарлара болса, адаты иш гүн.

* * *

Гелҗеге середен — өлҗеги гөрер.
Шу гүне середен — шу гүни гөрер,
Гечмише середен — гелҗеги гөрер.

* * *

Элбетде, өмрүңем өлчеги бардыр.
Гам чекме, дост, саңа өлүм диләнлең
Өңүрти өзүниң өлҗеги бардыр.

* * *

Овадан сен, галам гаш.
Йөне велин өйүңде
Гош-голамың чалам-чаш.

* * *

Кәмил молладан дерс алсаң...
Өзүң кәмиллиге етип, соңундан
Бу дәли дүнйә сер салсаң.

* * *

Терс оканмы, дерс окан...
Иле пейда берер диңе
Окан окувын дүрс окан.

* * *

Мертлик хакда кән гүрләрди, ягысыды дириң, өлиң.
Намарт экен, аян болды
Везипеден сыпды велин.

* * *

Дейюс аренадан гитмеҗек боляр.
Инди өңъетене арза яздырып,
Өңем ёк абрайын диклеҗек боляр.

* * *

Гөрәймәге акыллыды, танасаң түйс самсыкды.
Атасы айрыланда, ялану-чын агламан,
Везипеден айрыланда чыны билен хамсыкды.

* * *

Мегер, онуң саңа асла яманлыгам ёкдур велин...
Ойланып гөр, өлчерип гөр, саңа хөзир берермикә
Өңки хана чыны билен гуллук эден бу везир?

* * *

Горкакды ол, нәдип бейле батыр болды, я ярадан?
Гапландырын өйдер экен дырнак битенсоң пишигем,
Гөни үстүңе топуляр ганат битенсоң таракан.

* * *

Йыкҗак болсаң агаҗы, ашагындан көвмели.
Аялы өзгәниң янында дәл-де,
Өз янында өвмели.

* * *

Дөвлет эдарасыны ол гала эдипдир өзүне.
Алдырарлы дәл экени элтип гошун салаймасаң
Я партладып алаймасаң.

* * *

Хайыр билен Шер арасы якындыр.
Ерсиз ере давалашмаң, доганлар,
Дава билен җең арасы якындыр.

* * *

Халк айданда, хак айдяндыр, сен айданда онча болмаз.
Халкың сөзүн гошга гечирип, оглан,
Өз-өзүнден монча болма.

* * *

Тутуш өмри гечип баряр дава билен, кашлык билен.
«Итиң иши гедай билен» дийилши дек оңам иши
Элмыдама башлык билен.

* * *

Я сен оны танаңокмы? Гечевери совлуп яндан.
Горкавер өзи иш этмән, иш эдене ат дакяндан,
Гачавери дост газанман, шөхрат үчин ховлукяндан.

* * *

«Сәхер туруп, саглык үчин ылгаңок» диййп дегйәңиз.
Йөне, достлар, азмы нәме экленч үчин, харч үчин
Пулуң ызында эңйәнмиз?!

* * *

Илат өнүм өндүрйәр, дуканларда өнүм ёк.
Әхли ерде язылгы дур бахалар,
Харыт, сениң бахаң бар-да, өзүң ёк.

* * *

Саңа шек гетирен алкыш йыгармы?
Пырагы, сең дүнйә сыгмадык рухуң
Бу гүн бармак ялы чүйшә сыгармы?

* * *

Багтлы әре дүнйә долы гөрнермиш.
Өз аялы ёлдан азан адама
Дүнйәң бар хатыны лолы гөрнермиш.

* * *

Дегме, дегсе, сылап гойма дегени.
Еңсең, еңсесинден депме еңлениң,
Еңилдиңми? Мерт бол! Гутла еңени.

* * *

Худай сылап, бир бендә зехин берйәр беренде.
Өз сылан бендесини сыламадык бендәни
Худай хем сыламазмыш, асы болармыш бенде.

* * *

Гөрен билен гейдирлишйәр оңушман.
Везипеси барка, дост газаняр ил,
Ол болса — душман.

* * *

Самсыгың хүй-хәсъети дәл асла чакың-чениң,
Мүң акыла акыл етирип боляр,
Самсыклыгың мазмунына аклым етенок мениң.

* * *

Үч эркек бар: бири әрлериң әри,
Бири әри диңе өз аялының,
Ене-де бириси — аялдан бәри.

* * *

«Башга иши ёкмука оң?» диййип диле чоламак нәме герек? Онуң еке иши бар,
Ол хем — йүрек буламак.

* * *

Деря жошса, йыкылар бар гачылар,
Адам жошса, айдым айдар, хиңленер,
Худай жошса, дүнйәң йүзи ачылар.

* * *

Эден ишиң кәнми, азмы, билйән ёк.
«Маңа ат бермели» диййип гелйән кән,
«Саңа ат бермели» диййип гелйән ёк.

* * *

Сув месэнде, агар ахмал гачылар.
Гахары деря дек жошан адамың
Янындан зут гачылар.

* * *

Дөвн сүрйәниң тигрине таягын салан акмак.
Бир гүн онуң дөви гайтса, дагдан гопан даш киби,
Онуң өңүнде дуруп, саклажак болан акмак.

* * *

Везипе бар вагтың алайжак экен.
Отуз сетир гошгың манысын шахыр —
шейтсең, үч сетире салайжак экен.

* * *

Дерт иче сыгмансоң, билбил сайрармыш.
Йылан зәхерини пүркүп йөрмесе,
Өз зәхери өз тенине яйрармыш.

* * *

Яманлык этмекден ядаңзокмы я?
Или-гүни өз халына яшатман,
Инди өзүңизем яшаңзокмы я?

* * *

Эл **етенок, гитмәнкәңиз гөрдүңиз,**
Мерхум галамдашлар, хантама болмаң,
Бизиң шиндем шол гырлышып йөршүмиз.

* * *

Гечмиши гүйчли халк, агыпдыр энкиң.
Небтиң, газың, пагтаң, буяның... гитди,
Ёк иере этиң, айдара милтиң.

* * *

Кимиң кимдигини билсин иллер, хей!
«Илиң гүйҗи — силиң гүйҗи» дийлерди,
Ханы ол гүйчли ил, гүйчли силлер, хей?!

* * *

Дүнйә бетер ынанмалам дәл экен.
Чыным билен ишләп йөрдүм, йөне мең
Дашымданам ишләп йөрен кән экен.

* * *

Кән җан чекди, аркайынам йөрсүн ол.
Шахыр болуп гөрди йигит,
Гой, инди башлыгам болуп гөрсүн ол.

* * *

Шиндем овадан сен, бакярын ирмән.
Йөне нечүйн эгниң гызыл көйнекли,
Дүйшүме бәгүл дек гыз вагтың гирйәр.

* * *

«Хүнәри өврен-де, йигрен»
Шу накыла меңзеш бир сөз:
Душманы йигрен-де, өврен.

* * *

Кынам болса, бәш гүн бу җебре чыдай.
Бир гапы япылса, он гапы ачык,
Хор этмеҗек болса, хор этмез худай.

* * *

Постуң бармы? Дур өз постунда герчек!
Гитҗек дийсең, хырыдарлаң өзлери
Сең үчин гүл ялы иш тапып берҗек.

* * *

«Үчүң бири хана ярар»
Хер үчлемәң болманда бир сетири
Дерман болуп, җана ярар.

* * *

Онуң хәсъетин инди көп адам билен ялы.
Достларыны кән серпмеден гайтарды,
Эерсиз ат мүнен ялы.

* * *

Эчилиң сиз халкы үчин зехининден көп берене.
Магтымгулын адын заялап болмаз,
Байрак берип сөк берене.

* * *

Аракдан соң адамың йүрегне ховсала дүшйәр.
Ичгили вагты велин, ондан батыр киши ёк,
Не тутуляр, не тутдуряр, не-де бир гола дүшйәр.

* * *

Гош йыгнама, үйшүп дуран гошуң нәме гереги бар?
Гөркүң барка, гүйжүң барка, хош гечир өз өмрүңи,
Дыз эпилсе, бил бүкүлсе, хошуң нәмә гереги бар?!

* * *

Боюнча бой тапылар, гөвнүңче гөвүн герек.
Өз гөвнүме осуп мен, кән ялңышдым, энтедим,
Йүкүң тайлап урмага эгниңче эгин герек.

* * *

Хер дем агзап йөрме оны, ол сениң душманыңдыр.
Зол ятласаң өз ягыңы сен дилиңден дүшүрмән,
Ол мыдам сең өйдүңдедир, гөйә ки мыхманыңдыр

* * *

Касам ичме, касаму-ант белент сөзлең топлумыдыр.
Бадыхова сөзлер болса, хош оваздан махрум болар,
Ол мысалы гүрлән гөгүң гүпүр-тапыр гопгуныдыр.

* * *

Рифма тапмак кын бир сөз бар—мурапбаг.
Дийсем азык дуканының мүдири
Бир манада рифма сатды—продмаг.

* * *

— Мен-ә онуң язан затларна майыл,
Сен ничик гөрйәрсиң оң эсерлерин?
— Ай, онда дәлирән мең болаймайын!

* * *

Оны барлан доганларлар-а зор экен.
Дурпы билен зәхермикә өйдердик,
Генң зат: оң ганында гандам бар экен.

* * *

Гадым җайлар, сизи бир гораян ёк.
Гурмалы боланда көп герек харжы,
Йыкмалы дийилсе, пул сораян ёк.

* * *

Улудыр өйдүпдим, дәл экен улы:
Хызматкәр, яранжаң, десмалчы хемем
Башлыгының, аялның, небсиниң гулы.

* * *

Геплетсең, утанчлы, хаялыдыр ол.
Эркек кишиниң гейимини гейип йөрсе-де,
Эвчеме адамың аялыдыр ол.

* * *

Текепбирлик — песлик аламатыдыр.
Пархсызлыгам — меслик аламатыдыр.
Гедемлик — сүлеслик аламатыдыр.

* * *

Вах, болҗак-ла алян пулун хакласа,
Ил-ә юрды халас этҗек болуп йөр,
Оңа боляр везипесини сакласа.

* * *

Хич ким доганлыгың шертин бозмаяр.
Өзүм өз дилимиң эеси, онам
Илден диләп алҗак болсаң, болмаяр.

* * *

Эл сөрерми эли кесилен адам?!
Яман сөзи өзге халкың үстүнден
Энтерерми дили кесилен адам?!

* * *

Өверин, болшундан артыкмач өвмен.
Кырка чен «мен-мени» өвренен болсаң,
Инди бир чак болды «сен-сенем» өврен.

* * *

Худаям бир хасап йөредермишин.
Гудраты зор халамадык бендесин
Дине гөрип эдип дөредермишин.

* * *

Гидибер ёлуңа гыссанян болсаң.
Шүкүр, саңа алгым-бергим ёк, әкит
Таңры саламынам гысганян болсаң.

* * *

Тымсал-а дәл, бу бир йөне ятлама.
Етмиш йыллап юрды йыкан адамлар
Бу гүн чыкып, өвүт берйәр яшлара.

* * *

Кән ялцышдан шарпык даданлардан биз.
Маслахат сораяс үйшүрип бу гүн
Хасап сорамалы адамлардан биз.

* * *

Бизе өвүт берип отуранлар ким?
Аксакгаллар, сизе бир совалым бар,
Юрды шу ягдая гетиренлер ким?

* * *

Сыртында жалбары, башда телпеги,
Эйсем, диңе жалбар билен телпекми
Эркек эдип гөркезйән зат эркеги?!

* * *

Аялын ил уланып йөр.
Өзем өзгә лак атып,
«Эркек мен» дийип, гуванып йөр.

* * *

Гөр, дүнйәниң өврединиши:
Гелжеги гөржек болсаң,
Өңүрти шу дөвре дүшүн.

* * *

Нан дүнйәде иң эсасы тагамдыр,
Шонуң үчин гөзе якымлы бугдай,
Шоң үчин мукаддес сайыляр тамдыр.

* * *

Ики шахыр сөйшүп, бир тену-җанмыш.
Нурберди хан болан боляр бириси,
Бейлекем оң үчин Гүлҗемал ханмыш.

* * *

Ил-гүн саглык сакасына етмәге
хем гидйәр Арчмана өвлүйә диййп.
Олар гидйәр азгынчылык этмәге.

* * *

Асыл адам ясда безенсе болмаз,
Өз досты өленде гынаняп адам,
Душманы өленде, бегенсе болмаз.

* * *

Кын бу када ёк эдерден, бозардан:
Шахыр болмаз хүлли-хүлли эдилен,
Хоссарныз кән сизиң шахыр болардан.

* * *

Гара гүйчдүр окамаян, билмейән.
Оң элине дүшсең: «Шахыр мен» диййп,
Я китабың берип, сыпып билмейәң.

* * *

Шум ажалам говулары сайлармыш.
Пөне шахырларың җапын аланда,
Эзрайылам гөзүне яш айлармыш.

* * *

Обада иң атлы мергенди Орун.
Урушда адама ченәп атанда,
Гең зат: еке окам дегмәндир онуң.

* * *

Ыссыда ысгыным гачанда мениң,
Бу гөк чайың гудратыны гөрсене!
Пынтыклады гурап гиден беденим.

* * *

Шан-шөхрат герек дәл она аңырда.
Өңем сизиң өвгиңизден өлди ол,
Индибир аркайын ятсын габырда.

* * *

Диңе бәхбидине хемра болуп ол,
Ватан хакда язман гитди бир сетир,
Өзи өзи билен гүмра болуп ол.

* * *

— Инди асла середәйме мен тая!
— Эйванымыз бир-бирине бакып дур,
Җайы бейләк өврейинми, хемсая?

* * *

Ёл сорана белли бир яны гөркез.
Ким саңа совулды, кимселер чепе,
Маңа догры ёлдан бары гөркез.

* * *

«Эдебиң ягшысы улыны сыла!»
Дийселерем, герек болса дел харыт,
Склад мүдири Кулыны сыла.

* * *

Режиссёр оюн гойды.
Себэп, автор байрагына
Арак билен гоюн гойды.

* * *

Гепем онуң улы зехинлигинде
Зехинли адамлар өз зехининиң
Есирлигинде.

* * *

Ойлан аклың иле сүртмезден озал.
Кырк яшына етмедиги гечеше
Гетирмез экени түркменлер озал.

* * *

Башганың пикрининң гечениием гөр,
Илиң белентлигне галып билмесең,
Илиң денине чен кичелибем гөр!

* * *

Отур достлаң хабар алмадык болса,
Гороглы бег бейле батыр болмазды,
Көп йигиди намарт болмадык болса.

Хер душанда: «Берҗек бергими басым» диййп, өзи зол ятладып дурмаса,
Мен-ә өз алгымам унутҗак асыл.

* * *

Билеңокмы? Өвредишме!
Голай гелсең гел-де, йөне
Маңа гаты өвренишме!

* * *

Яранҗаңлар өз бәхбидин билйәндир.
Саңа ялынҗаңлык эдйәндир өйтсең,
Билип гой, ол сең үстүңден гүлйәндир.

* * *

Биле дурус, бир-бирекден даш өрән.
Мен саңа, сен маңа середйәң, мегер,
Биз бир-бирмиз билен пикирдеш өрән.

* * *

Ким сага, ким чепе гидер.
Өз гарайшы ёк адам
Элмыдама ғепе гидер.

* * *

Сөйги, хасрат, гахар-газап болмаса,
Ери, саңа танкыт көмек эдерми
Өзүңден өзүне талап болмаса.

* * *

Кимсе язып, оңат [illegible]
Кимсе язман, галың-[illegible]чыкардяр.
Өрән есер чыкардяр.   китабы

* * *

Бир өзүң бар зады алып болмаяр.
Багтлы болмак үчин көплүк болмалы,
Еке болуп, багтлы болуп болмаяр.

* * *

Ил багтына гөзи гитди.
Гөрипчилик этди, ичи гаралды,
Көр болды, гөзи гитди.

* * *

Диңе ислег энтек нетиже дәлдир.
Үстүнде ләш үсте ләш гидер ялы,
Хер бир шахы геен Хатыжа дәлдир.

* * *

Еңдик дийдик — кими еңдик?
Оздук дийдик — кимден оздук?
Деңлик дийдик — ханы деңлик?

* * *

Бу дүнйәң өзүниң йөрелгеси бар.
Бейик адамларың сапагы дәл-де,
Бейик адамларың гөрелдеси бар.

* * *

Өз язанңы окап, өзүң
хезил этмейән болсаң,
Эсериң харсал өнүм.

* * *

Дурмушда хер кимиң өз ролы бар:
Кимсе өзүни ойнаяр,
Кимсе өзгәни ойнаяр.

* * *

Өвги — учут, ялан — горп,
Хүжүм эдйән душмандан дәл,
Ялан өвйән достдан горк.

* * *

Юртйыканлар эле дүшди бейле тиз.
Олаң кимдигини танап-танаман,
Тарапына гечeнем бар мейлетин.

* * *

Дилдүвшенлере башартды юрдуң шасын агдар
Йөне велин олара башартмадык бир зат бар,
Олам — халкы алдамак.

* * *

Алтмышдан соң алыпдыр ол яш аял.
Икиси-де бир-бирине дердесер:
Не-хә ол яшаяр, не ол яшаяр.

* * *

Җын чүйшеден чыкды, чүйше хем җындан.
Гылыч гындан чыкды, гын хем гылычдан,
Чын яландан чыкды, ялан хем чындан.

* * *

Яп дерядан гайдяр, дерядан яп дәл.
Булак дагдан гайдяр, даг булакдан дәл.
Ятдан якын боляр, якындан ят дәл.

* * *

Чешмиң гөзел болмаса, кешбиң гөзел болмаяр.
Сең гөзлериң сени кемсиз гөркезйәр,
Дийселер-де кемсиз гөзел болмаяр.

* * *

Бирже хош сөз айданда, яр, доңуп дурдум,эрәп гитди
Ганат ялы пел-пелледи ысмаз болан эллерим.
Газык болан аякларма җан гирди-де, йөрәп гитдим.

* * *

Язсам дийип япланамда, яссык билен дүшек болса.
Бир чәйнек чай, бир гап чилим, кагыз билен галам болса
Хем Ер ялы дар дүнйәме Асман ялы үчек болса.

* * *

Өзүң гүрләп отурма-да хер гезек,
Берилйән зад-а сөз, инди шоны бир
Айтмага, дост, бизе дагам бер гезек.

* * *

Чен тутсаң языжың романындан,
Чөле чыкан басмачыларың саны
Қән экени тутуш халкың санындан.

* * *

О бендәниң әхли гошгус-а пөвхе.
Ери, нәтжек, онуң үстесине-де
Пөвхе галамдашы пөвхүлдәп өвсе?!

* * *

Гул хыялы — гачмакдыр,
Дул хыялы — гучмакдыр,
Чөл хыялы—гөчмекдир.

* * *

Ил унанок, өзүң бери өз болшуңы унажакмы?
Он өйи-хә йыкдың, он биринжинем
Баран гүнүң булажакмы?

* * *

Чөплейәр көне китап, сөз, чокай, иңне, иге,
Илден алан накыл, матал, эртекисини айдып берип,
«Зат билеңзок» дийип, игенйәр иле.

* * *

Шейле вака болды баяк:
Дүканда көвүшлең бахасын гөрүп,
Аглаберди кыркаяк.

* * *

Калбы гаралар хакда ойланяи мен чендаклар.
Ичигара адамлаң йүзүь ягты болса-да,
Көңли гараңкы кишә ягты дүнйә зындандыр.

* * *

Мунча гөзеллик сендекә, зыят акыл нә зерур?
Төвеккел әдим әдип, яр гужагна долмага,
Артыкмач акыл саңа чох зепер, зелел берүр.

* * *

Ылымдан пай алана түмлүклер ягты дәлми?!
Энче бигана билен яландан дост боландан,
Екелик ягшы дәлми?!

* * *

Ыклым гезер азашан.
Еди ыклымда ер танмаз
Досты билен ажашан.

* * *

Сен ол гелне сахы дийме хем агзама онуң адын.
Хей; онданам сахы бормы бермән йөрсе ол худайын
Бер дийип берен задын.

* * *

Акмак ала алданмаз, ала алданар акыллы.
Акмакдан алданмак бетбагтлыкдыр,
Акыллы бир адамдан алданмагам якымлы.

* * *

Душман сени атып билер.
Душман сени сатмаз, дөнүклик этмез,
«Дост» диениң сатып билер.

* * *

Нә аслыняң шахасындан, инжигим,
Унутдыңмы уят ериң япмага
Япрак берениң инжириң?!

* * *

Гепден гача дурмаз гепе чеперлер,
Мертлер мәрекеде догрусын айдар,
Күмсүклер геп айтсаң, чете чекерлер.

* * *

Өв оң бугдай, арпасын-да.
Өвйәрлер шагалам акыллы дийип,
Шир бар вагты аркасында.

* * *

Оглумыз кән йөресе, я ылгаса, хашлар эрди.
Чилимин уруп гойдурсак,
Инди мене башлаберди.

* * *

«Адам болсун балам» дийип көййәндир.
Чыны билен урян болса,
Эне перзендин сөййәндир.